

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA KRAJINSKO ARHITEKTURO

Urška STARE

**ANALIZA UČNIH POTI Z VIDIKA UČINKOVITOSTI
INTERPRETACIJE NARAVE: PRIMER UČNA POT
ŠKOCJAN**

DIPLOMSKO DELO

Univerzitetni študij

Ljubljana, 2013

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA KRAJINSKO ARHITEKTURO

Urška STARE

**ANALIZA UČNIH POTI Z VIDIKA UČINKOVITOSTI
INTERPRETACIJE NARAVE: PRIMER UČNE POTI ŠKOCJAN**

DIPLOMSKO DELO
Univerzitetni študij

**ANALYSIS OF SELF-GUIDED TRAILS FROM INTERPRETATION ASPECT:
THE CASE OF SELF-GUIDED TRAIL ŠKOCJAN**

GRADUATION THESIS
University studies

Ljubljana, 2013

Diplomsko delo je zaključek Univerzitetnega študija krajinske arhitekture. Opravljeno je bilo na Oddelku za krajinsko arhitekturo Biotehniške fakultete v Ljubljani.

Diplomsko delo je odobrila študijska komisija Oddelka za krajinsko arhitekturo in za mentorja imenovala prof.dr. Mojco Golobič in recenzenta doc. dr. Janeza Pirnata.

Komisija za oceno in zagovor:

Predsednik: doc. mag. Mateja Kregar Tršar
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, oddelek za krajinsko arhitekturo

Član: prof.dr. Mojca Golobič
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, oddelek za krajinsko arhitekturo

Član: doc. dr. Janez Pirnat
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire

Datum zagovora:

Delo je rezultat lastnega raziskovalnega dela. Podpisana se strinjam z objavo svoje diplomske naloge v polnem tekstu na spletni strani Digitalne knjižnice Biotehniške fakultete. Izjavljam, da je naloga, ki sem jo oddala v elektronski obliki, identična tiskani verziji.

Urška Stare

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA

ŠN Dn
DK UDK 338.48-6:712.2:608.7:689.3(043.2)
KG učne poti/narava/planiranje krajine/vrednotenje/analiza stanja/Natura 2000/Škocjan/obiskovalci/anketa/promocija/turizem
AV STARE, Urška
SA GOLOBIČ, Mojca (mentor)
KZ SI-1000 Ljubljana, Jamnikarjeva 101
ZA Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za krajinsko arhitekturo
LI 2013
IN ANALIZA UČNE POTI Z VIDIKA UČINKOVITOSTI INTERPRETACIJE NARAVE: PRIMER UČNE POTI ŠKOCJAN
TD Diplomsko delo (univerzitetni študij)
OP X, 102 str., [4] str., 11 pregl., 87 sl., 4 pril., 47 vir.
IJ sl
JI sl/en
AI Naloga analizira učne poti v Sloveniji z vidika interpretacije narave in njeno učinkovitost. V prvem delu smo raziskali pojem interpretacije narave, njeno vlogo in temeljne cilje. Opisali smo postopek planiranja interpretacije narave ter opredelili vrste medijev interpretacije. Prikazali smo povezanost interpretacije s turizmom in varstvom narave. Osrednji del naloge je bil pregled in klasifikacija posameznih učnih poti pri nas. Analizirano je bilo 23 učnih poti po predhodno klasificiranih parametrih. Cilj analize je bilo analizirati čim več podatkov o učnih poteh, katere potekajo ali vsaj delno potekajo v varovanem območju Nature 2000. Analiza stanja je potekala v dveh fazah. V prvi fazi je bil najprej izbran vzorec za obravnavo. V drugi fazi je bilo na vrsti pregledovanje podatkov in pridobljenega gradiva, obdelava podatkov, izdelovanje shem ter podaja rezultatov. V zadnjem delu naloge se podrobneje seznanimo z analizo učne poti Škocjan, kjer jo tudi vrednotimo po načelih vrednotenja interpretacije. Podrobno je analizirano območje učne poti Škocjan. Predstavljeno je celotno območje, kjer pot poteka, splošne značilnosti območja Škocjanskih jam, opis naravnih vrednot, krajinske pestrosti, kulturne dediščine, turizem v parku, pomen izobraževanja, ter podroben opis učne poti. Na koncu je bila izvedena anketa med obiskovalci te učne poti. Na podlagi teorije in ključnih rezultatov ankete so bile izoblikovane smernice in ugotovitve, ki podajajo koristne informacije upravljavcem učnih poti in parkov ter njihov nadaljnji razvoj in promocijo.

KEY WORDS DOCUMENTATION

DN Dn
DC UDC 338.48-6:712.2:608.7:689.3(043.2)
CX selfguided trail/nature/spatial planning/evaluation/situation analysis/Natura 2000/secure areas/Škocjan/visitors/survey/promotion/cultural heritage
AU STARE, Urška
AA GOLOBIČ, Mojca (supervisor)
PP SI-1000 Ljubljana, Jamnikarjeva 101
PB University of Ljubljana, Biotechnical Faculty, Department of Landscape Architecture
PY 2013
TI ANALYSIS OF SELF-GUIDED TRAILS FROM INTERPRETATION ASPECT: THE CASE OF SELF-GUIDED TRAIL ŠKOCJAN
DT Graduation Thesis (University studies)
NO X, 102 p., [4] p., 11 tab., 87 fig., 4 ann., 47 ref.
LA sl
AL sl/en
AB The aim of the research work was to analyze self – guided trail in Slovenia in terms of nature interpretation and its effectiveness. In the first part, the concept of nature interpretation, its role and fundamental objectives were investigated. In addition, the planning process of nature interpretation and the types of media interpretations were described. The relationship between interpretation, tourism and nature conservation was demonstrated. The central part of the work reviews and classifies individual self – guided trails in Slovenia. 23 self – guided trails were analyzed, accordingly to classified parameters described above. The aim of the work was to analyze as much information about the self – guided trails, which take place or at least partially take place in the secure area of Natura 2000. Analysis of the situation was carried out in two phases. In the first phase, a sample was taken for the investigation. In the second stage, the data and literature materials were reviewed, the data were processed, schemes were developed and finally the results were given. In the last part of the thesis, the analysis of self – guided trail Škocjan is presented in detail and evaluated in terms of interpretation. Furthermore the area of self – guided trail of Škocjan is analyzed. The entire area where the trail runs is presented, the general characteristics of the Škocjan caves park, the description of natural values, landscape diversity, cultural heritage, tourism in the park, the importance of education, as well as a detailed description of the trail. In the end, a survey was conducted among visitors of the trail. Based on the theory and the key results of the survey the guidelines and findings that provide useful information to the managers of trails and parks and for their further development and promotion were given.

KAZALO VSEBINE

	str.
Ključna dokumentacijska informacija	III
Key words documentation	IV
Kazalo vsebine	V
Kazalo preglednic	VII
Kazalo slik	VIII
1 UVOD	1
1.1 OPREDELITEV PROBLEMA	2
1.2 CILJ NALOGE	2
1.3 DELOVNE HIPOTEZE	2
1.4 METODE DELA	2
2 INTERPRETACIJA	4
2.1 DEFINICIJE	4
2.2 VLOGA INTERPRETACIJE	5
2.3 CILJI INTERPRETACIJE	6
2.4 PLANIRANJE INTERPRETACIJE	8
2.5 MEDIJI INTERPRETACIJE	10
2.6 TURIZEM IN INTERPRETACIJA	12
2.7 VARSTVO IN INTERPRETACIJA	13
3 UČNE POTI	16
3.1 KLASIFIKACIJA POTI – SISTEM POHODNIŠKIH POTI	17
3.2 PREGLED POSAMEZNIH TEMATSKIH POTI	19
3.2.1 Poti na temo narave	20
3.3 PRAVNA UREDITEV UČNIH POTI	22
3.4 PLANIRANJE UČNIH POTI	22
4 PREGLED UČNIH POTI V SLOVENIJI IN IZBOR VZORCA	26
4.1 ANALIZA UČNIH POTI V SLOVENIJI	27
4.1.1 Vzorec za analizo	28
4.2 PARAMETRI ZA ANALIZO	29
4.3 PREGLED ANALIZIRANIH UČNIH POTI	32
4.3.1 Učna pot Divaški kras	32
4.3.2 Mašunska učna pot	33
4.3.3 Učna pot Sviščaki	34
4.3.4 Učna pot Rakov Škocjan	35
4.3.5 Učna pot Pliskovica	37
4.3.6 Čebelarska pot	38
4.3.7 Poključska pot	38
4.3.8 Učna pot Tromejnik	39
4.3.9 Resslerova gozdna učna pot	41
4.3.10 Učna pot Mrtvice reke Mure	42

4.3.11	Pot po naravnem rezervatu Zelenci	43
4.3.12	Učna pot Grabnarca	44
4.3.13	Učna pot Planina – Mirna gora	46
4.3.14	Učna pot Rožek	47
4.3.15	Učna pot Zdenc – Vidovec	48
4.3.16	Učna pot Goreljek	50
4.3.17	Gozdna učna pot Bistra	51
4.3.18	Učna pot Bobri	52
4.3.19	Gozdna učna pot po Šmarnogorski Grmadi	53
4.3.20	Učna pot Draga	55
4.3.21	Naravoslovna učna pot Jelenov studenec	55
4.3.22	Naravoslovna učna pot ob Hublju	56
4.4	REZULTATI ANALIZE UČNIH POTI	58
5	UČNA POT ŠKOCJAN	65
5.1	SPLOŠNE ZNAČILNOSTI OBMOČJA ŠKOCJANSKE JAME	65
5.2	NARAVNE VREDNOTE	66
5.3	OBMOČJE NATURA 2000	66
5.4	KRAJINSKA PESTROST	70
5.5	KULTURNA DEDIŠČINA	70
5.6	OBISKOVANJE PARKA IN TURIZEM	71
5.7	IZOBRAŽEVANJE	73
5.8	OPIS UČNE POTI ŠKOCJAN	73
6	ANKETA	80
7	SKLEP	93
8	POVZETEK	96
9	VIRI	99
	ZAHVALA	
	PRILOGE	

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1: Preglednica temeljnih potreb po Maslowu (cit. po Ogorelec, 2006)	7
Preglednica 2: Prikaz prednosti in slabosti medijev interpretacije (Gabrovšek, 2006)	11
Preglednica 3: Tabela parametrov	30
Preglednica 4: Preglednica krožnih in linijskih poti	58
Preglednica 5: Analiza poti glede na dolžino	58
Preglednica 6: Analiza poti glede na število informacijskih točk	59
Preglednica 7: Analiza glede na cilje interpretacije	60
Preglednica 8: Analiza uporabljenih medijev interpretacije ter informacij na začetku učne poti z legendo	61
Preglednica 9: Analiza opreme na izbranih učnih poteh z legendo	63
Preglednica 10: Starosti anketirancev glede na spol	81
Preglednica 11: Mnenja anketirancev o lastnostih učne poti	86

KAZALO SLIK

Slika 1: Prikaz planiranja interpretacije po fazah (Veverka, 1994: 105)	9
Slika 2: Model procesa interpretacije (Veverka, 1994: 26)	10
Slika 3: Shema varstva narave (prirejeno po Berginc in sod., 2006)	15
Slika 4: SWOT analiza zakaj vzpostaviti učno pot (Roškar, 2007: 20)	17
Slika 5: Razdelitev poti po strategiji razvoja turističnega pohodništva v Sloveniji (prirejeno po Strategija ..., 2005: 44)	18
Slika 6: Delitev tematskih pohodnih poti glede na njihovo vsebino (Študija ..., 2010: 49)	20
Slika 7: Določitev območja	23
Slika 8: Izbor vseh možnih interpretacijskih točk na območju	24
Slika 9: Izbor interpretacijskih točk, ki imajo skupno temo in določitev poti	24
Slika 10: Prikaz učnih poti v Sloveniji, ki ležijo v območju Natura 2000 (Učne poti ..., 2007)	27
Slika 11: Prikaz lokacij učnih poti v analiziranem vzorcu	29
Slika 12: Začetna tabla na učni poti Divaški kras	32
Slika 13: Razgledna točka na učni poti Divaški kras	33
Slika 14: Trdnjava na Mašunski učni poti	34
Slika 15: Začetna tabla na učni poti Sviščaki	35
Slika 16: Naravni most v Rakovem Škocjanu	36
Slika 17: Voden ogled po učni poti Rakov Škocjan	36
Slika 18: Začetne table in logotip učne poti Pliskovica ob poti	37
Slika 19: Oznaka ovce usmerja obiskovalce po poti	37
Slika 20: Čebelnjak na Čebelarski učni poti	38
Slika 21: Table na Pokljuški učni poti	39
Slika 22: Informacijski center	40
Slika 23: Primer čiščenja vode	40
Slika 24: Informacijske table na Resslovi gozdni učni poti	41
Slika 25: Smer poti	42
Slika 26: Most, po katerem vodi učna pot Mrtvice reke Mure	43
Slika 27: Učna pot po naravnem rezervatu Zelenci poteka delno po lesenem podestu, kjer lahko opazujemo vodne izvirke	44
Slika 28: Eden od mostičkov, kjer poteka učna pot	45
Slika 29: Razlagalna tabla	45
Slika 30: Potek poti	46
Slika 31: Potek poti	47
Slika 32: Razlagalna tabla na začetku poti	48
Slika 33: Most na učni poti Zdenc Vidovec	49
Slika 34: Vhod v kraško jamo	49
Slika 35: Razlagalne table prilagojene otrokom (levo) ter leseni mostiček (desno)	50
Slika 36: Potek poti po lesenem podestu	51
Slika 37: Del učne poti	52
Slika 38: Primer razlagalne table	52
Slika 39: Slika je simbolična, kjer je možnost, da je nekdanja učna pot potekala	53
Slika 40: Začetek učne poti po Šmarnogorski Grmadi	54
Slika 41: Primer razlagalne table	54

Slika 42: Začetek učne poti	55
Slika 43: Oznaka na učni poti Jelenov studenec	56
Slika 44: Razlagalna tabla in oprema na poti	57
Slika 45: Potek poti na mostu	57
Slika 46: Grafični prikaz uporabljenih medijev interpretacije na izbranih učnih poteh	62
Slika 47: Grafični prikaz prisotnih informacij na začetku izbranih učnih poti	62
Slika 48: Grafični prikaz analize opreme na izbranih učnih poteh	64
Slika 49: Makro lokacija parka Škocjanske jame – izsek iz informativne table ob poti	65
Slika 50: Prikaz lokacij naravnih vrednot v parku (Program ..., 2011: 23)	66
Slika 51: Območje Natura 2000 v parku (Program ..., 2011: 27)	67
Slika 52: Ekološko pomembno območje Kras, ki v celoti pokriva park (Program ..., 2011: 28)	67
Slika 53: Karta habitatnih tipov v parku (Program ..., 2011: 17)	68
Slika 54: Karta habitatnih tipov v parku z vidika naravovarstvenega vrednotenja (Program ..., 2011: 18)	69
Slika 55: Karta krajinskih in geomorfoloških oblik v parku (Program ..., 2011: 30)	70
Slika 56: Območje kulturne dediščine v parku (Program ... , 2011: 31)	71
Slika 57: Prikaz poteka različnih poti v parku (Program ..., 2011: 40)	72
Slika 58: Informacijska tabla pred začetkom učne poti Škocjan	73
Slika 59: Tabla na vhodu v park (levo) ter informacijski center (desno)	74
Slika 60: Primer razlagalne table na učni poti Škocjan	74
Slika 61: Tabla prilagojena otrokom	75
Slika 62: Primer razlagalnih tabel in varnostnih informacij	76
Slika 63: Razlagalne table v medijskem centru (levo) ter avdio – video prikaz informacij v medijskem centru (desno)	76
Slika 64: Primer prikaza razlagalne table s piktogrami	76
Slika 65: Območje celotnega parka Škocjanske jame in lokacija učne poti Škocjan	77
Slika 66: Potek učne poti Škocjan	77
Slika 67: Potek učne poti Škocjan s piktogrami in legendo (spodaj)	78
Slika 68: Grafični prikaz spola anketirancev	80
Slika 69: Grafični prikaz dokončane izobrazbe anketirancev	82
Slika 70: Grafični prikaz statusa anketirancev	82
Slika 71: Grafični prikaz regij iz katerih prihajajo anketiranci	83
Slika 72: Grafični prikaz obiskanosti učne poti	83
Slika 73: Grafični prikaz načina seznanjenosti anketirancev z učno potjo	84
Slika 74: Grafični prikaz pogostosti obiska učne poti	84
Slika 75: Grafični prikaz porabe časa anketirancev na učni poti	85
Slika 76: Grafični prikaz razlogov za obisk učne poti	85
Slika 77: Grafični prikaz uporabe medijev interpretacije na učni poti	86
Slika 78: Grafični prikaz mnenja anketirancev o vodilni temi na učni poti	87
Slika 79: Grafični prikaz mnenja anketirancev o pridobljenih informacijah na učni poti	88
Slika 80: Grafični prikaz mnenja anketirancev o pomembnosti ohranjanja Škocjanskih jam	88
Slika 81: Grafični prikaz glavnega sporočila učne poti po mnenju anketirancev	89
Slika 82: Grafični prikaz informacij, ki so se jih anketiranci najbolj zapomnili	89
Slika 83: Grafični prikaz	90
Slika 84: Preverjanje znanja o zaščitnem znaku velike uharice	90

Slika 85: Preverjanje znanja o Jakopinovem skednju	91
Slika 86: Preverjanje znanja o pomembnosti ohranjanja Kala	91
Slika 87: Preverjanje znanja o breznu Okroglica	92

1 UVOD

Rekreacija in turizem v naravi sta dandanes v porastu. Prostočasne dejavnosti v naravi so povezane z uživanjem, rekreacijo in spoznanjem nečesa novega. Tesna povezava obstaja tudi med turizmom, rekreacijo in interpretacijo. Interpretacija je komunikacijski proces s katerim se med obiskovalcem naravnih parkov, zavarovanih območjih, muzejev, povečuje razumevanje kulturne in naravne dediščine. Z interpretacijo obiskovalce spodbuja k skrbi in varovanju danega območja. Veliko turistov se osredotoči na razlago in samo interpretacijo. Njena učinkovitost lahko pomaga pri razvoju trajnostnega turizma in k ohranjanju narave. Interpretiranje podaja znanje v dejavnostih kot so vodeni ogledi, informacijske točke, v muzejih, galerijah, živalskih vrtovih, programih naravnih parkov in drugih zavarovanih območjih.

V Sloveniji imamo številne učne poti, ki so največkrat opremljene s pojasnjevalnimi tablami in so dokaj priljubljene ureditve za obiskovalce. Učne poti so tudi najbolj pogost način interpretacije narave, katera sodi v področje komuniciranja. Komuniciranje varstva narave, izobraževanje in ozaveščanje javnosti so sredstva povezave s ciljnim skupinami. S tem se obiskovalci poistovetijo z naravnimi vrednotami, javnost pa lahko sodeluje v naravovarstvenih procesih. Uspešna interpretacija se sporazumeva v različnih jezikih in je prilagojena različnim tipom obiskovalcev. Je tudi učinkovito orodje upravljanja na območjih naravne in kulturne dediščine.

V tujini se vse bolj zavedajo uspešnosti interpretacije in njene vloge v zavarovanih območjih narave in kulturne dediščine. Znanje, ki je potrebno za boljšo in učinkovitejšo interpretacijo, je tudi poznavanje psihologije obiskovalcev in psihologije obiska. Ciljne skupine učnih poti so različne, zato je pomembna prilagojenost interpretacije različnim ciljnim skupinam. Poznavanje psihologije obiska in obiskovalcev, lahko doprinese k celovitejšem načrtu interpretacije.

Sama interpretacija in urejena infrastruktura lahko rešuje številne probleme, ki se pojavljajo na učnih poteh (preobremenjenost z informiranjem, usmerjanje obiskovalcev na manj občutljive predele, razumevanje upravljavskih programov in dejavnosti, pridobivanje podpore lokalnega prebivalstva, zmanjševanje vandalizma in onesnaževanja). Zaradi slabšega poznavanja in razumevanja prostora je posledično okrnjeno njegovo videnje in doživljanje ter mentalna podoba uporabnika. Pri tem ima interpretacija pomembno vlogo, posledično vpliva na človekovo delovanje ter občutek pripadnosti in sodeluje v ekonomskem donosu.

Za razvoj rekreacije in turizma je smiselno upoštevati načela interpretacije in posledično spodbujati načela trajnostnega turizma in ohranjanje narave. Metode in tehnike sodobne interpretacije, področja, ki se posvečajo razvijanju vezi med znanstvenimi spoznanji in vsakodnevni življenjem ljudi, dosegajo cilje varstva narave.

1.1 OPREDELITEV PROBLEMA

Na učnih poteh gre velikokrat za informiranje ter podajanje informacij in ne za interpretacijo. Table in ostale oznake so pogosto preobremenjene s preveč strokovnimi informacijami. Za doseg rezultata nam včasih table ne koristijo, ker bi potrebovali lokalnega voditelja oziroma interpretatorja. Vprašanje je, ali je dosežen cilj interpretacije, ali gre samo za podajanje informacij? Tu se pojavi tudi vprašanje vandalizma in vzdrževanje tabel ter oznak. Ali je z dobro interpretacijo možno ustaviti oziroma zmanjšati vandalizem?

Primer preobremenjenosti z informacijami je tudi učna pot Škocjan, ki ima sicer pomembno izobraževalno vlogo v parku ter s tem povezano njegovo upravljanje in naravovarstveni nadzor v parku. Slaba interpretacija in neprilagojenost ciljnim skupinam vplivata na slabšo predstavitev parka, s tem pa prispevata tudi k slabši obiskanosti ter manjšemu zadovoljstvu obiskovalcev. Z vrednotenjem interpretacije dobimo podatke in sliko danega območja, ali je interpretacija uspešna in morebitne potrebne izboljšave.

1.2 CILJ NALOGE

Ključni cilji diplomske naloge so:

- ugotoviti učinkovitost interpretacije pri obiskovalcih z vidika ohranjanja narave in trajnostnega turizma,
- podati pregled stanja učnih poti v Sloveniji,
- ovrednotiti učinkovitost interpretacije narave na učni poti Škocjan,
- oblikovati smernice in predloge za boljše upravljanje v parku Škocjanske jame na temo učne poti, ki tam poteka.

1.3 DELOVNE HIPOTEZE

Glavni hipotezi, iz katerih tudi izhaja ideja diplomske naloge, sta:

- na učnih poteh, katere so v Sloveniji v porastu, gre velikokrat za podajanje informacij in ne za interpretacijo,
- interpretacija narave na učni poti Škocjan ni dovolj učinkovita.

1.4 METODE DELA

Obravnavanje izbrane tematike je zahtevalo uporabo različnih metod. Z analizo primarnih in sekundarnih virov sem pridobila potrebno znanje in podatke o sami interpretaciji, učnih poteh ter pravni ureditvi le – teh.

Opirala sem se tudi na spletne strani, za katere menim, da so dovolj pomembne in strokovne za obravnavano tematiko. Z deskriptivno metodo so opisani temeljni pojmi oz. dejstva, ki so ključna za celotno razumevanje izbrane teme.

Sledi analiza stanja učnih poti pri nas. Odbran je bil vzorec poti, opravljeni so bili terenski ogledi, fotografiranje in popis poti. S predhodno postavljenimi kriteriji je bilo ugotovljeno in prikazano stanje učnih poti pri nas. Izbrane poti za analizo so bile poti, ki potekajo v Naturi 2000. Analiza poti je bila opravljena glede na faze interpretacijskega planiranja, glede na prostorske pogoje učnih poti, ki so predstavljeni v splošnem delu ter po nekaterih priporočilih načrtovalcev učnih poti. Parametri analize so razdeljeni v 5 skupin:

1. osnovne značilnosti poti
2. cilji interpretacije
3. mediji, ki so uporabljeni na poti
4. oprema na poti
5. informacije, ki so prisotne na začetku poti

Izdelala sem tudi vprašalnik po načelih in ciljih interpretacije narave, ki je bil razdeljen stotim naključno izbranim obiskovalcem učne poti Škocjan. Vzorec je dovolj reprezentativen, saj zajema ključne uporabnike izbrane lokacije. Strategija razvoja turističnega proizvoda pohodništva uvršča družine, rekreativce, aktivno generacijo, generacijo 50+, pohodnike in raziskovalce raznovrstne dediščine v ciljno skupino oz. ključne uporabnike pohodniške turistične ponudbe, med katero spadajo tudi učne poti. Na podlagi rezultatov izvedene ankete je mogoče zavrniti ali potrditi zastavljeni hipotezi. Izvedba ankete je trajala v obdobju od meseca oktobra 2012 do januarja 2013, vsi podatki pa so na koncu diplomske naloge grafično ali tabelarno prikazani.

2 INTERPRETACIJA

2.1 DEFINICIJE

Definicija besede interpretirati po Slovarju slovenskega knjižnega jezika pomeni: Delanje, povzročanje, da se dojame, spozna pomen, vsebine česa; razlaga tolmačenje (Slovar ..., 2002). Ostale razlage in pomen besede interpretacija je predstavljen po spodnjih točkah:

- Interpretacija je komunikacijski proces med javnostjo oziroma obiskovalci učnih poti in med odnosom do kulturne in naravne dediščine. Obiskovalci pridobijo izkušnje s kulturnimi objekti, predmeti, mestom in krajinami (Veverka, 1994).
- Interpretacija je komunikacijski proces, ki je zastavljen tako, da razkriva pomene in medsebojno povezanost naravne in kulturne dediščine javnosti s pomočjo neposrednega doživljanja in stika s predmeti, kraji in krajinami (Interpretation Canada ..., 2011).
- Interpretacija je komunikacijski proces, ki ustvarja miselne in čustvene povezave med javnostjo in pomeni, ki jih vsebuje naravna in kulturna dediščina (Brochu, 2003).
- Interpretacija je komunikacijski proces, ki si utira pot skozi emocionalne in intelektualne povezave. Niha med interesi publike in naravnimi viri (Brochu, 2003).
- Interpretacija je komunikacijsko sredstvo, s pomočjo katerega posredujemo ideje in občutke, ki pomagajo ljudem bolje razumeti sebe in okolje, ki jih obdaja (What is ..., 2009).
- Interpretacija je proces, razlaga kraja ali predmeta obiskovalcem na takšen način, da pri tem uživajo. Bolje razumejo kulturno dediščino ter razvijejo skrbnejši odnos do ohranjanja (What is interpretation ..., 2007).
- Interpretacija je izobraževalna dejavnost, ki naj bi razkrila pomen in odnos predmeta iz prve roke. Pri tem uporabimo različne medije in ne zgolj posredovanje dejanskih podatkov (Tilden, 1977).

Kakorkoli definiramo interpretacijo, vedno smo povezani s komuniciranjem. Za učinkovito komuniciranje obstajajo jasne smernice. Priprava interpretacije, ki upošteva potrebe obiskovalcev ob tem pa tudi cilje varstva nekega območja, ni vedno enostavna. Interpretacija mora biti skrbno načrtovana, da doseže svoje cilje (Veverka, 2004).

Zgodovina interpretacije se je začela v zavarovanih območjih, v sredini 19. stoletja. V začetku preteklega stoletja so jo začeli koordinirati v parkih v zahodnem delu Združenih držav. Neposredni stik z nedotaknjeno naravo je odigral pomembno vlogo pri ohranjanju narave (Thorsten, 2003). Začetniki, ki so živeli v naravi, so uporabljali elemente zdajšnje interpretacije. V 30-ih letih 20. stoletja so uradno uporabljali izraz "park interpretation" ter izdali prvo knjižico s cilji interpretacije. Pojavili so se novi interpretativni mediji z namenom povečanja števila obiskovalcev v parkih in zavarovanih območjih. Ti mediji so vodeni obiski, pojasnjevalne table in označbe. Osnovna načela interpretacije je uvedel Freeman Tilden v 50-ih letih za tamkajšnje nacionalne parke. S tem se je začel nov

koncept, ki temelji na informiranju, izobraževanju in razvoju nacionalnih parkov v ZDA. Razvijati se je začelo interpretacijsko planiranje v nacionalnih parkih. Večina parkov je bila opremljena z informativnimi tablami, razstavami in avdiovizualnimi programi. V tem času so se tudi širila številna združenja (Interpretation of British Heritage, Interpretation Canada, idr.), ki še danes delujejo.

Freeman Tilden (1977), ki sodi med začetnike sistematičnega interpretacijskega dela v ZDA je zapisal, da interpretacija ne le pripoveduje ljudem, kaj je na območju zanimivega, ampak je njen cilj prepričati jih o njegovi vrednosti in jih spodbuditi k želji po njihovem ohranjanju.

Tilden navaja načela interpretacije, med katerimi so tri bolj pomembna. Dobra interpretacija izzove interese obiskovalcev, da zadevi posvetijo pozornost. Z interpretacijo doseči povezavo z javnostjo pomeni predvsem uporabo načel dobrega komuniciranja. Tretje načelo vključuje razkritje nečesa novega. Povezava in izziv ter koncept razkritja pomenijo načela interpretacije, ki jo ločujejo od drugega komuniciranja.

2.2 VLOGA INTERPRETACIJE

V tujini ima interpretacija različne vloge. Način financiranja zavarovanih območij ter mehanizmov, ki jih uporablja varstvo narave za doseg svojih ciljev in tradicija v posamezni državi, vpliva na količino deleža posvečenega dejavnosti interpretacije v parku, rezervatu ali zavarovanem območju (Ogorelec, 2006).

Z uspešnim komuniciranjem varstva narave, ozaveščanjem javnosti in izobraževanjem obiskovalcev lahko spremenimo neželene vedenjske vzorce obiskovalcev. S poznavanjem svoje dediščine pridobijo ustrezen odnos do nje in skladno s tem tudi vest, posledično vedenjske vzorce. Ciljne skupine in javnost se poistoveti z naravnimi vrednotami in sodeluje v naravovarstvenih procesih. Metode in tehnike sodobne interpretacije, področja, ki se posvečajo razvijanju vezi med znanstvenimi spoznanji in vsakodnevnim življenjem ljudi, dosegajo cilje varstva narave (Veverka, 2004).

Področja komuniciranja so številna in mednje štejemo tudi interpretacijo. Interpretacija rešuje vprašanja, kako vzpostaviti stik s ciljnim skupinami (obiskovalci, lastniki zemljišč, bralci, idr.), ali je zgodba in sporočilo razumljivo ciljnim skupinam, ali pritegne obiskovalca, ali se obiskovalec poistoveti z zgodbo, ali bo opustil misel na sporočilo. Uspešna interpretacija upošteva jezik otrok, lokalnih prebivalcev, znanstvenikov in drugih ciljnih skupin (Veverka, 2004).

Celovit načrt interpretacije in same infrastrukture sta pomembna za zmanjševanje obremenitev okolja, smotrnejšo rabo naravnih virov ter usmerjanje obiskovalcev na manj občutljive predele. Z načrtom promoviramo pozitivno vedenje, pridobivamo podporo lokalnega prebivalstva ter izboljšamo razumevanje upravljaljskih programov in dejavnosti določenega območja. Z učinkovito interpretacijo zmanjšujemo vandalizem in onesnaževanje ter promoviramo varno in odgovorno vedenje. Posledično lahko

interpretacija vodi obiskovalce, zmanjšuje neugodne posledice turističnega obiska ter negativne vplive turističnega razvoja, hkrati pa promovira določeno območje ali regijo, cilje varstva narave ali posamezne organizacije. Poveča doživljajsko vrednost območja in razvoj turizma. Pri veliki obremenitvi obiskovalcev na danem območju, je interpretacija pomembno orodje upravljanja ter vključevanja lokalnih prebivalcev v varstvene dejavnosti, ohranjanje narave, varovanju svoje dediščine in hkrati trajnostnemu razvoju (Veverka, 2004).

2.3 CILJI INTERPRETACIJE

Vsaka interpretacija ima določen namen in cilje. Interpretacijski plan ima dobro zasnovane ciljeve. Zagotavljajo smer in vsebino vseh interpretacijskih storitev (Veverka, 1994). Cilji interpretacije so štirih vrst:

- izobraževalni (kaj želimo, da bodo obiskovalci spoznali in se naučili?),
- čustveni (kaj želimo, da bodo obiskovalci ob interpretaciji čutili, kakšni bodo njihovi občutki?),
- vedenjski (kaj želimo, da bodo obiskovalci naredili kot rezultat interpretacije?),
- promocijski (kako skozi interpretacijo želimo predstaviti in promovirati objekt naravne dediščine, zavarovano območje..?) (Veverka, 1994).

Namen učnih poti ni samo učenje obiskovalcev, ampak temelji na psihologiji obiskovalca. V prostem času, naj bi obiskovalec izvedel kaj več, a na neformalen način. Učinkovitost interpretacije dosežemo s poznavanjem potreb in motivov obiskovalca ter njegovega doživljanja poti (Ogorelec, 2006). Potrebno je upoštevati potrebe obiskovalcev za boljšo komunikacijo med njimi ter med naravno in kulturno dediščino. Osnovne potrebe ne smejo biti ogrožene, za ohranitev pozornosti obiskovalca (Thorsten, 2003).

Razlogi za obisk parka, gozda, ogled zgodovinskih znamenitosti, živalski vrtov in drugih območij so različni. Glavni razlogi so po navadi druženje, spoznavanje živali in območja zavzemajo nižja mesta na lestvici. Rekreativno učenje, kot poimenuje Veverka (1994) vrsto učenja v naravi, ni glavni razlog za obisk nekega območja. Pomembno je da so vse dejavnosti, ki so povezane z interpretacijo tudi rekreacijske dejavnosti.

Po Maslowu so podane naslednje osnovne potrebe, ki jih je potrebno upoštevati (cit. po Kobal Grum in Musek, 2009):

- fiziološke potrebe,
- potrebe po varnosti,
- potrebe po pripadanju, simpatiji, naklonjenosti, ljubezni,
- potrebe po ugledu,
- potrebe po samouresničevanju.

Za učinkovitost interpretacije moramo upoštevati temeljne potrebe obiskovalca. Hierarhija temeljnih potreb je navedena tudi v preglednici 1. Če se ne zadovolji teh temeljnih potreb, pozornost obiskovalcev ne bo dosežena (Ogorelec, 2006).

Preglednica 1: Preglednica temeljnih potreb po Maslowu (cit. po Ogorelec, 2006)

	Temeljne potrebe za človeka	Primeri	Kaj to pomeni za interpretacijo/interpretatorja
	Samouresničenje	Obiskovalci želijo, da bi čustveno, duhovno in intelektualno rastle	• zanimanje obiskovalca in navdušenje za kasnejše raziskovanje • omogočiti, da obiskovalci iz svojih doživetij potegnejo zaključke • ponuditi priložnost, da obiskovalci pokažejo, kako je njihov obisk vplival na njihove vrednote, prepričanja ali doživetje
	Samospoštovanje in spoštovanje drugih	Obiskovalci želijo čutiti, da so inteligentni, da cenimo njihove dosežke	• atraktiven povzetek • obiskovalci naj si želijo več in ne manj • ponuditi priložnost, da pokažejo svoje znanje • h, spodbuda sodelovanja • predpostaviti, da so obiskovalci pametnejši in interpretatorja
	Pripadnost/sprejetost		• ljudje čutijo, da pripadajo skupini • nobeno vprašanje ni neumno • skupna hoja naj spoštuje pravico vsakega, da uživa, posluša in je slišan • delitev skrbi za prihodnost parka, območja... • ponuditi priložnost, da sodelujejo
	Varnost	Občutek varnosti	• pot naj nudi varno hojo, tudi ob slabem vremenu • upoštevati strahove ljudi (kako najti pot nazaj...) • podatek o dolžini poti v urah, pot naj nebi trajala več kot eno uro
	Fiziološke potrebe	Hrana, voda, zavetje, ugodje, toplota	• pot ravnopravno dolga • obiskovalci naj imajo s seboj vodo, zaščito pred klopi ipd. • omogočite uporabo sanitarij • hoja prilagojena najpočasnejšemu v skupini

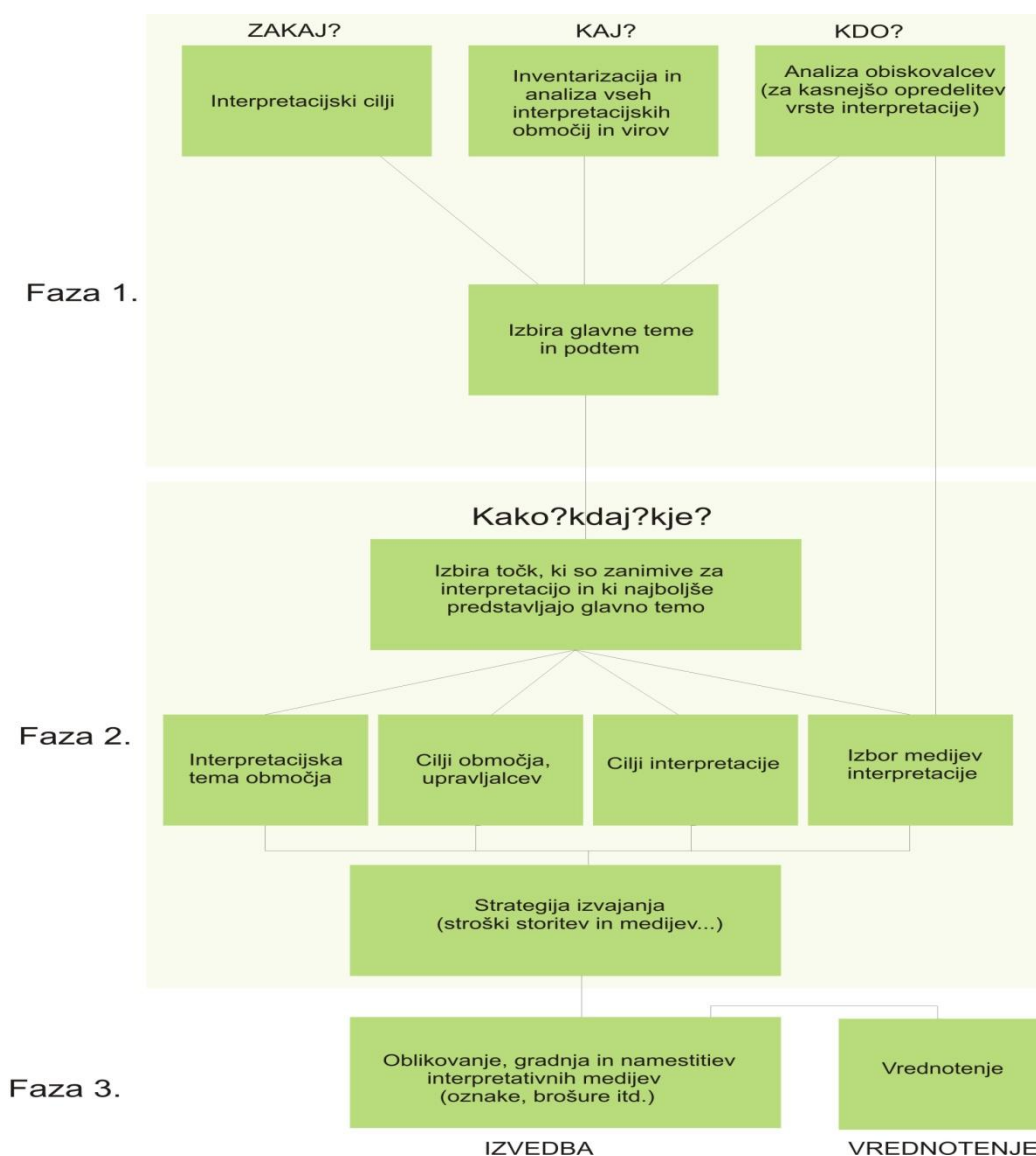
2.4 PLANIRANJE INTERPRETACIJE

Planiranje interpretacije ima številne prednosti za dano območje. V procesu planiranja interpretacije se določijo možnosti in potrebe med samo izvedbo interpretacije in željami obiskovalcem ter ostalimi dejavniki (čas, interes, denar,...). Faze interpretacijskega planiranja so prikazane na sliki 1.

V prvi fazi je pomembno vprašanje, zakaj želimo interpretirati? Razlogi so lahko različni: izobraževanje, ohranjanje, trženje, promocija, upravljanje z obiskom, idr. Primer, kjer uporabljajo slednji razlog, je na učni poti Goreljek pri Pokljuki. Tu nameravajo zmanjšati pritisk obiska na bolj ranljivo barje Šijec. Inventarizacija in analize območja nam podajo vire, ki so zanimivi na danem območju. Pri tem upoštevamo obstoječa parkirišča, oznake, sanitarije ter kakšne vire (človeške in finančne) imamo na voljo. V nekaterih območjih moramo zaradi ranljivosti dostop tudi omejiti. Vprašanje, kdo naj bo vključen v interpretacijo (organizacije, lokalne skupnosti, prostovoljci...) in za koga interpretiramo, je pomembno za ustrezen izbor vrste medijev interpretacije v drugi fazi planiranja. Poznavanje sedanjih in potencialnih obiskovalcev z vidika kdo so, koliko jih je, čemu so prišli, koliko časa bodo ostali, idr.?

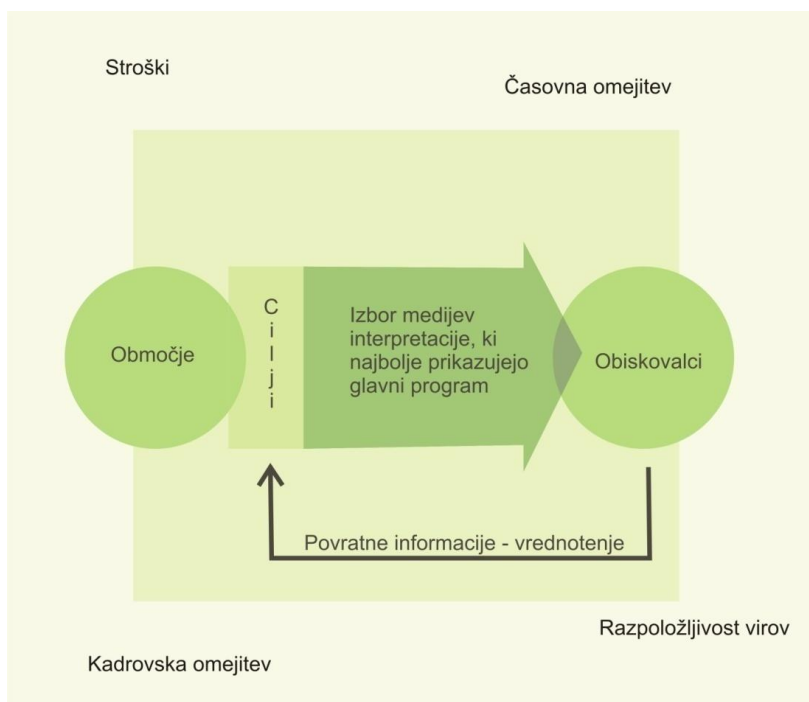
Po izboru glavne teme sledi druga faza, kjer je pomembno upoštevati cilje upravljavca ter interpretacijske cilje. Cilji določijo kaj točno želimo z interpretacijo doseči. Ko so namen, obiskovalci, značilnosti območja, teme in cilji določeni, izberemo najprimernejši medij za interpretacijo.

V tretji fazi sledi izvedba in vrednotenje interpretacije. Postopek vrednotenja interpretacije je opisan v nadaljevanju.

Slika 1: Prikaz planiranja interpretacije po fazah (Veverka, 1994: 105)

Za podrobno razumevanje planiranja interpretacije je priložen tudi model samega postopka. Na levi strani je območje, ki ga bomo interpretirali z glavno temo. Naslednji korak je izbor ciljev, ki jih želimo doseči. Sledi izbor medijev, ki so primerni za interpretacijo na danem območju. Za učinkovito interpretacijo je pomembno upoštevati obiskovalce, njihov motiv obiska in pričakovanja. Sledi vrednotenje interpretacije in njena učinkovitost s strani obiskovalcev. Rezultati vrednotenja nam podajo podatke o ustreznosti ciljev ter ustreznosti izbora medijev. Na vse skupaj vpliva čas, denar, razpoložljivost virov in kadra.

Slika 2: Model procesa interpretacije (Veverka, 1994: 26)

Vrednotenje interpretacije nam pokaže dejansko stanje. Ali je bila interpretacija dosežena ali ne? Pomaga nam razumeti motive obiskovalcev in pojasni zakaj so uporabili neko pot ali smer, čeprav smo od njih pričakovali obratno. Vrednotenje interpretacije je ukrep, ki nam zagotavlja kakovost interpretacije. Ocenjevanje se opravlja od začetka, ko določamo temo in cilje. Med urejanjem poti je lahko eden od primerov vrednotenja maketa panojev. Tu opazujemo smer gibanja, ustreznost panojev in sam potek poti in tako popravimo morebitne pomanjkljivosti. Vrednotimo tudi ko je pot končana. Način vrednotenja in postopek je opisan v poglavju analiza učnih poti v Sloveniji.

Pri planiranju interpretacije moramo upoštevati tudi kako se ljudje učijo in zapomnijo stvari (Veverka, 1994):

- 10% kar slišijo,
- 30% kar preberejo,
- 50% kar vidijo,
- 90% kar naredijo.

2.5 MEDIJI INTERPRETACIJE

Pri interpretaciji narave si lahko pomagamo z različnimi mediji, pri tem pa moramo dobro razmisliti, kateri medij bomo uporabili. Medij mora vsebovati ustrezne podatke oziroma informacije za uporabnike, ustrezati mora našemu proračunu, zgodbi, ki jo želimo "povedati" in seveda samemu prostoru. Medij postane del prostora, zato je izbor ustrezne lokacije zelo pomemben (Carter, 2001). Medij prilagajamo in izbiramo glede na dano lokacijo. Vsak medij pa ima tako določene prednosti kot tudi slabosti, kar je tudi prikazano v nadaljevanju. (Gabrovšek, 2006).

Prednosti in slabosti medijev interpretacije so opisani v preglednici 2

Preglednica 2: Prikaz prednosti in slabosti medijev interpretacije (Gabrovšek, 2006)

MEDIJ INTERPRETACIJE	PREDNOSTI	SLABOSTI
RAZLAGALNE TABELE	• Enostavno predstavljanje • Ni omejeno število obiskovalcev • Enostavna uporaba za obiskovalce • Kombinacija besedila in slikovnega gradiva zadovolji ljudi različnih učnih stilov • Pomoč pri orientaciji	• Lahko kvarijo izgled kraja • Izpostavljenost vandalizmu • Prevelika gostota tabel in prenatrpanost z informacijami vodi v ignoranco s strani obiskovalcev
VODENI OGLEDI	• Razlaga zapletenih procesov na območju ter lažje razumevanje le-teh • Prilagodljiv medij glede na občinstvo • Majhen strošek realizacije • Ustvarjajo dohodek in možnost zaposlitve na danem območju	• Zahtevajo veliko organizacije • Za osebnim vodenjem stoji podpora ljudi, ki spremlja celoten razvoj • Za ohranjanje kakovosti je potreben čas
UČNE POTI	• Uporaba je enostavna • Z njimi lahko dosežemo širok krog obiskovalcev • Hitrost obiska si ljudje lahko prilagodijo svojim zmožnostim • So izredno prilagodljiv medij, saj jih je možno urediti v praktično vsakem tipu območja in za vsako ciljno skupino • Kombiniramo lahko besedila in slike • Obiskovalcem lahko pomagajo pri orientaciji • So vedno na voljo – tudi pozimi, ob nedeljah in praznikih • Ne zahtevajo obvezne prisotnosti osebja (v nasprotju z informacijskimi centri in vodenimi ogledi) • Stroški vzdrževanja so nizki	• So neosebne • Obiskovalci ostanejo pasivni - informacije le sprejemajo, ni dvosmerne komunikacije • Nimajo možnosti prositi za dodatna pojasnila ali komentirati, reagirati, vzpostaviti dialog, sodelovati • Poti dokaj slabo delujejo, če območje obiskujejo velike skupine, saj si interpretacijske table naenkrat lahko ogleda le nekaj obiskovalcev • Lahko negativno vpliva na podobo krajine, še posebej na izpostavljenih točkah • Oprema utegne postati predmet vandalizma • Hitro lahko pride do prenasíčenosti s tem medijem
BROŠURE	• Promoviranje območja • Podajajo osnovne informacije kot tudi ostale informacije • Vodijo obiskovalca po poti oziroma kraju • Ponujajo informacije, ki so uporabne tudi po obisku in v različnih jezikih, če je to potrebno	• Niso vedno na voljo • Veliko število ljudi ne privlači takšen pristop
AVDIO VODENJE	• Namenjeno za večjo množico ljudi • Ponuja več informacij naenkrat • Ponuja večje dramatične učinke kot so zvok itd. • Zagotavlja večjezičnost	• Interpretacija je lahko pretirana in prikazana z večjim pomenom kot je območje samo • Potrebna strokovna kakovost in vodenje • Redno vzdrževanje relativno drago
INFORMACIJSKI CENTRI	• Ponujajo večjo količino informacij • Ponujajo različne zvrsti interpretacije naenkrat • Na voljo vse leto, ob vsakem vremenu in času • Nadzor imajo nad obiskom (kdaj, kako in na kakšen način obiskovalci pridejo na neko območje) • Ustvarjajo dohodek in delovna mesta • Lahko se vključi turistično ali drugo skupnost	• Potrebna večja naložba in načrtovanje samega centra • Potreben dodaten kader • Na voljo le ob urniku dela • Potrebujejo vzdrževanje

Na osnovi analize raznovrstnih ciljev interpretacije narave in prikaza prednosti in slabosti medijev interpretacije lahko povzamemo nekatere značilnosti dobre interpretacije (Gabrovšek, 2006):

- točno definirani cilji in namen interpretacije,
- usmerjena v obiskovalca,
- zanimiva, zabavna, provokativna,
- nedvoumna, jasna sporočila,
- stimulira čim več človeških čutov,
- interaktivnost (znanje, čutenje, akcija, igra),
- oblikovana kot pripoved, zgodba,
- uporabna z različnimi mediji,
- besedilo naj bo kratko, jedrnat, razumljivo in direktno,
- sprejemljiva za različne ravni zahtevnosti,
- estetsko oblikovana.

2.6 TURIZEM IN INTERPRETACIJA

Interpretacija ima bistveno vlogo pri ohranjanju narave in trajnostnem turizmu. Poleg gospodarskega donosa in uživanju obiskovalcev v naravi, ki ga interpretacija nudi, gre tudi za povezavo med obiskovalcem ter krajem, ki ga obiščejo. Interpretacija lahko prinese gospodarsko korist. S sodelovanjem z marketingom, povezovanjem s turističnimi zvezami, društvi ter s celovitim pristopom dosežemo ekonomsko korist (Who's Afraid ..., 2001).

Razvojna priložnost Slovenije je tudi v ohranjenosti narave in njeni pestrosti. Trajnostni turizem je močno povezan z varstvom narave v družbenoekonomskem kontekstu. Odvisen je od estetske in kulturne vrednosti območij in regij. Številne evropske iniciative (strateški dokumenti, delavnice, publikacije, programi financiranja, dokumenti, študije, idr.) promovirajo in podpirajo trajnostni turizem. Na nekaterih naravovarstvenih območjih je smiselni omejen razvoj turizma, saj so zaradi svojih značilnosti občutljiva in ranljiva. Na drugih območjih je trajnostni turizem lahko glavna dejavnost (Veverka, 2004).

Primer dobre prakse je Učna pot Šotno barje Goreljek, ki ima pomembno vlogo pri ohranjanju barij, preprečuje množično uničevanje območja ter izobražuje obiskovalce. Ob tem tudi dodatno dviguje zavest o pomenu narave in njenem ohranjanju (Pikon, 2008).

Za razvoj trajnostnega naravoslovnega turizma, ki je pri nas še v razvoju, predstavlja turistični sektor pomemben del pri varovanju narave. Slovenija ima na področju naravoslovnega turizma veliko možnosti, ki jih ponujajo zavarovana območja, območja Natura 2000, naravne vrednote, krajinska pestrost in druge kulturne in naravne znamenitosti. Zato je v okviru celovite ponudbe oziroma načrtovanja in urejanja ustrezne infrastrukture nujno strateško povezovanje s turističnimi organizacijami. Povezovanje varstva narave in turizma lahko motivira lokalne prebivalce danega območja pri soudeležbi upravljanja in varstva območja ter posledično prispeva k lokalni in nacionalni ekonomiji. Razvoj upravljaljskih načrtov, aktivna soudeležba deležnikov, conacija, izobraževanje o

območjih, razvoj in vrednotenje interpretacije, omejevanje in upravljanje vplivov na okolje ter drugi so pogoji za ustrezno načrtovanje turističnih dejavnosti. Dobra interpretacija prispeva k upravljanju obiskovalcev, ohranjanju in varstvu narave, lokalni ekonomiji, izobraževanju, dvigovanju zavesti obiskovalcev, idr. Interpretacija je pomemben del turističnega razvoja in trajnostnega turizma (Carter, 2001). Kakovostna interpretacija pomaga obiskovalcem raziskati in razumeti nekaj več o obiskanem območju.

Turizem, ki je vezan na naravo (uživanje in opazovanje narave, njeno doživljanje), prinaša gospodarske in socialne koristi, kar dokazujejo tudi raziskave v tujini. Na območju Nacionalnega parka Müritz so za leto 2004 ocenili regionalnoekonomске učinke na 261 delovnih mest, naravnih parkov Hoher Fläming in Altmüthel pa skupno 694 delovnih mest. Za odločitev obiska je imel veliko vlogo obstoj narodnega parka. Na Škotskem je bilo ocenjeno, da je opazovanje živali v letih 2003/04 prineslo prihodek, ki je bil enak 1651 delovnim mestom. Tovrstni turizem naj bi bil v porastu in pričakujejo, da se bo trend nadaljeval. Na trgu beležijo tudi povpraševanje po vodenju, možnostih spoznati nekaj novega, izvedeti več o obiskanem kraju ter biti tudi dejavno vključen. Primanjkuje pa infrastrukture in informacij (Ogorelec, 2006).

Interpretacija prinaša turizmu posredne in neposredne koristi. Te koristi so:

- doživljanje narave,
- zagotavljanje dela infrastrukture turizmu, katera je v porastu in prav tako povpraševanje po njej,
- neposredno govori obiskovalcem, tudi na osebni način,
- spoznanje območja, ki je nekaj posebnega,
- je primerjalna vrednost, zaradi katere si bo obiskovalec izbral prav to območje,
- možnost rekreativnega učenja, spoznanje nečesa novega v prostem času,
- ozaveščanje lokalnega prebivalstva o varovanju narave in koristi za turizem, posledično tudi ekonomske in zaposlitvene koristi lokalne skupnosti,
- pritegne obiskovalca na privlačen način k ohranjanju narave,
- ustvarja možnost za podaljšanje sezone,
- je lahko inštrument za preusmerjanje obiska z območij, kjer je nosilna sposobnost že presežena (Ogorelec, 2006).

2.7 VARSTVO IN INTERPRETACIJA

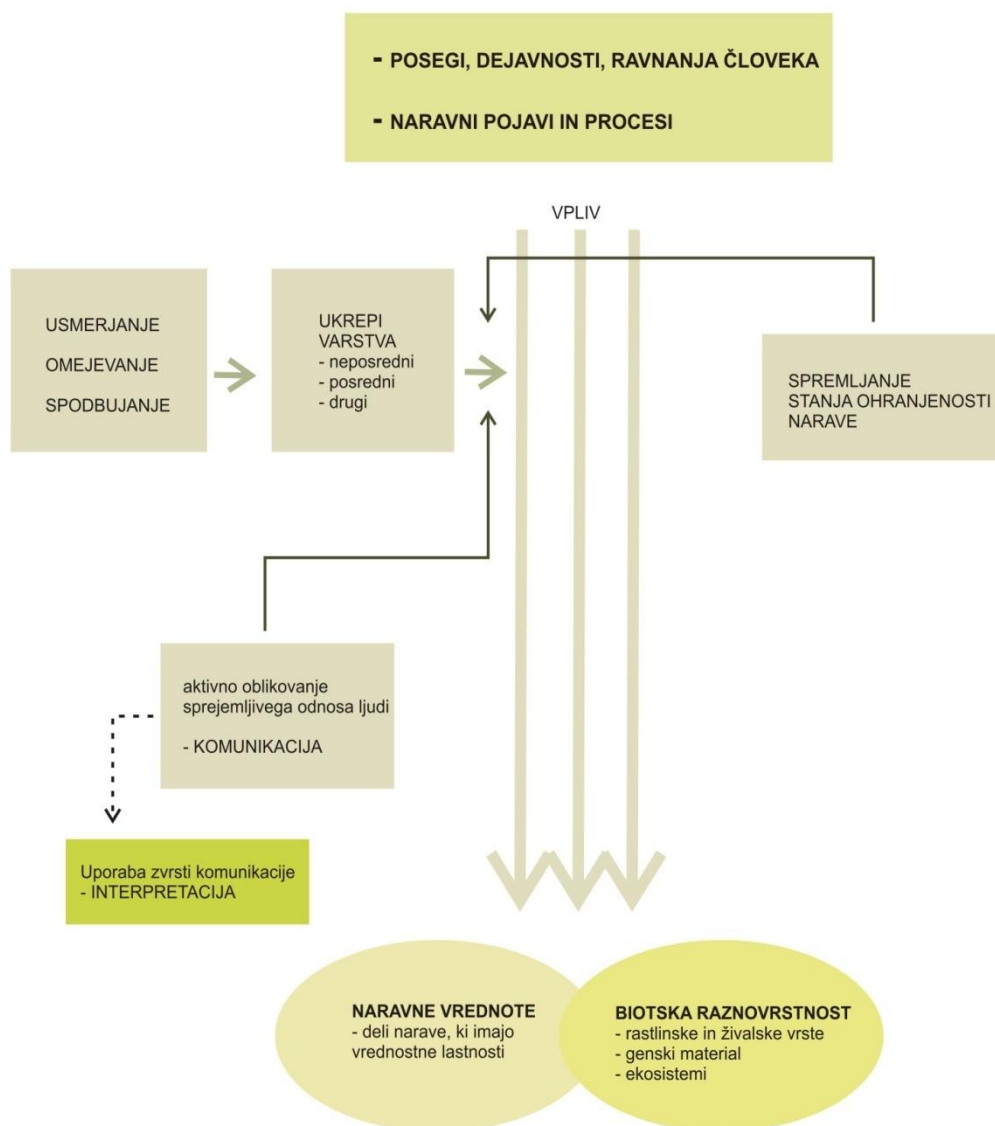
Obstoječi komunikacijski mediji služijo v namen stalnega izobraževanja in ozaveščanja splošne javnosti o naravi in pomenu njenega varstva. Razlog za varstvo narave je zavedanje o vrednostnih lastnostih (ekosistemi, celotna biodiverziteta...) in pomenu, ki jo ima narava sama po sebi ali za ljudi.

Glavni namen varstva narave je:

1. usmerjati posege v naravo,
2. omejevati posege v naravo,
3. preprečevati posege in ravnanja, ki bi lahko porušila naravno ravnovesje ali poškodovala in uničila naravne vrednote.

Varstvo narave pa se izvaja z varstvenimi usmeritvami (usmerja se dejavnost, načrtovanje in izvajanje posegov ter ravnanj), varstvenimi režimi (delno ali popolno omeji posege) in razvojnimi usmeritvami (spodbuja se dejavnosti in ravnanja, ki so za ohranjanje narave koristna). Za uresničevanje varstva narave se uporabljajo varstveni ukrepi (predpisana pravila ravnanja na lokalni in državni ravni). Pri izvajanju ukrepov varstva narave, ki se na različnih ravneh dotikajo družbenih aktivnosti, je pomembno predhodno ali sočasno oblikovanje sprejemljivega odnosa ljudi do ukrepov. Da bi bili ukrepi ter vrednost in pomen ohranjanja narave pozitivno razumljena in sprejeta s strani ljudi, je pomembna naloga varstva narave njena promocija. Ozaveščanje o vrednotah narave, oblikovanje spoštljivega odnosa do drugih živih bitij ter ob enem tudi neposredna komunikacija z ljudmi, posredovanje informacij, pojasnjevanje in utemeljevanje, je pomembna naloga varstva narave in njenega ohranjanja (Berginc in sod., 2006).

Prve sledi o ozaveščanju pri nas zasledimo s prvim naravovarstvenim programom leta 1920 (Spomenica Odseka za varstvo prirode). Naravovarstvene službe so tako opravljale publicistično dejavnost, izvajale akcije varstva narave in sodelovale s šolami in pri pripravi naravoslovnih poti. Dejavnost načrtnega ozaveščanja in izobraževanja je začela s svojim sistemskim financiranjem leta 1995, z namenskim proračunskimi postavkami. Kasneje se je Agencija RS (takrat Sektor za naravo na Upravi RS za varstvo narave) za okolje usmerila tudi v publicistično dejavnost in usposabljanje. Akcije so izvajali v sodelovanju z lokalnimi skupnostmi, društvi in drugimi. Urejenih je bilo nekaj naravoslovnih poti, postavljene so bile številne pojasnjevalne table na zavarovanih območjih in območjih naravne dediščine. Publicistična dejavnost Agencije RS za okolje je tako obsegala različne serije tematskih naravovarstvenih brošur, zgibank in plakatov. Z večanjem števila in pestrosti publikacij je postajalo vse bolj pomembno vprašanje, kako učinkovito je tovrstno komuniciranje z javnostjo v smislu kakovosti izdelkov in njihovega vpliva na ciljne javnosti, ter posledično tudi pri porabi javnih sredstev. Organizacija, ki bi skrbela za koordinacijo ozaveščanja, izobraževanja in komuniciranja ni bila nikoli vzpostavljena. Zato se danes izobraževanje in usposabljanje na področju varstva narave in njenega uspešnega komuniciranja izvaja preko različnih delavnic in seminarjev. Naravovarstveniki se soočajo s problemom uspešne interpretacije naravovarstvenih vsebin različnim obiskovalcem. Tu se pojavi šibko razumevanje interpretacije, zavedanje pomena analize ciljnih skupin in vrednotenje izdelkov in dejavnosti. Področje interpretacije pa pri nas ni sistemsko urejeno in tudi ni ustreznega sistema (Veverka, 2004).

Slika 3: Shema varstva narave (prirejeno po Berginc in sod., 2006)

3 UČNE POTI

Vse več je prebivalstva, ki se ukvarja z organizirano ali neorganizirano rekreativno vadbo. Najpogostejša oblika vadbe je hoja oz. sprehajanje, sledijo kolesarjenje, plavanje in planinarstvo. Pogosto se aktivnosti navezujejo na območja s kulturnimi in naravnimi vrednotami (Študija ..., 2010).

Pojem »učna pot« (ang. greenway, study trail, self-guided trail) je definiran kot linearni odprt prehodni pas ali pot, ki povezuje področja narave in urbanega prostora (Conine, 2004). Učne poti so se začele razvijati v začetku 20. stoletja, da bi se omogočila rekreacija naraščajoče mestne populacije, strnjene v gosto naseljenih mestih (Jongman in sod., 2006).

Z razvojem industrializacije, se je posledično razvila zavest o ohranjanju okolja. Pri tem so učne poti postale pomemben dejavnik v ravovesju med potrebo po varovanju okolja in potrebo po nadaljnjem razvoju infrastrukture. Naš naziv učna pot deluje dokaj togo in priključne ne vedno prijetne asociacije na 'nujnost' učenja. Dejansko pa naj bi ta naziv dal nov pridih sproščenemu učenju, ki se ujema s počitkom v stiku z naravo in s spoznanjem nečesa novega (Anko, 1987).

Namen učne poti je, da obiskovalca informira, sprošča in na splošno razvija zavest ljudi do vrednot okolja ter s tem dviguje kakovost sodobnega življenja. Tu gre predvsem za postopno, nevsiljivo ozaveščanje ljudi, tako da posameznik postaja zaveznik v boju za naravo (Anko, 1987). Za popolno uveljavitev učnih poti in njihove funkcije je pomembna ustrezna zakonodaja na regionalni, državni in meddržavni ravni. Z Lillsko deklaracijo iz leta 2000 (Toccolini in drugi, 2004) je dosežen evropski konsenz o učni poteh kot javnem dobru, dostopnem vsem skupinam populacije različnih zmožnosti in starosti. V tem smislu se posebej poudarja nezahtevnost poti, prijaznost do uporabnikov ter varnost.

Poleg estetske in sprostitvene funkcije imajo učne poti še druge različne cilje, ki se med seboj lahko povezujejo in združujejo. To so neformalno izobraževanje, ohranjanje zgodovinske, kulturne in naravne dediščine. Glede na področje, na katero je osredotočena, je učna pot lahko prednostno označena kot naravoslovno-ekološka, zgodovinska ali kulturna (Fabos, 2004).

Učne poti prispevajo tudi k razvoju turizma v danem kraju, vendar sama postavitve učnih poti ni zadostna za njeno učinkovitost. O učni poti je potrebno informirati javnost, vabiti obiskovalce in jih po poti voditi ter jim predstaviti vsebino same poti in značilnosti kraja v katerem se turistična dejavnost razvija. To je zahtevno delo, ima značilnosti pedagoškega dela in javnega nastopanja. Za to delo se je treba izobraževati in usposabljaati ter ga opravljati načrtno. Vse to naj bi bil interes organizacij ali zasebnikov, ki se ukvarjajo s turistično dejavnostjo. Zato je potreben jasen cilj in namen učne poti. Ekonomski turistični učinek učne poti naj bi se poznal posredno na povečanem obisku turistov v kraju, kjer se turizem razvija in s tem tudi na turističnih kmetijah kot pomembni sestavini in dejavnosti turizma v prostoru (Lesnik, 2006).

Učne poti predstavljajo le enega od možnih načinov interpretacije narave, zato prilagam tudi SWOT analizo, zakaj postaviti učno pot.

PREDNOSTI	SLABOSTI
• postavi jo lahko kdorkoli in je vsem dostopna • interpretacija vsebine odprta za vso kreativnost • prilagaja se lahko ekonomskim in kadrovskim zmožnostim upravljalca • poleg interpretacije vsebine omogoča tudi gibanje v naravi in spoznavanje lokalnega okolja • za individualnega uporabnika lahko zastoni, možnosti vodenja organiziranih skupin za plačilo • omogoča neformalno izobraževanje lokalnega prebivalstva in turistov • lahko predstavlja enega od režimov varovanja in upravljanja z zavarovanim območjem • omogoča kreativno sodelovanje strokovnih delavcev in zainteresirane laične civilne družbe • relativno poceni osnovna investicija • relativno poceni infrastruktura • relativno poceni vzdrževanje	• vandalizem • amaterski pristop • premalo domišljene vsebine in interpretacije • pomanjkanje znanja interpretacije vsebin - pohodništvo pomembnejše od vsebine same • ne vključevanje v turistično ponudbo • ljudje nimajo odnosa do stvari, ki so na voljo brezplačno • neupoštevanje strokovnih raziskav in formalnih statusov dediščine = ne vključevanje strokovnih institucij • ne vključevanje lokalnih izobraževalnih ustanov • na za obiskovalce zanimivih območjih lahko pride do preobremenjenosti z različnimi označevalnimi sistemi • poti so predolge • poti niso krožne • slabe tiskane publikacije • informacije na svetovnem spletu pomanjkljive
PRILOŽNOSTI	TVEGANJA
• predstavitev lokalne dediščine in zanimivosti širši javnosti na kreativen način • turistična promocija • ohranjanje dediščine • zaslužek za lokalno prebivalstvo z vodenjem in vzdrževanjem • razvoj dodatne ponudbe in dejavnosti • sodelovanje civilne družbe in strokovnih institucij • povezovanje generacij	• preobremenjenost okolja • skrunjenje dediščine • po začetnem navdušenju projekt zamre • premalo zainteresiranih lokalnih delavcev • težko zagotoviti denar za programe in redno vzdrževanje – slabo vzdrževanje

Slika 4: SWOT analiza zakaj vzpostaviti učno pot (Roškar, 2007: 20)

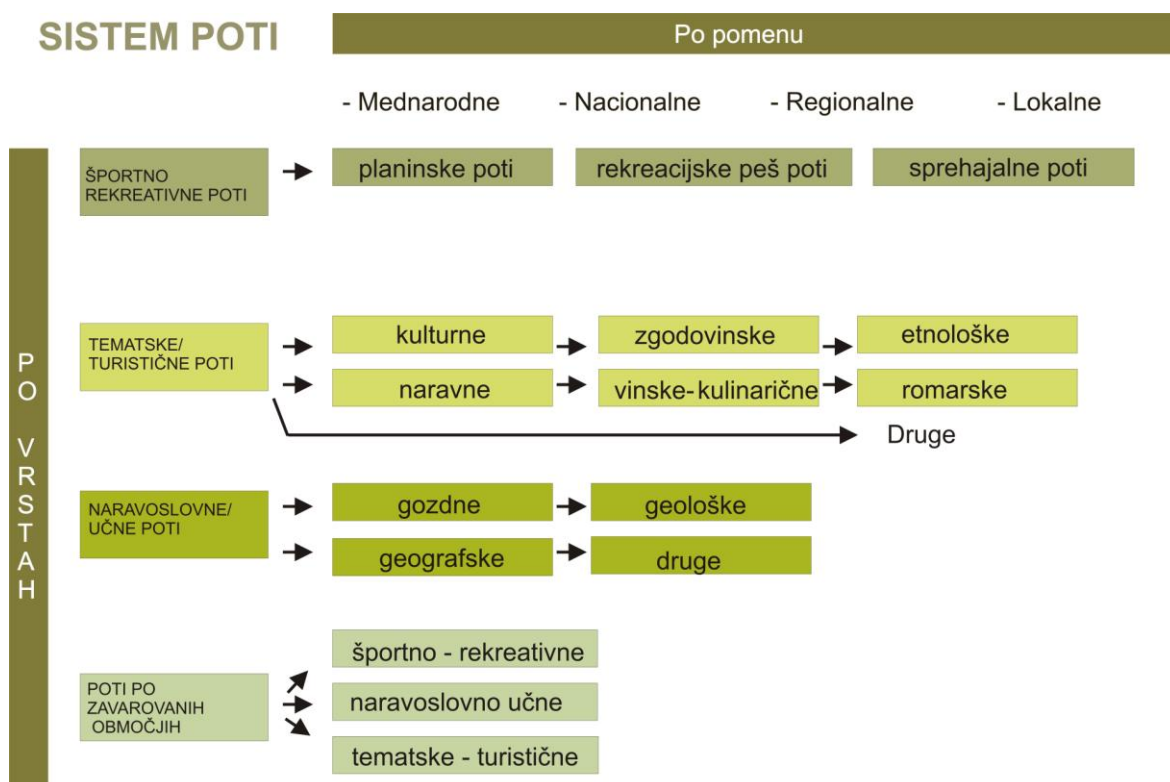
3.1 KLASIFIKACIJA POTI – SISTEM POHODNIŠKIH POTI

Gozdne učne poti praviloma niso ozko usmerjene le v prikaz značilnosti gozda in ravnanja oziroma gospodarjenja z gozdom, kar je njihov glavni namen. Ena od zahtevanih vsebin

vseh učnih poti je skrb in vzgoja za ohranjanje in varovanje naravne in kulturne dediščine, torej komponenta okoljske vzgoje (Gabrovšek, 2006).

Učne poti posebne krožne poti, ki naj se oblikujejo za spoznavanje in doživljanje krajine z redkimi in specifičnimi naravnimi pojavi kot so objekti ali območja žive (floristične, dendrološke značilnosti, gozdovi, biotopi ipd.) in nežive narave (geološke, geomorfološke, hidrološke značilnosti), območja oblikovane narave (hortikulturni parki), posebne oblike rabe tal (soline, planine idr.) ter kulturnozgodovinski spomeniki (Jeršič, 1999).

Jasen sistem pohodniških poti opredeli Strategija razvoja turističnega proizvoda pohodništva v Sloveniji iz 2005.

Slika 5: Razdelitev poti po strategiji razvoja turističnega pohodništva v Sloveniji (prirejeno po Strategija..., 2005: 44)

Sistem pohodniških poti je primarno razdeljen po dveh glavnih kriterijih:

1. Glede na vrsto poti in njene značilnosti ter tematiko oziroma po namenu ali motivu za hojo
2. Glede na prostorski obseg in pomen v okolju.

Glede na namen oz. motiv in vrsto poti delimo pohodniške poti na:

- športno – rekreativne poti,
- tematske – turistične poti,
- naravoslovne učne poti,
- poti po zavarovanih območjih, ki v svojih vrstah združujejo prve tri navedene poti.

Glede na prostorski obseg in pomen v okolju, delimo poti na:

- mednarodne poti oziroma poti mednarodnega/meddržavnega pomena (poti, ki poleg Slovenije potekajo tudi po nekaterih sosednjih državah ali so sestavni del poti, ki poteka po sosednjih državah),
- nacionalne poti oziroma poti državnega ali nacionalnega pomena, ki potekajo po širšem območju posamezne regije,
- lokalne poti, ki so krajše in pomembne predvsem v lokalnem okolje, namenjene tako za uporabo domačinom (dvig kvalitete bivanja v lokalnem okolju), kot tudi turistom za dopolnitev primarne turistične ponudbe kraja.

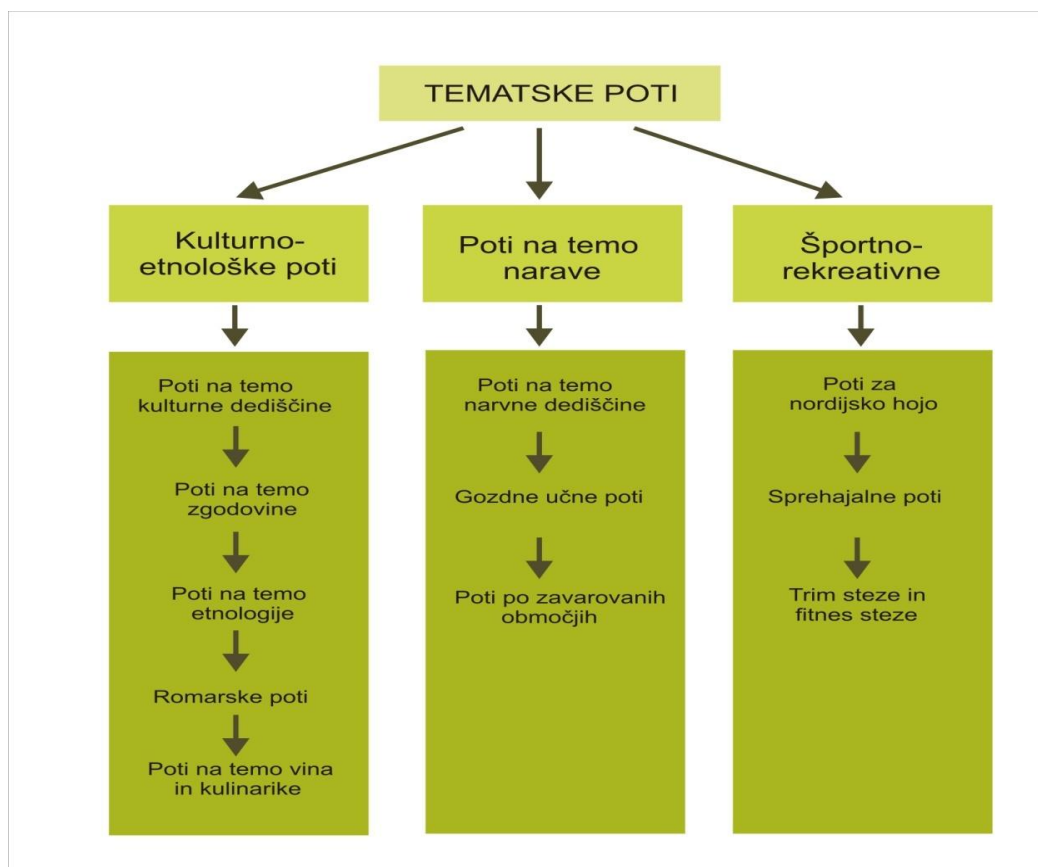
NARAVOSLOVNE – UČNE POTI so poti na katerih so obiskovalcem predstavljeni in razloženi predvsem naravni procesi, oblike in pojavi. Omenjene naravnogeografske značilnosti so po navadi predstavljene z informativnimi, opozorilnimi tablami, informativnimi vodniki ali drugimi informativno – promocijskim materialom. Delimo jih na:

- a. gozdne učne poti,
- b. geološke poti,
- c. geografske poti,
- d. druge poti.

POTI PO ZAVAROVANIH OBMOČJIH predstavljajo skupino vseh poti, ki potekajo po zavarovanem območju narave (npr. krajinski, regijski ali narodni park, naravni rezervati ali naravni spomeniki). Če je pot v zavarovanem območju narave je pri njeni vzpostavitvi in ureditvi ter tudi pri vzdrževanju poti, potrebno upoštevati pravila o označevanju zavarovanih območij in morebitne varstvene režime ipd. Poti po zavarovanih območjih lahko združujejo vse prej navedene vrste poti.

3.2 PREGLED POSAMEZNIH TEMATSKIH POTI

Glede na to, da obstajajo različne tematske poti, je iz tega vidika na sliki 6 prikazana tudi delitev tematskih poti glede na njihovo vsebino.

Slika 6: Delitev tematskih pohodnih poti glede na njihovo vsebino (Študija ..., 2010: 49)

3.2.1 Poti na temo narave

a. Poti slovenske naravne dediščine

Naravna dediščina predstavlja del naravnih vrednot oz. skupek vrednot in dobrin, ki jih človek lahko razume in upošteva. Naravna vrednota je poleg redkega, dragocenega ali znamenitega naravnega pojava tudi drug vredni pojav, del žive ali nežive narave, naravno območje ali del naravnega območja, ekosistem, krajina ali oblikovana narava. To so geološki pojavi, minerali in fosili ter njihova nahajališča, površinski in podzemski kraški pojavi, podzemске jame, soteske in tesni ter drugi geomorfološki pojavi, ledeniki in oblike ledeniškega delovanja, izviri, slapovi, brzice, jezera, barja, potoki in reke z obrežji, morska obala, rastlinske in živalske vrste, njihovi izjemni osebki ter njihovi življenjski prostori, ekosistemi, krajina in oblikovana narava (Šimić, 2013). Gre za vez med preteklostjo, sedanjostjo in prihodnostjo. Z naravno dediščino mora človek ravnati kar najbolj zavedno, odgovorno in občutljivo. Za ohranjanje naravne dediščine in kulturne dediščine skrbijo strokovne službe, državne in občinske upravne službe ter ustanove (muzeji), vendar se skrb za to vedno najprej začne pri vsakem posamezniku.

V Sloveniji imamo številna območja z naravno dediščino, ki jo ohranjamo v obliki narodnih, regijskih in krajinskih parkov, naravnih rezervatov in naravnih spomenikov. S tem ohranjamo prvobitnost, izjemnost, redkost, avtohtonost, starost, pestrost, prepoznavnost in raznovrstnost.

Znamenitost predstavlja tudi izkoriščanje nekaterih vodnih virov (mlini, klavže...). Kot naravne oblike vodnih virov so višinska barja na Pohorju in Pokljuki ter različna močvirja, jezera, presihajoča jezera in podzemna jezera. Tudi v trdni obliki znani ledeniki, ledene in snežne jame, kapniki, ki so nastali s pomočjo vode. Termalne in mineralne vode ter slane vode in znane soline tudi predstavljajo znamenitost narave.

b. Naravoslovne in gozdne učne poti

Ena od zahtevanih vsebin in namen vseh učnih poti je okoljsko izobraževanje različne javnosti o varovanju in ohranjanju naravne dediščine, o vlogi in pomenu gozda, naravnih procesih in trajnostnemu razvoju. Učne poti na prijazen in privlačen način predstavijo elemente narave s svojo vsebino in strukturo za različne ciljne skupine obiskovalcev.

- **Naravoslovna učna pot**

Je pešpot, speljana po gozdnem in/ali travnatem območju in je namenjena naravoslovnemu izobraževanju, spoznavanju gozdnih rastlin, živali, gozdarstva, tradicionalnih obrti in naravnih pojavov. Glede na cilj opazovanja je naravoslovna učna pot lahko opredeljena kot geološka, gozdna, botanična, parkovna. Vsem tem različnim oblikam pa je skupna vloga, da na neposreden način, predstavijo elemente narave: tla, matično kamnino, vrste rastlin in živali, vodni in padavinski režim, habitatne tipe in naravne procese.

- **Gozdne učne poti**

Namenjene so popularizaciji gozda in gozdarstva, rekreaciji, turistični ponudbi, vzgoji in izobraževanju za zavestno racionalno rabo naravnih dobrin. Gozdne učne poti so označene poti skozi gozd, dolge večinoma do 5km, opremljene z interpretacijskimi besedili in napravami namenjenimi za izobraževanje o funkcijah gozda ter ekološkemu osveščanju.

c. Poti po zavarovanih območjih

Zavarovana območja predstavljajo obliko varovanja okolja in narave, ki kljub rekreacijski in turistični dejavnosti v največji možni meri omogoča trajno ohranjanje naravnih značilnosti ter pokrajinske in biotske raznovrstnosti. V primeru neprimerne turističnega razvoja lahko turizem negativno vpliva na pokrajinsko in biotsko raznovrstnost, kar v končni fazi povzroči zmanjšanje obiska in dohodkov lokalnega prebivalstva. Vsako načrtovanje poti na zavarovanih območjih je potrebno temeljito proučiti in prilagoditi upravljavskemu načrtu.

V Sloveniji imamo različne oblike zavarovanih območij narave, ki jo ohranjamo v obliki narodnih (Triglavski park), regijskih in krajinskih parkov, naravnih rezervatov in naravnih spomenikov.

V literaturi je razvidno, da je uporaba interpretacije in njen smisel in metodologija precej nepoznana med upravljavci učnih poti. Zato v ta namen Zavod za gozdove Slovenije, Turistična zveza Slovenije in Ministrstvo za okolje in prostor s sodelovanjem parkov zadnjih deset let organizirajo redna strokovna srečanja in izobraževanja za upravljavce učnih ter drugih poti. Formalno povezovanje upravljavcev tematskih poti še ne obstaja.

3.3 PRAVNA UREDITEV UČNIH POTI

Tematske poti v predpisih določata dva predpisa, eden določa planinske poti, drugi določa gozdne učne poti.

Gozdne učne poti določa uredba o vrstah objektov glede na zahtevnost in je podzakonski akt Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o graditvi objektov (Zakon o spremembah ..., 2007). Uredba v 16. členu določa gozdno učno pot kot »ozek pas z naravnim materialom urejenega zemljišča, pripravljen za hojo po gozdu«. Uredba določa torej fizičen opis (izgled, urejenost, material), ter namen poti (hoja po gozdu). Poti, ki imajo druga poimenovanja, naravoslovna, turistična, zgodovinska itd., ne določa noben predpis.

Planinske poti določa Zakon o planinskih poteh (Zakon o planinskih ..., 2007). Ta opredeljuje planinske poti glede na namen, glede na enotno označevanje in glede na ustanovo, ki je pristojna za njih. Po tem zakonu je za mnoge naloge pri planinskih poteh skrbnik planinsko društvo, pri gozdni učni poti, turističnih idr. pa zasledimo različne organizacije (ZGS, turistična društva, šole, občine itd.), ki bi morale biti odgovorne oziroma pristojne za njihovo vzdrževanje. Zakon o planinskih poteh določa enotno označitev – Knafličevo markacijo. Tematske poti pa imajo različne oznake.

Navedena dejstva nas privedejo do ugotovitve, da Zakon o planinskih poteh in Uredba o vrstah objektov glede na zahtevnost ne zajemata vseh tematskih poti. Za vse poti razen planinskih poti odgovornost v obliki skrbništva ne določa noben predpis ali zakon.

3.4 PLANIRANJE UČNIH POTI

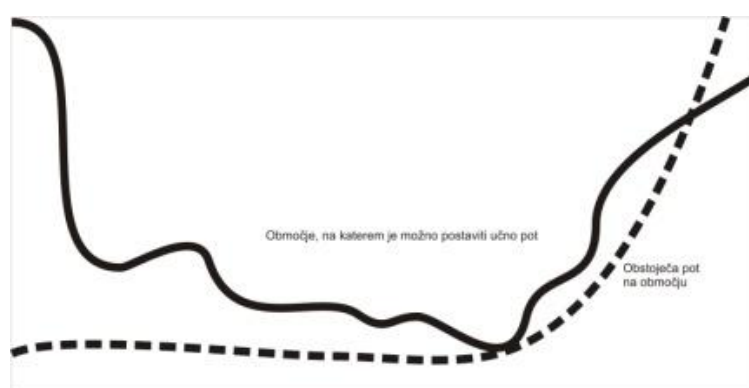
Pri načrtovanju oziroma planiranju novih učnih poti, se soočamo z dvema poglavitnima problemoma in sicer, kako prilagoditi učno pot naravnim danostim ter pri tem upoštevati različne ciljne skupine. Pogosto se učne poti postavijo in uredijo zgolj v dogovoru s strokovnim kadrom (npr.: z gozdarji, če gre za postavitev gozdne učne poti). Vsako naravno okolje je specifično glede na vrstno bogastvo ter prostorsko razporeditev organskih in anorganskih elementov narave. Ravno na podlagi naravne danosti ter ciljne skupine, ki ji je učna pot namenjena, se lahko pri načrtovanju učne poti odločimo, kaj postaviti na pot in kaj ne ter kaj je na njej potrebno poudariti. Pri tem je izziv za načrtovalce prilagoditi oziroma urediti učno pot, ki bo predstavila elemente narave na

prijazen in privlačen način ter bo s svojo vsebino in strukturo hkrati uporabna za različne skupine (Arsenijevič, 2006).

Prostorski pogoji za učne poti so (Jeršič, 1999; Veverka, 1994):

- značilna krajinska območja ob naravnih in kulturnih znamenitostih, gozdnata okolica mest, turističnih in zdraviliških krajev in okolica šol,
- posebej ustrezne so učne poti, dolge od 2 do 4,5 km, čas hoje 1 do 2 uri,
- potek poti naj bo praviloma v obliki krožne poti,
- ob začetku in ob zaključku poti naj bo parkirišče,
- obiskovalci raje vidijo začetek ter konec poti na isti lokaciji,
- trasa naj bo razgibana, vendar višinska razlika naj ne bi bila prevelika,
- informacijske table naj se nanašajo na konkretne objekte ob poti, ki zanimajo širši krog javnosti in so zanimivi tudi za otroke,
- razdalje med informacijskimi postajami morajo biti dovolj velike, da obiskovalci dojemajo ponujene informacije,
- število informacijskih točk naj bi bilo od 7 do 10. Preveč točk lahko zmede obiskovalce in jih odvrne od obiska. Prvotni motiv obiskovalcev je rekreacija in uživanje narave in ne pridobivanje številnih informacij.

Za mnoge parke, gozdove, naravne rezervate, botanične vrtove in druge zunanje objekte, je učna pot najprimernejša in najbolj pogosta oblika predstavitve značilnosti določenega območja. Taka oblika je primerna, ko nam primanjkuje osebja, bodisi zaradi finančne omejitve ali pa drugih vzrokov. Postopek planiranja učnih poti je povzet na slikah 7 - 9. Veverka (1994) podaja primer planiranja učnih poti. V prvi fazi je pomemben izbor območja po katerem bo pot potekala. Postavljanje oznak naj bo čim bližje obstoječih stez, zaradi večjega obiska in promocije.

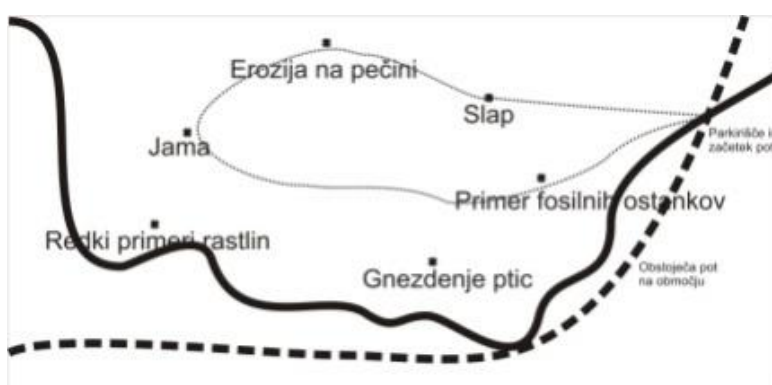
Slika 7: Določitev območja

Na območju izberemo glavne in pomembne značilnosti, ki bi bile primerne za interpretacijo.

Slika 8: Izbor vseh možnih interpretacijskih točk na območju

Sledi izbor točk, ki imajo skupne značilnosti in povezava točk v skupno pot. Pri tem je potrebno upoštevati fizične ovire, dostopnost in časovne spremembe na območju (poplavljenost, erozija...). Pravni vidik in vidik o lastništvu tu ni upoštevan. Končni rezultat oziroma potek poti se lahko zaradi omenjenega vidika spremeni.

Slika 9: Izbor interpretacijskih točk, ki imajo skupno temo in določitev poti

Pri planiranju učne poti je pomembno, da se upoštevajo cilji interpretacije in prilagoditev poti določenemu obiskovalcu (npr. upokojeanci zahtevajo ob poti več klopi, večje število ljudi zahteva širšo pot oziroma več širših prostorov, višina tabel prilagojene višini otroka itd.)

Na podlagi tega primera planiranja učnih poti, lahko strnemo nekaj ključnih priporočil oblikovalcem oziroma načrtovalcem učnih poti:

- pri predstavitvi dela zavarovanega območja je dobro pretehtati vse možne metode, njihove prednosti in slabosti, izbrati pa tisto, s katero lahko dosežemo največ,
- pomembni so predvsem ustrezen izbor vodilne teme učne poti, načina predstavljanja informacij, besedil in grafičnih prikazov,
- besedila naj ne bi bila preveč strokovna ampak napisana kratko in jasno – za splošno javnost,

- pri lokaciji učne poti je potrebno paziti tudi na to, da ne ogroža ali onesnažuje narave,
- varnost obiskovalcev mora biti zagotovljena, morebiten dostop funkcionalno oviranim ter predvideno trajanje ogleda pa posebej označeni in navedeni na začetku poti,
- tujim obiskovalcem naj bo zagotovljen prevod napisov,
- morebitne publikacije (vodnike, zloženske) lahko namenimo zahtevnejšim obiskovalcem, z dobro dodelano spletno stranjo pa lahko privabimo tudi druge potencialne obiskovalce. Oboje naj bo prav tako prilagojeno za tuje obiskovalce,
- pot je po ureditvi potrebno tudi vzdrževati (Ogorelec, 2006).
- pomembna je tudi začetna točka učne poti. Na začetni točki so priporočljivi osnovni informacijski podatki: ime poti, osnovni opis poti, čas hoje, celoten zemljevid poteka poti ter varnostna priporočila (npr. priporočljiva obutev...) (Veverka, 1994).

4 PREGLED UČNIH POTI V SLOVENIJI IN IZBOR VZORCA

Pohodništvo postaja vedno bolj priljubljena aktivnost tako v tujini kot tudi pri nas (Strategija ..., 2005). Zaradi mestne utesnjenosti in pomanjkanja gibanja, vedno več ljudi privlači rekreacija na prostem, v povezavi z estetskim doživljanjem, spoznanjem novih stvari in samopotrjevanjem (Strategija ..., 2005). Za gibanje v naravi uporabljamo več pojmov. Eden od njih je tudi pohodništvo. S pohodništvom je mišljeno po eni strani športna in rekreativna aktivnost, ki temelji na hoji, po drugi strani pa spoznavanje naravnega okolja ter aktivno doživljanje raznovrstnosti kulturno – etnološkega bogastva okolja na vnaprej določeni, urejeni in označeni trasi (Študija ..., 2010).

Gozdne učne poti so v Sloveniji nastale skoraj pred več kot 40 leti, urejati so jih začeli gozdarji v sredi 70. let 20. stoletja. Prvi gozdni učni poti sta bili ustanovljeni leta 1974 na pobudo dr. Milana Ciglarja z Inštituta za gozdno in lesno gospodarstvo Slovenije in sicer Gozdna učna pot na Šmarnogorsko Grmado in Gozdna učna pot Bistra. Gozdne učne poti, po sedaj pridobljenih podatkih, lahko opišemo kot: »...označene poti skozi gozd, dolge večinoma do 5 km, opremljene z interpretacijskimi besedili in napravami namenjenimi za izobraževanje o funkcijah gozda ter ekološkemu osveščanju« (Lesnik, 2006).

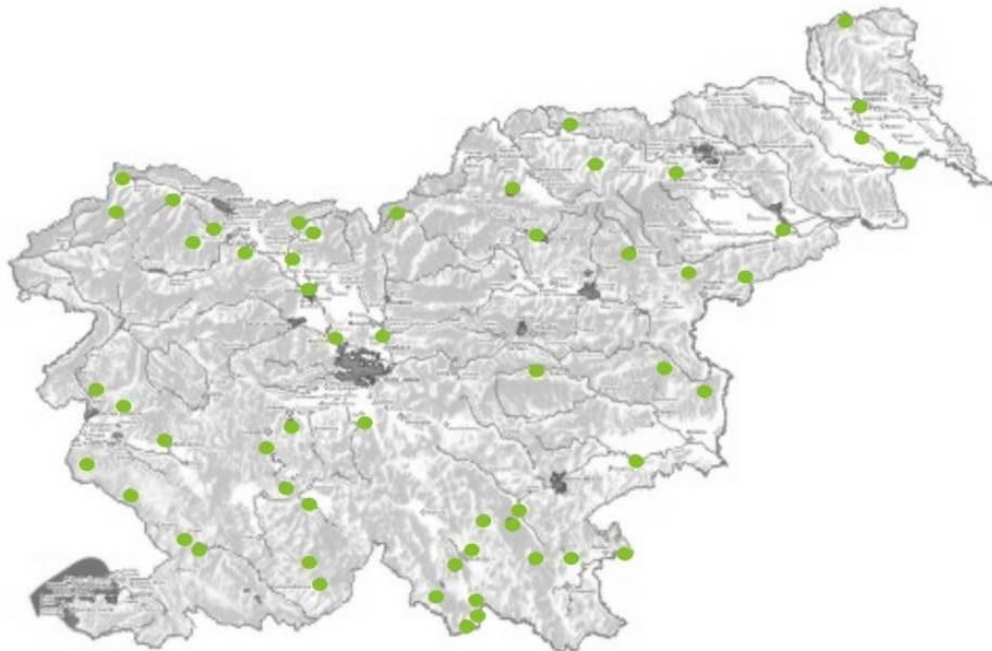
Danes (2013) število gozdnih učnih poti sega preko številke 150, njihovo končno število pa ni nikjer zabeleženo. Delne sezname z opisi lahko najdemo pri Zavodu za gozdove Slovenije (ZGS) v Seznam gozdnih učnih poti v Sloveniji (2006), na katerem je 96 gozdnih učnih poti ter v seznamu učnih poti na Ministrstvu za okolje in prostor, na katerem je zabeleženo 107 učnih poti.. Tematske poti v ZGS (Zavod za gozdove Slovenije) danes povezujemo s popularizacijo gozdov in gozdarstva, turistično, rekreativno in poučno funkcijo gozdov in z gozdno pedagogiko.

Med obstoječimi tematskimi učnimi potmi v Sloveniji prevladujejo gozdne učne poti. Naravoslovna učna pot je ena izmed tematskih učnih poti ter ena izmed možnih medijev za interpretacijo narave. Prikazujejo geološke, geomorfološke, hidrološke, botanične, zoološke idr. značilnosti pokrajine (Gabrovšek, 2006).

V zadnjih letih je prišlo do pravega razcveta urejanja pohodnih, kolesarskih, konjeniških, učnih, naravoslovnih, kulturnih in drugih poti. Tematske poti so priložnost, da lokalno okolje pokaže javnosti najlepše, kar ima. Zelo so priljubljene tako v izobraževalnem kot tudi v turističnem smislu. Postavljajo jih občine, parki, šole, krajevne skupnosti in različna društva. Občine v okviru razvojnih načrtov vpeljujejo v okolje usmerjevalne sisteme, v katerih ima vsak od njih svoje barvne oznake in logotipe, tiskajo karte in brošure pohodnih, konjeniških in kolesarskih poti, ki jih največkrat imenujejo tematske poti. To ime uporabljajo tudi v turizmu za trženje turističnih produktov. Stroke se o terminologiji učnih poti še niso uspele poenotiti, zato vprašanje ostaja odprto.

Za potrebe diplomske naloge te vrste poti imenujem učne poti. Poti, ki so predmet te naloge, so javno dostopne pohodne tematske poti, ki jih imenujemo pri nas učne poti ali naravoslovne poti ali poti kulturne dediščine. Za jasno umestitev poti se opiram na razdelitev poti, ki ga vmešča študija o označevanju in vzdrževanju tematskih poti, podajam

pa tudi klasifikacijo poti po Strategiji razvoja turističnega proizvoda pohodništva v Sloveniji iz 2005.

Slika 10: Prikaz učnih poti v Sloveniji, ki ležijo v območju Natura 2000 (Učne poti..., 2007)

4.1 ANALIZA UČNIH POTI V SLOVENIJI

Drugi del diplomske naloge je sestavljen iz analize stanja učnih poti v Sloveniji in temelji na predpostavki, da ustrezno načrtovane učne poti pripomorejo k večji obiskanosti, večji prepoznavnosti določenega kraja ter s tem večji ozaveščenosti o naravni in kulturni dediščini posameznega kraja.

Kar nekaj učnih poti v Sloveniji ima dodelan koncept interpretacije in uspešno dosegajo zastavljene cilje interpretacije (npr. Pliskina pot, učna pot Škocjan, Tromejnik...). Vendar bi težko trdili, da obstaja jasna povezanost učnih poti z interpretacijo narave oziroma, da učne poti z vidika interpretacije narave dosegajo svoje cilje. Zato se v tem delu podrobneje seznanimo z analizami dejanskega stanja.

Cilj analize je bil izbrati čim več podatkov o učnih poteh, ki potekajo ali vsaj delno potekajo v varovanem območju. Eden izmed ciljev varstvenih območij je ozaveščanje ljudi o varstvu narave in njena promocija, ta pa se povezuje tudi z interpretacijo narave. V ta namen sem izbrala varstvena območja Natura 2000, kjer poteka večje število zabeleženih učnih poti (53 učnih poti) in ker površina območij zajema precejšnji del države (37,2 %) (Turk in Mežan, 2010). Cilj je bil torej na podlagi izbranih parametrov ovrednotiti stanje

učnih poti in ugotoviti v kolikšni meri so načela in cilji interpretacije narave uporabljeni in prisotni na učnih poteh.

Parametri za izbor končnega vzorca učnih poti in analizo njihovega stanja temeljijo na definiciji interpretacije in njenih ciljev. V izbor so uvrščene tiste poti, za katere so bile dostopne informacije o njihovem obstoju.

Analiza stanja je potekala v dveh fazah. V prvi fazi je bil najprej izbran vzorec za obravnavo. Med avgustom 2011 in januarjem 2012 so bili izvedeni terenski ogledi učnih poti, beleženje stanja po v naprej pripravljenem postopku oz. parametroh ter fotografiranje terena. Stanje sem beležila glede na parametre, ki so opredeljeni v preglednici 4. Kontaktiranje upraviteljev učnih poti, zbiranje podatkov o učnih poteh ter njihovih brošur. V drugi fazi je bilo na vrsti pregledovanje podatkov in pridobljenega gradiva, obdelava podatkov, izdelovanje shem ter podaja rezultatov. V zadnjem delu naloge se podrobneje seznanimo z analizo učne poti Škocjan, kjer jo tudi vrednotimo po načelih vrednotenja interpretacije.

Pri vrednotenju učnih poti lahko uporabimo:

- kvalitativne metode (informacije in mnenja, stališča, občutki na začetku, med in po obisku...),
- kvantitativne metode (štetje obiskovalcev, čas obiska, število obiskovalcev na določenem delu poti...),
- direktne metode (intervju obiskovalcev),
- posredne (opazovanje obiskovalcev, njihovo vedenje na poti) (Carter, 2001).

Vrednotenje sem izvedla na direktni način z anketo obiskovalcev na učni poti Škocjan.

4.1.1 Vzorec za analizo

Merila za izbor končnega vzorca učnih poti in analizo interpretacije narave na le – teh, temeljijo na tem, da učne poti potekajo v varstvenem območju. Varstveno območje Natura 2000 zajema dobro tretjino Slovenije in tu potekajo številne učne poti. Vzorčne učne poti se nahajajo ali vsaj delno nahajajo v Naturi 2000. V izbor so bile uvrščene tiste poti, za katere so bile dostopne informacije o njihovem obstoju ali načrtovanju s strani lokalnih skupnosti, izobraževalnih institucij, javnih zavodov ali nevladnih organizacij. Cilj procesa izbiranja končnega vzorca za analizo je bil zajeti večje število učnih poti v Naturi 2000. V Naturi 2000 poteka 53 učnih poti. V vzorec je bilo poljubno zajetih 23 učnih poti. Upoštevana je bila tudi predpostavka o dolžini poti in sicer poti, ki so daljše od 10 km niso bile zajete v vzorec, saj v tem primeru odstopajo od primernih prostorskih pogojev za učno pot. Praksa je pokazala, da ni lahko pridobiti točnih informacij o obstoječih učnih poteh. V pomoč je bila internetna stran Ministrstva za okolje in prostor ter internetna stran Nature 2000. Nekatere učne poti so še v nastajanju, za nekatere učne poti ni podatka o njihovem obstoju, zato seznam učnih poti lahko odstopa od dejanskega stanja.

Po pregledu seznama obstoječih učnih poti je bil na koncu izbran vzorec 23 učnih poti, ki ustrezajo navedenim pogojem. Celoten seznam za analizo je prikazan v preglednici 3 in sliki 11.

Seznam vzorčnih učnih poti

1. Resslerova pot	13. Poključska pot
2. Gozdna učna pot Bistra	14. Vodna učna pot Grabnarca
3. Pliskina pot - Kraška učna pot	15. Učna pot Zdenc Vidovec
4. Naravoslovna učna pot Ob Hublju	16. Gozdna učna pot Draga
5. Krasoslovno naravoslovna učna pot Divaški kras	17. Gozdna učna pot po Šmarnogorski Grmadi
6. Učna pot Škocjan	18. Naravoslovna gozdna učna pot Rožek
7. Gozdna učna pot Sviščaki	19. Resslerova gozdna pot
8. Mašunska gozdna učna pot	20. Gozdna učna pot Tromejnik
9. Učna pot Planina Mirna gora	21. Učna gozdna pot Mrtvice reke Mure
10. Čebelarška učna pot na Cerkniškem jezeru	22. Učna pot Goreljek
11. Naravoslovna učna pot Rakov Škocjan	23. Učna pot Bobri
12. Pot po naravnem rezervatu Zelenci	

Slika 11: Prikaz lokacij učnih poti v analiziranem vzorcu

4.2 PARAMETRI ZA ANALIZO

Opravljenе analize učnih poti so bile izbrane glede na tematiko v splošnem delu. Analiza sledi po fazah interpretacijskega planiranja, prostorskih pogojih učnih poti, ki so predstavljeni v splošnem delu ter po nekaterih priporočilih načrtovalcev učnih poti. Uporabljenih je bilo skupaj 27 parametrov. Parametri so razdeljeni v pet skupin, ki so predstavljene v preglednici 3.

Preglednica 3: Tabela parametrov

Skupina parametrov	Parameter	Vrednost parametra
1. OSNOVNE ZNAČILNOSTI	Potek poti	Krožno/linearno
	Dolžina poti	Manj kot 2 km , Od 2-5km, 5- 10km (daljše poti od 10 km niso zajete v vzorec)
	Število informacijskih točk na poti	Od 1 – 4 točk, od 4 – 7, od 7 -10, od 10 do 13, 13 ali več
2. CILJI INTERPRETACIJE*	Izobraževalni	Podaja izobraževalnih informacij
	Vedenjski	Prisotnost vedenjskih piktogramov
	Promocijski	Da/ne
3. UPORABLJEN MEDIJ INTERPRETACIJE	Brošura	Pot ima izdelano brošuro
	Medijski center	Pot ima medijski center
	Osebo vodenje	Pot ima možnost osebnega vodenja
	Informacijski center	Pot ima informacijski center
	Razlagalne table	Pot ima razlagalne table
4. OPREMA NA POTI	Table prilagojene otrokom	Da/ne
	Parkirišče	Da/ne
	Strokovna besedila	Da/ne
	Varnost	Dobra/slaba
	WC dostopnost	Da/ne
	Markacije	Dobre/slabe
	Vzdrževanje prostora	Dobro/slabo
	Preglednost poti, jasna orientacija	Dobro/slabo
	Ločenost od prometa	Da/ne/deloma
	Gostinska ponudba	Da/ne
	Oprema na poti (klopi, mize..)	Da/ne
	Tema napisana tudi v tujih jezikih	Da/ne
5. INFORMACIJE NA ZAČETKU UČNE POTI	Nakazovanje vodilne teme na vhodu in ime poti	Da/ne
	Čas hoje	Da/ne
	Zemljevid celotne poti	Da/ne
	Varnostne informacije	Da/ne

*med cilje interpretacije sodijo tudi čustveni cilji, ki pa so merljivi le pri vsakem obiskovalcu posebej. Ta parameter v analizi učnih poti v Naturi 2000 zato ni upoštevan.

Prva skupina parametrov obsega osnovne informacije o poti in stanju poti: Ali pot poteka linearno ali krožno in dolžina poti ter število informacijskih točk, ki so na poti. Poti, ki so daljše od 10 km, niso zajete v vzorec.

Drugi parameter opisuje cilje interpretacije. Kateri cilji so, oziroma niso, na učni poti uporabljeni. V tem primeru se analizira predstavitvene table na terenu. Ali so na tablah informacije v katerih je razviden izobraževalni namen (spoznanje nečesa novega), vedenjski namen (prikaz prepovedi in zaželeno obnašanje z oznakami oz. piktogrami) ter promocijski namen. Je za namen obiska učne poti vzpostavljena internetna stran ali so prisotne dodatne promocijske table v posameznem kraju. Pri pregledu brošur, turističnih vodnikov ter internetnih strani občin in krajev sem pridobila informacije o promocijskem namenu učnih poti.

Tretja skupina parametrov podaja pregled uporabljenih medijev interpretacije na poti. Medij interpretacije je že sama pot po sebi, vendar tu analiziramo tudi uporabo drugih medijev interpretacije, ki se pojavljajo ob poti oziroma so tu prisotni. Ti podatki bi na koncu pokazali, kateri mediji so zastopani v največjem številu.

Četrty parameter zajema podatke o opremljenosti poti ter podatke o varnosti in udobju obiskovalcev pred, med in po obisku učne poti. Ti podatki bi na koncu pokazali, splošen pregled stanja poti za obiskovalca. Ali učne poti nudijo uživanje in rekreacijo na poti, brez nepotrebnega stresa za obiskovalca. Podatke sem pridobivala s terenskim ogledom poti. Pri parametru varnosti sem upoštevala prisotnost zaščitnih ograj ter prisotnost opozorilnih tabel za morebitno nevarnost na poti. Parameter orientacije je bil ovrednoten na samem ogledu. Ali je orientacija na poti jasna in ali so na križiščih poti prisotne usmeritvene table, ki vodijo potek poti ipd. Pri parametru vzdrževanje prostora sem beležila znake vandalizma na tablah, klopih ipd. Parameter ločenost od prometa zajema podatke o poteku poti. Ali pot poteka ločeno od ostalega prometa in ali pot poteka ob prometnici oz. vsaj delno ob njej.

Peti parameter zajema podatke o začetku poti oz. vходу na samo pot. Podatki na začetku poti podajo osnovne informacije obiskovalcu, čas poteka poti, varnostna priporočila (npr. priporočena obutev, oprema itd.) ter orientacijo obiskovalca s celotnim zemljevidom poti in oznako poti – logotip. Prve informacije o poti so zelo pomembne za obiskovalca in njegov obisk poti oz. odločitev za obisk poti. Zbrani podatki nam bodo pokazali dejansko stanje začetnih točk na učnih poteh. Ali so začetne točke poti prilagojene uporabniku, ali mu nudijo vse potrebne informacije, za lažjo odločitev o obisku poti. Način analiziranja in pridobivanje informacij je potekal na terenu in pregleda brošur posameznih učnih poti.

V nadaljevanju so predstavljene vse analizirane učne poti. Vsaka pot je na kratko predstavljena z opisom stanja, prikazana je njena lokacija in priložene so fotografije poti.

4.3 PREGLED ANALIZIRANIH UČNIH POTI

4.3.1 Učna pot Divaški kras

Učna pot Divaški kras poteka na južnem obrobju Divače, kjer obiskovalcem predstavi številne kraške pojave. Pot pelje okrog slikovite udorne doline Risnik, pečine Triglavca do Divaške jame. Ob njej je predstavljeno pestro rastlinstvo in živalstvo kraškega gozda. Informacijski center je sredi Divače in ne stoji ob poti.

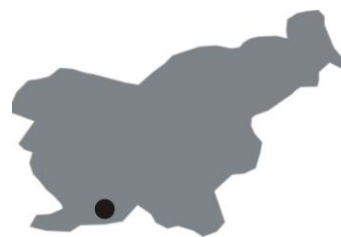
Slika 12: Začetna tabla na učni poti Divaški kras

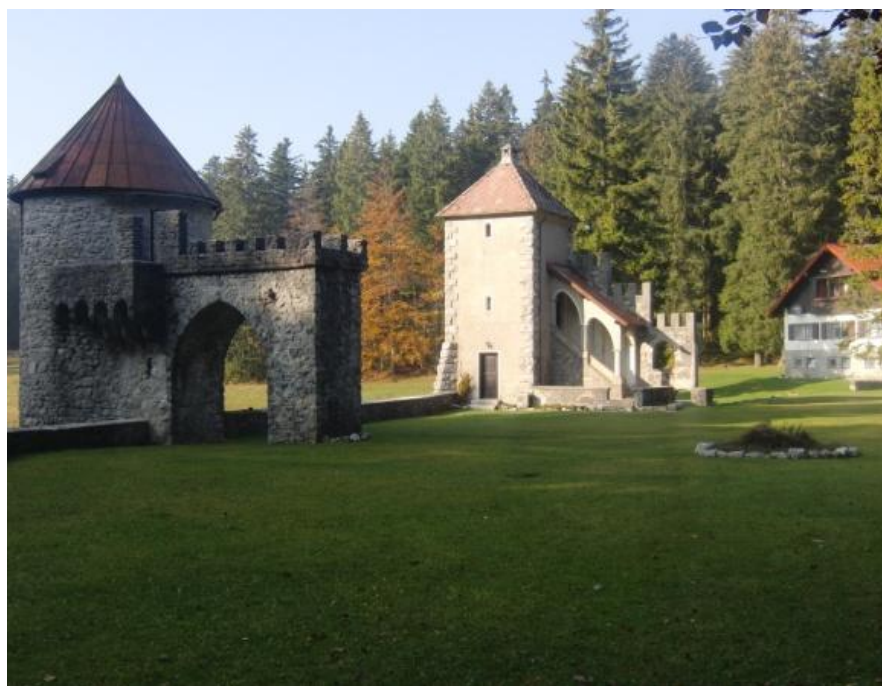

Slika 13: Razgledna točka na učni poti Divaški kras

4.3.2 Mašunska učna pot

Mašunska učna pot je speljana skozi Snežniške gozdove po stezi princese Ane do Anine skale, od koder se odpira pogled na Snežnik. Pot vodi mimo medvedjega brloga in razlagalnih tabel z rastlinsko in živalsko tematiko. V gozdni hiši Mašun, kjer je tudi informacijsko in izobraževalno središče, je možen ogled filmov o rjavem medvedu. Pot ima svojo oznako krog z rdeče belimi progami.

Slika 14: Trdnjava na Mašunski učni poti

4.3.3 Učna pot Sviščaki

Učna pot Sviščaki je krožna pot, ki se začne na Sviščakih, mimo smučišča do Grde Drage, mimo Dušanove skale in nato nazaj do Sviščakov. Razlagalne table predstavijo pomen Snežniških gozdov, drevesne vrste, tla, rastlinstvo in živalstvo ter medsebojno povezanost in gospodarjenje z gozdovi. Pot ima svojo oznako odtis rumene medvedje šape na rdečem krogu.

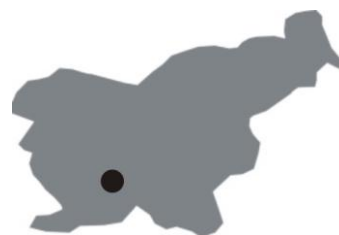

Slika 15: Začetna tabla na učni poti Sviščaki

4.3.4 Učna pot Rakov Škocjan

Pot je speljana po kraški dolini Rakov Škocjan. Na poti so predstavljeni številni kraški izviri, vidimo lahko dva naravna mostova, udornice, jame, pestro rastlinstvo in živalstvo ter kulturno dediščino ob Raku. Pot je opremljena s 16 vsebinskimi točkami in nima lastne prepoznavne oznake.

Slika 16: Naravni most v Rakovem Škocjanu

Slika 17: Voden ogled po učni poti Rakov Škocjan

4.3.5 Učna pot Pliskovica

Pliskina pot je kraška učna pot, krožno speljana po planotastem svetu v osrčju Krasa, med Pliskovico in Kosoveljami. Izhodišče je v Pliskovici, vasi z dobrimi stotimi hišami in dvesto prebivalci. Ob poti spoznavamo, kako narava oblikuje podobo kraške krajine in kako jo pri tem dopolnjuje človek. Učna pot ima svojo oznako belo ovco.

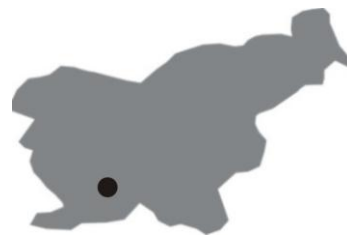
Slika 18: Začetne table in logotip učne poti Pliskovica ob poti

Slika 19: Oznaka ovce usmerja obiskovalce po poti

4.3.6 Čebelarska pot

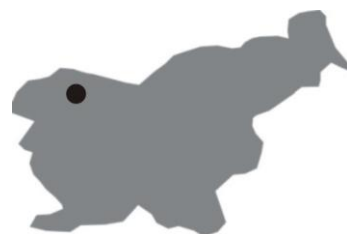
Čebelarska pot je speljana na otoku Goričica sredi Cerknškega jezera. Čebelarska pot je sestavljena iz 13 informacijskih tabel na katerih so informacije o čebelah in čebelarjenju, pomenu čebel v naravi, o pridelavi in uživanju medu. Učno pot so izdelali dijaki v sodelovanju s Čebelarskim društvom Cerknica. Pot si je možno ogledati tudi v spremstvu vodiča, namenjena pa je tako predšolskim otrokom kot tudi šolarjem in dijakom. Na učni poti je tudi čebelnjak, ki služi prodaji izdelkov iz medu (Čebelarska ..., 2007). Pot nima svoje oznake.

Slika 20: Čebelnjak na Čebelarski učni poti

4.3.7 Poključka pot

Poključka pot je parkovna in gozdarska učna pot, ki vodi obiskovalce Triglavskega narodnega parka in Poključke po njenih gozdovih ter drugih znamenitostih. Povezuje gozdove, planine ter nekatere zgodovinske zanimivosti. Del poti si lahko ogledamo vodeno, ostali del pa individualno. Pot je označena z značilnimi informacijskimi stebrički TNP, na informacijskih točka pa so tudi pojasnjevalne table.

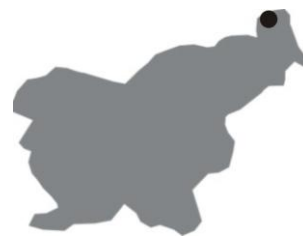

Slika 21: Table na Pokljuški učni poti

4.3.8 Učna pot Tromejnik

Gozdna učna pot Tromejnik leži na stičišču treh državnih mej – stičišče Avstrije, Madžarske in Slovenije. Je ena redkih poti, ki obiskovalcu nudi doživljanje narave z vsemi čutili (poslušanje, vohanje, tipanje...). Pot je krožna, table ob poti pa so večjezične. Ima tudi svoj prepoznavni znak (ježek).

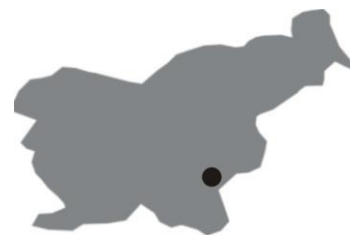
Slika 22: Informacijski center

Slika 23: Primer čiščenja vode

4.3.9 Resslerova gozdna učna pot

Resslerova gozdna učna pot poteka od Kostanjevice na Krki v Krakovski gozd, mimo mokrišča Trstenik, do roba pragozdnega rezervata. Ob povratku se lahko ustavimo ob Cvelbarjevem hrastu - drugem najdebelejšem hrastu dob v Sloveniji. Na poti spoznavamo zakonitosti življenja in pomen vode za obstoj nižinskega gozda doba in belega gabra. Pot nima lastne oznake.

Slika 24: Informacijske table na Resslerovi gozdni učni poti

Slika 25: Smer poti

4.3.10 Učna pot Mrtvice reke Mure

Učna gozdna pot je speljana ob reki Muri in trikrat prečka staro strugo reke Mure. Na poti je opisanih 35 avtohtonih in neavtohtonih drevesnih vrst. Označujejo jih table s slovenskim in latinskim imenom. Zanimivosti, ki jih spoznavamo na učni poti so tudi Murski logi, lesene gobe, lovski objekti itd. (Kosi, 2000). Pot nima svoje oznake.

Slika 26: Most, po katerem vodi učna pot Mrtvice reke Mure

4.3.11 Pot po naravnem rezervatu Zelenci

Pot po naravnem rezervatu Zelenci, je kratka učna pot, ki vključuje 1km urejene sprehajalne steze, manjši razgledi stolp. in 2 informativni tabli. Speljana je ob drugem izviru Save Dolinke na Gorenjskem. Opazujemo lahko sledove poledenitve, izvire v jezerskih usedlinah, vodne izvirke in začetek oblikovanja rečne struge ter pestrost rastlinskih in živalskih vrst in raznolikost habitatnih tipov na majhnem območju (Gorenjske ..., 2007). Pot nima lastne oznake.

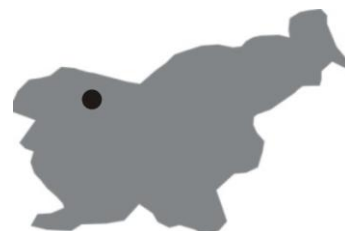

Slika 27: Učna pot po naravnem rezervatu Zelenci poteka delno po lesenem podestu, kjer lahko opazujemo vodne izvirke

4.3.12 Učna pot Grabnarca

Vodna učna pot Grabnarca poteka ob vznožju Jelovice od izvira Lipnice na Spodnji Lipnici čez številne lesene mostiče ob potoku Grabnarca do grofovega bajerja in nazaj po čudovitih poljih Vošč s pogledom na Karavanke in Julijske Alpe. Za območje je značilna izredna pestrost živalskega in rastlinskega sveta, med katerimi so tudi zelo redki potočni raki in simbol poti, vodni kos. Del vodne učne poti sodi pod zaščiteno območje Natura 2000 in se dopolnjuje z naravoslovno učno potjo Pusti grad (Vodna ..., 2012).

Slika 28: Eden od mostičkov, kjer poteka učna pot

Slika 29: Razlagalna tabla

4.3.13 Učna pot Planina – Mirna gora

Krožna gozdna učna pot vodi po južnem pobočju Mirne gore do njenega vrha. Ob njej so predstavljene pestre gozdne združbe, drevesne in grmovne vrste, pomen gozda pri ohranjanju vode ter skrb za divjad. V gozdarskem domu na Planini je urejena informativna soba s herbarijem in s predmeti, tesno povezanimi z bogato zgodovino kraja in gozdarstva. V okolici doma je na ogled staro gozdarsko orodje, vagon nekdanje gozdne železnice, oglarska kopa, apnenica, sušilnica sadja ter lanu in voz z oblovino. Na poti je označenih sedem stojšč. (Gozdna ..., 2012).

Slika 30: Potek poti

Slika 31: Potek poti

4.3.14 Učna pot Rožek

Učna pot Rožek je urejena v Podturnu pri Dolenjskih Toplicah. Prikazuje biološko - gozdarsko tematiko ter druge posebnosti tega kraja. Pot z usmerjevalnimi tablamami je dolga okoli 2 km in poteka po prijetni gozdni stezi. Na poti spoznavamo številne rastlinske vrste, kraško udorno jamo, podzemno jamo Jazbina in puhavnikom (mesto, kjer iz zemlje piha zrak iz nižje ležeče kraške jame Jazbine) (Naravoslovna ..., 2008).

Slika 32: Razlagalna tabla na začetku poti

4.3.15 Učna pot Zdenc – Vidovec

Na obrobju belokranjskega kraškega ravnika se vzhodno od vasi Božakovo odpirata kraški jami Vidovec in Zdenc. Za ogled je postavljena urejena pešpot. Iz središča vasi pot vodi do jam Zdenc in Vidovec, naprej ob potoku Vidovec do reke Vidovec in Kolpe ter po poti ob Magdalenski steni nazaj v vas. Pot je dolga 3km in jo prehodite v eni uri. Ima 5 informativnih točk. (Belokranjske ..., 2012).

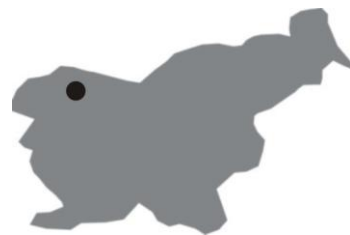
Slika 33: Most na učni poti Zdenc Vidovec

Slika 34: Vhod v kraško jamo

4.3.16 Učna pot Goreljek

Pot je zanimiva predvsem za spoznavanje posebnosti in pomena šotnih barij, ki sodijo med območja najbolj dragocene narave v Evropi. Je krožna, dolga približno en kilometer in ima pet učnih točk z informativnimi tablamami. Namenjene so rastlinstvu in živalstvu na barju, Pokljuki danes in v preteklosti, splošnim značilnostim barja in človekovim dejavnostim v okolici. Na mokrih delih so leseni podesti, ki omogočajo varno hojo po suhem (Učna pot ..., 2012).

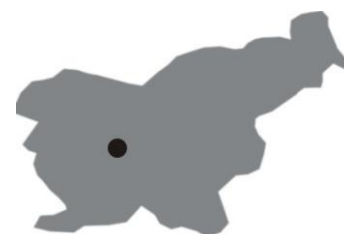
Slika 35: Razlagalne table prilagojene otrokom (levo) ter leseni mostiček (desno)

Slika 36: Potek poti po lesenem podestu

4.3.17 Gozdna učna pot Bistra

Gozdna učna pot Bistra je ena izmed prvih postavljenih učnih poti v Sloveniji. Dolga je 2,3km. Speljana je neposredno nad muzejskim kompleksom v Bistri, kjer se razprostira bukovo jelov gozd. Na njej se nahaja 23 stojšč, ki obiskovalcu na šaljiv način, s karikaturami, pojasnjujejo najosnovnejše naloge gozdnih sestojev, njihov splošni pomen za celotno družbo in dejavnike, ki slabijo njihovo vitalnost. (Učne poti ..., 2011).

Slika 37: Del učne poti

Slika 38: Primer razlagalne table

4.3.18 Učna pot Bobri

Učna pot Bobri je danes v zelo slabem stanju, ni vzdrževana in jo ni mogoče obiskati. Pričetek poti je bil pri mrtvici Bobri, kjer je

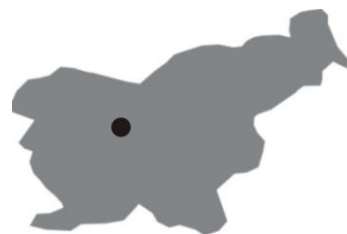
bilo v 70. letih priljubljeno leseno letovišče. Pot je pravzaprav nemogoče najti, saj tudi domačini ne vedo povedati, kje natančno je nekoč potekala.

Slika 39: Slika je simbolična, kjer je možnost, da je nekdanja učna pot potekala

4.3.19 Gozdna učna pot po Šmarnogorski Grmadi

Gozdna učna pot po Šmarnogorski grmadi je ena izmed prvih planiranih učnih poti v Sloveniji. Leta 2000 je bila obnovljena in danes poteka preko južnega pobočja na vrh Šmarnogorske Grmade in se po severnem pobočju vrne na izhodišče. Predstavljenih je več deset rastlinskih vrst in gozdnih združb.

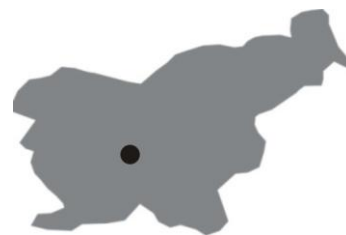
Slika 40: Začetek učne poti po Šmarnogorski Grmadi

Slika 41: Primer razlagalne table

4.3.20 Učna pot Draga

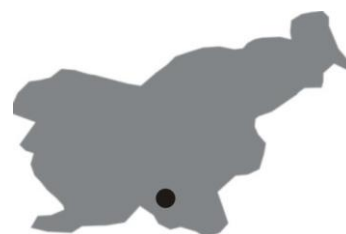
Izhodišče učne poti je Lovski dom v Dragi, tik ob velikem ribniku, kjer je tudi parkirišče. Učna pot je speljana po urejeni gozdni poti. Na začetku gozdne učne poti je informacijska tabla, ki oriše pot in seznani z dolino Drage in njenimi ribniki, ki so razglašeni za naravni spomenik. Smerokaz z markacijo belega lokvanja nas usmerja na učno pot v gozd. Na dobrih treh kilometrih 27 informativnih tabel popelje mimo razširjenih in manj poznanih drevesnih vrst, nas opozori na nenavadne ali malo znane pojave v gozdu ter nas spomni na nekatera najbolj značilna gozdna opravila (Zupan in sod., 2005).

Slika 42: Začetek učne poti

4.3.21 Naravoslovna učna pot Jelenov studenec

Izhodišče je pri planinskem domu Koča na Jelenovem studencu, kjer stoji informativna tabla z informacijami o poti in znamenitostih ob poti. Pot je deloma samostojna in označena z jelenovimi stopinjami in združena s planinsko potjo, ki vodi na Mestni vrh. Tudi tu stoji informativna tabla, ki nam prikaže zgodovino kraja ter znamenitosti območja. Pot je lahka in primerna tudi za družinski izlet.

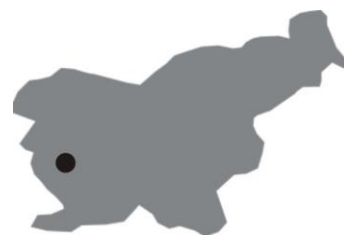

Slika 43: Oznaka na učni poti Jelenov studenec

4.3.22 Naravoslovna učna pot ob Hublju

Naravoslovna učna pot ima na poti 24 postaj. Tu spoznavamo tipične drevesne vrste, grmovje, kamnine, vodni ekosistem, gozdne živali in druge zanimivosti. Namenjena je izletnikom ter tudi za naravoslovne ekskurzije za osnovnošolce in dijake. Na poti lahko spoznamo osnovne naravne zakonitosti in glavne drevesne in grmovne vrste, ki rastejo pri nas.

Slika 44: Razlagalna tabla in oprema na poti

Slika 45: Potek poti na mostu

4.4 REZULTATI ANALIZE UČNIH POTI

Preglednica 4: Preglednica krožnih in linijskih poti

	<i>Krožne poti</i>	<i>Linijske poti</i>
1.	Učna pot Divaški kras	Učna pot Rakov Škocjan
2.	Mašunska učna pot	Učna pot Mrtvice reke Mure
3.	Učna pot Sviščaki	Pot po naravnem rezervatu Zelenci
4.	Učna pot Pliskovica	Učna pot Planina Mirna gora
5.	Čebelarska pot	Učna pot Bobri
6.	Pokljuška pot	
7.	Učna pot Tromejnik	
8.	Resslova gozdna pot	
9.	Učna pot Grabnarca	
10.	Učna pot Rožek	
11.	Učna pot Zdenc – Vidovec	
12.	Učna pot Goreljek	
13.	Učna pot Bistra	
14.	Gozdna učna pot po Šmarnogorski Grmadi	
15.	Učna pot Draga	
16.	Naravoslovna učna pot Jelenov studenec	
17.	Naravoslovna učna pot ob Hublju	
18.	Učna pot Škocjan	

Preglednica 5: Analiza poti glede na dolžino

	<i>Kratke (manj kot 2,99km)</i>	<i>Srednje dolge (3-5,99km)</i>	<i>Dolge(6-10,99km)</i>
1.	Mašunska učna pot	Učna pot Divaški kras	Učna pot Pliskovica
2.	Čebelarska pot	Učna pot Sviščaki	Pokljuška pot
3.	Učna pot Mrtvice reke Mure	Učna pot Rakov Škocjan	Resslova gozdna pot
4.	Pot po naravnem rezervatu Zelenci	Učna pot Rožek	
5.	Učna pot Grabnarca	Gozdna učna pot po Šmarnogorski Grmadi	
6.	Učna pot Planina Mirna gora	Učna pot Draga	
7.	Učna pot Goreljek	Naravoslovna učna pot Jelenov studenec	
8.	Učna pot Bistra	Naravoslovna učna pot ob Hublju	
9.	Učna pot Bobri		
10.	Učna pot Škocjan		
11.	Učna pot Tromejnik		
12.	Učna pot Zdenc – Vidovec		

Analiza učnih poti po Sloveniji je pokazala, da imamo večino učnih poti, ki potekajo krožno, kot priporočajo tudi načrtovalci učnih poti. Od 23 učnih poti jih poteka krožno 18, ostale so linijske (preglednica 4). 12 učnih poti je dolgih manj kot 2,99 kilometra, kar jih uvršča med kratke poti. 8 poti je srednje dolgih, kar znaša od 3 do 5,99 kilometrov hoje. Najmanj pa je najdaljših poti to je dolžine od 6 do 10,99 kilometrov (preglednica 5).

Preglednica 6: Analiza poti glede na število informacijskih točk

	<i>Število informacijskih točk</i>				
	1 – 3	4 – 6	7 – 10*	11 – 13	14 <
1.	Pot po naravnem rezervatu Zelenci	Učna pot Divaški kras	Poključka pot	Čebelarska pot	Učna pot Bistra
2.	Naravoslovna učna pot Jelenov studenec	Resslova gozdna pot	Učna pot Sviščaki	Učna pot Rakov Škocjan	Učna pot Draga
3.		Učna pot Mrtvice reke Mure	Mašunska učna pot	Učna pot Tromejnik	Naravoslovna učna pot ob Hublju
4.		Učna pot Grabnarca	Učna pot Pliskovica	Učna pot Rožek	Učna pot Škocjan
5.		Učna pot Zdenc – Vidovec		Gozdna učna pot po Šmarnogorski Grmadi	
6.		Učna pot Goreljek			
7.		Učna pot Bobri			

Po priporočilih Veverke naj bi učna pot imela od 7 do 10 točk. Analiza je pokazala, da ima 7 učni poti od 4 do 6 informacijskih točk, 4 poti sodijo v razred od 7 do 10 informacijskih točk, 2 poti imata od 1 do 2 informacijski točki, 5 učnih poti pa od 11 do 13 točk. Če upoštevamo kriterije planiranja učnih poti, da učna pot poteka krožno, da je dolga med 2 do 4,5 km in da ima 7 do 10 informacijskih točk je analiza pokazala, da te kriterije upošteva le učna pot Sviščaki.

*v tem razredu povzamemo več informacijskih točk, kot pri ostalih razredih, saj upoštevamo priporočila planiranja učnih poti

Preglednica 7: Analiza glede na cilje interpretacije

	<i>Cilji interpretacije</i>		
	Izobraževalni, vedenjski in promocijski cilji	Izobraževalni in vedenjski cilji	Izobraževalni cilji
1.	Učna pot Divaški kras	Učna pot Mrtvice reke Mure	Učna pot Bistra
2.	Mašunska učna pot	Pot po naravnem rezervatu Zelenci	Naravoslovna učna pot Jelenov studenec
3.	Učna pot Sviščaki	Učna pot Planina Mirna gora	
4.	Učna pot Rakov Škocjan		
5.	Učna pot Pliskovica		
6.	Čebelarska pot		
7.	Poključna pot		
8.	Učna pot Tromejnik		
9.	Resslova gozdna pot		
10.	Učna pot Grabnarca		
11.	Učna pot Rožek		
12.	Učna pot Zdenc – Vidovec		
13.	Učna pot Goreljek		
14.	Gozdna učna pot po Šmarnogorski Grmadi		
15.	Učna pot Draga		
16.	Naravoslovna učna pot ob Hublju		
17.	Učna pot Škocjan		

V preglednici 7 je razvidno, da ima večina učnih poti izobraževalni, vedenjski in promocijski namen. 3 učne poti imajo izobraževalni in vedenjski namen, 2 učne poti pa le izobraževalni namen.

Na naslednji preglednici (preglednica 8) je prikazana celotna analiza uporabljenih medijev interpretacije ter informacij, ki so podane na začetku vsake posamezne učne poti.

22 poti ima brošuro in razlagalne table, 19 poti pa tudi možnost vodenega ogleda. Informacijski center imajo 4 poti, 3 poti pa tudi medijski center. 15 poti ima predstavljeno vodilno temo na vhodu ter zemljevid poti. 11 jih ima varnostne informacije, 9 pa tudi čas hoje.

Razvidno je, da imajo poti različno prisotne informacije na začetku poti. 7 poti ima vse informacije. Učna pot Sviščaki ima vse razen varnostnih informacij, kar bi bilo glede na prisotnost medveda priporočljiva informacija tudi na samem začetku poti. Učne poti Goreljek, pot po Šmarnogorski Grmadi in učna pot Draga imajo vse informacije razen čas hoje na sami poti. Učna pot Grabnarca prav tako nima časa hoje in tudi varnostnih informacij. Glede na razgiban teren in prisotnost vode bi bile informacije priporočljive. Učna pot Planina Mirna gora nima predstavljene vodilne teme in varnostnih informacij. Učna pot Divaški kras ima pregleden zemljevid in varnostne informacije. 5 poti ima le po eno informacijo. 4 poti pa nimajo na začetku nobene od analiziranih informacij.

Preglednica 8: Analiza uporabljenih medijev interpretacije ter informacij na začetku učne poti z legendo

IME POTI	3. UPORABLJEN MEDIJ INTERPRETACIJE					5. INFORMACIJE NA ZAČETKU UČNE POTI			
									
1. UČNA POT DIVAŠKI KRAS	+	-	-	+	+	-	-	+	-
2. MAŠUNSKA UČNA POT	+	+	+	+	+	+	+	+	+
3. UČNA POT SVIŠČAKI	+	-	-	+	-	+	+	+	-
4. UČNA POT RAKOV ŠKOCJAN	+	-	+	+	-	+	+	+	+
5. UČNA POT PLISKOVICA	+	-	+	+	-	+	+	+	+
6. ČEBELARSKA POT	+	-	+	+	-	+	-	-	-
7. POKLJUŠKA POT	+	-	+	+	-	+	+	+	+
8. UČNA POT TROMEJNIK	+	+	+	+	+	+	+	+	+
9. RESSLOVA GOZDNA POT	+	-	+	+	-	+	-	-	-
10. UČNA POT MRTVICE REKE MURE	+	-	+	+	-	-	-	-	-
11. POT PO NARAVNEM REZERVATU ZELENCI	+	-	-	+	-	+	-	-	-
12. UČNA POT GRABNARCA	+	-	+	+	-	+	-	+	-
13. UČNA POT PLANINA MIRNA GORA	+	-	+	+	-	-	+	+	-
14. UČNA POT ROŽEK	+	-	+	+	-	+	+	+	+
15. UČNA POT ZDENC - VIDOVEC	+	-	+	+	-	-	-	-	+
16. UČNA POT GORELJEK	+	-	+	+	-	+	-	+	+
17. UČNA POT BISTRA	+	-	+	+	-	-	-	-	-
18. UČNA POT BOBRI	-	-	-	-	-	-	-	-	-
19. GOZDNA UČNA POT PO ŠMARNOGORSKI GRMADI	+	-	+	+	-	+	-	+	+
20. UČNA POT DRAGA	+	-	+	+	-	+	-	+	+
21. NARAVOSLOVNA UČNA POT JELENOV STUDENEC	+	-	+	+	-	-	-	-	-
22. NARAVOSLOVNA UČNA POT OB HUBLJU	+	-	+	+	-	-	-	+	-
23. UČNA POT ŠKOCJAN	+	+	+	+	+	+	+	+	+

UPORABLJEN
MEDIJ INTERPRETACIJE

Brošura

Medijski center

Osebnostno vodenje

Razlagalne table

Informacijski center

INFORMACIJE NA
ZAČETKU UČNE POTI

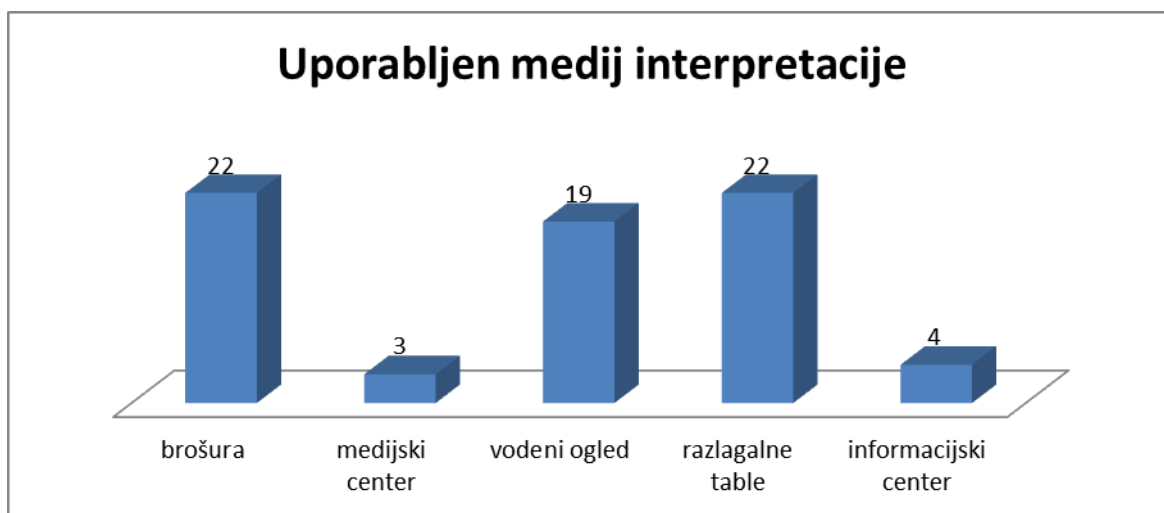

Vhodna tema na vhodu

Čas hoje

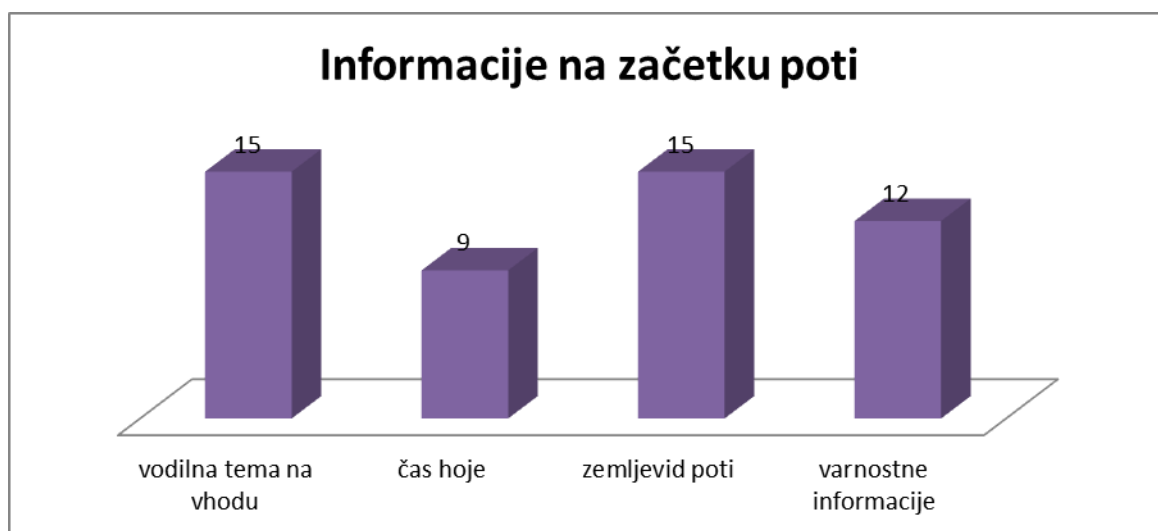
Zemljevid poti

Varnostne informacije

Slika 46: Grafični prikaz uporabljenih medijev interpretacije na izbranih učnih poteh

Med uporabljenimi mediji interpretacije vidimo, da sta najmanj zastopana ravno medijski in informacijski center, so pa na drugi strani učne poti ustrezno opremljene z brošurami, razlagalnimi tablami ter vodenimi ogledi. Vse vrste medijev nudijo 3 učne poti (učna pot Tromejnik, Mašunska učna pot ter učna pot Škocjan).

Slika 47: Grafični prikaz prisotnih informacij na začetku izbranih učnih poti

Med informacijami sta najbolj zastopani vodilna tema na vhodu ter zemljevid poti. Varnostne informacije so tudi dokaj zadovoljivo vključene vendar ne povsod, kjer bi morale biti. Na izbranih učnih poteh obiskovalec prav tako nima podatka o času hoje na vseh poteh, prisoten je namreč zgolj na eni tretjini izbranih poti. Vse informacije na začetku poti so prisotne na 7 učnih poteh.

Naslednja preglednica (preglednica 9) prikazuje oznake opreme na poti. Tudi tu je vidno, da vse oznake niso prisotne na vseh izbranih učnih poteh.

Preglednica 9: Analiza opreme na izbranih učnih poteh z legendo

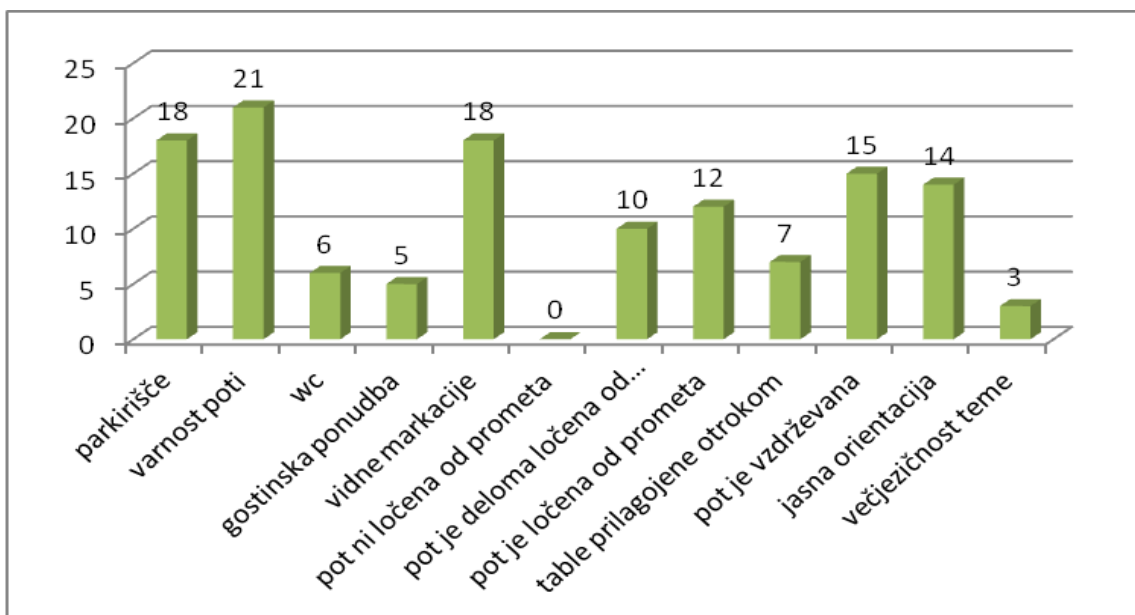
IME POTI	4. OPREMA NA POTI												
1. UČNA POT DIVAŠKI KRAS	+	+	-	-	+	-	+	-	-	+	-	-	-
2. MAŠUNSKA UČNA POT	+	+	+	-	+	-	-	+	-	+	+	+	-
3. UČNA POT SVIŠČAKI	+	+	-	-	+	-	+	-	-	+	+	-	-
4. UČNA POT RAKOV ŠKOCJAN	+	+	+	+	+	-	+	-	-	+	-	-	-
5. UČNA POT PLISKOVICA	+	+	-	-	+	-	+	-	-	+	+	+	+
6. ČEBELARSKA POT	+	+	-	-	+	-	-	+	+	+	+	+	-
7. POKLJUŠKA POT	+	+	+	-	+	-	+	-	+	+	+	+	-
8. UČNA POT TROMEJNIK	+	+	+	+	+	-	-	+	+	+	+	+	+
9. RESSLOVA GOZDNA POT	-	+	-	-	-	-	-	+	-	+	-	+	-
10. UČNA POT MRTVICE REKE MURE	-	+	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-
11. POT PO NARAVNEM REZERVATU ZELENICI	+	+	-	-	+	-	-	+	-	+	+	+	-
12. UČNA POT GRABNARCA	+	+	-	-	+	-	-	+	-	+	-	-	-
13. UČNA POT PLANINA MIRNA GORA	+	+	+	+	+	-	-	+	-	+	+	+	-
14. UČNA POT ROŽEK	+	+	-	-	+	-	-	+	+	-	+	+	-
15. UČNA POT ZDENC - VIDOVEC	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-
16. UČNA POT GORELJEK	+	+	-	-	+	-	-	+	+	+	+	+	-
17. UČNA POT BISTRA	-	+	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-
18. UČNA POT BOBRI	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
19. GOZDNA UČNA POT PO ŠMARNOGORSKI GRMADI	+	+	-	-	+	-	-	+	-	+	+	-	-
20. UČNA POT DRAGA	+	+	-	-	+	-	+	-	-	+	+	+	-
21. NARAVOSLOVNA UČNA POT JELENOV STUDENEC	+	+	-	-	+	-	+	-	-	+	+	+	-
22. NARAVOSLOVNA UČNA POT OB HUBLJU	+	+	+	+	+	-	+	-	+	+	+	+	-
23. UČNA POT ŠKOCJAN	+	+	+	+	+	-	+	-	+	+	+	+	+

Parkirišče
Dobra varnost
Wc dostopnost
Gostinska ponudba
Vidne markacije
Pot ni ločena od prometa
Pot je deloma ločena od prometa
Pot je ločena od prometa
Table prilagojene otrokom
Zagotovljena oprema na poti
Pot je vzdrževana
Jasna orientacija
Večjezičnost teme

Analiza opreme na poti je pokazala, da ima 18 poti parkirišče. 21 poti je bilo ocenjenih kot varne poti, 6 poti ima WC, 5 poti pa ima tudi možnost gostinske ponudbe. 18 poti ima vidne markacije, 10 poti je deloma ločenih od prometa, 12 poti je ločenih od prometa, nobena pot pa popolnoma ne poteka le ob prometni cesti. Za učno pot Bobri ni podatka. 7 poti ima table prilagojene otrokom, 15 poti je vzdrževanih. 14 poti ima jasno orientacijo, le 3 pa nudijo interpretacijo tudi tujcem. Vse elemente zajemata učna pot Tromejnik in učna pot Škocjan.

Ob predpostavki, da učne poti zajemajo vse kriterije je analiza pokazala, da nobena učna pot ne upošteva oziroma ponuja vseh kriterijev. Učni poti Tromejnik in učna pot Škocjan, se najbolj približata vsem analiziranim kriterijem, vendar obe ponujata več informacijskih točk, kot je priporočeno.

Podatki iz preglednice 10 so za lažji prikaz tudi grafično predstavljeni na naslednji sliki (slika 48).

Slika 48: Grafični prikaz analize opreme na izbranih učnih poteh

5 UČNA POT ŠKOCJAN

5.1 SPLOŠNE ZNAČILNOSTI OBMOČJA ŠKOCJANSKE JAME

Škocjanske jame so bile leta 1986 vpisane v seznam svetovne naravne in kulturne dediščine UNESCO. Skupaj s podzemnim kanjonom reke Reke so bile jame leta 1999 vključene v seznam mokrišč svetovnega pomena Ramsarske konvencije. Leta 1996 je bil z zakonom o Regijskem parku Škocjanske jame ustanovljen park, ki je z ustanovitvijo Javnega zavoda Park Škocjanske jame leta 1997 začel izvajati svoje poslanstvo ohranjanja narave, interpretacije naravne in kulturne dediščine ter varovanja vrednot za prihodnje rodove.

Slika 49: Makro lokacija parka Škocjanske jame – izsek iz informativne table ob poti

Zavarovano območje parka je sestavljeno iz treh sklopov: naravne vrednote, kulturna dediščina in identiteta. Od kakovosti medsebojnih povezav med njimi sta odvisna intenziteta in uspešnost izvajanja ukrepov za ohranjanje narave. Hiter pretok informacij, posredovanje izsledkov znanstvenih raziskav širši javnosti in dvig zavesti o pomenu narave, kulturne in nematerialne dediščine pa so mogoči le s primernim izobraževanjem izvajalcev dejavnosti v parku, domačinov, obiskovalcev idr.

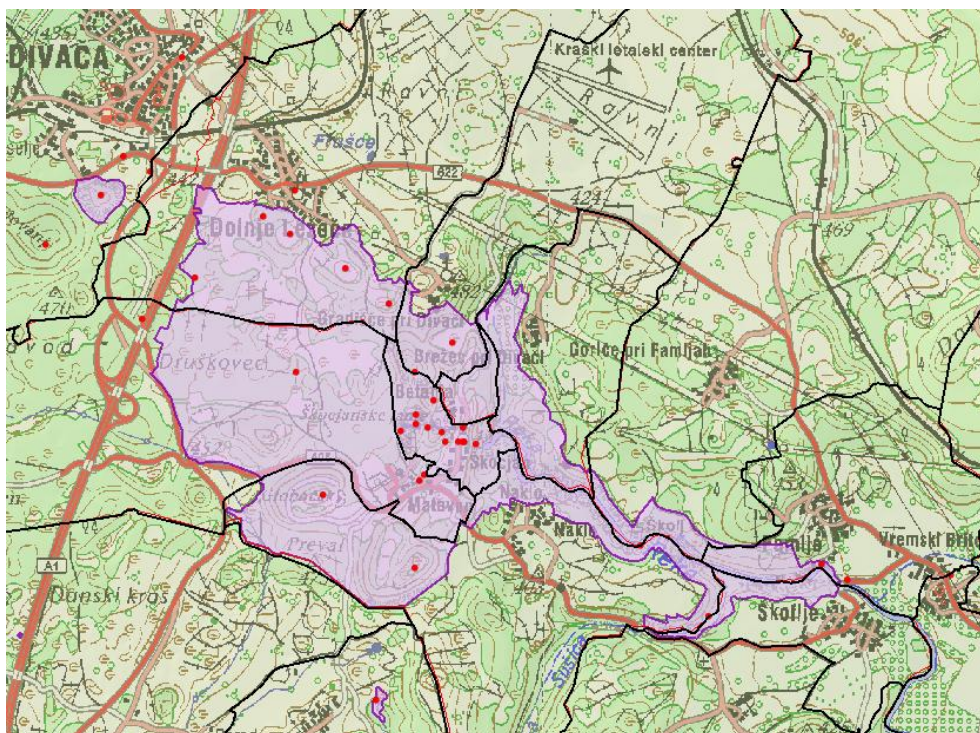
V Programu varstva in razvoja parka Škocjanske jame za obdobje 2011 – 2015 je med drugimi cilji izpostavljen tudi cilj izboljšava interpretacije narave in kulturne dediščine v parku. Obiskovanje parka je vezano predvsem na naravi prijazno in organizirano ponudbo, ki se gradi na izjemnih značilnostih Krasa, biotski raznovrstnosti, naravnih vrednotah, kulturni dediščini in doživljanju parka (Program ..., 2011).

5.2 NARAVNE VREDNOTE

Park Škocjanske jame ima na svojem območju 53 naravnih vrednot (Pravilnik ..., 2004) in eno novo predlagano naravno vrednoto. Dve naravni vrednoti, udornica Risnik in Radvanj, sta izven parka (slika 49). Vse imajo status naravne vrednote državnega pomena.

Večina naravnih vrednot na območju parka je vezanih na kraško hidrologijo, geomorfologijo in geologijo, predvsem znotraj sistema Škocjanskih jam.

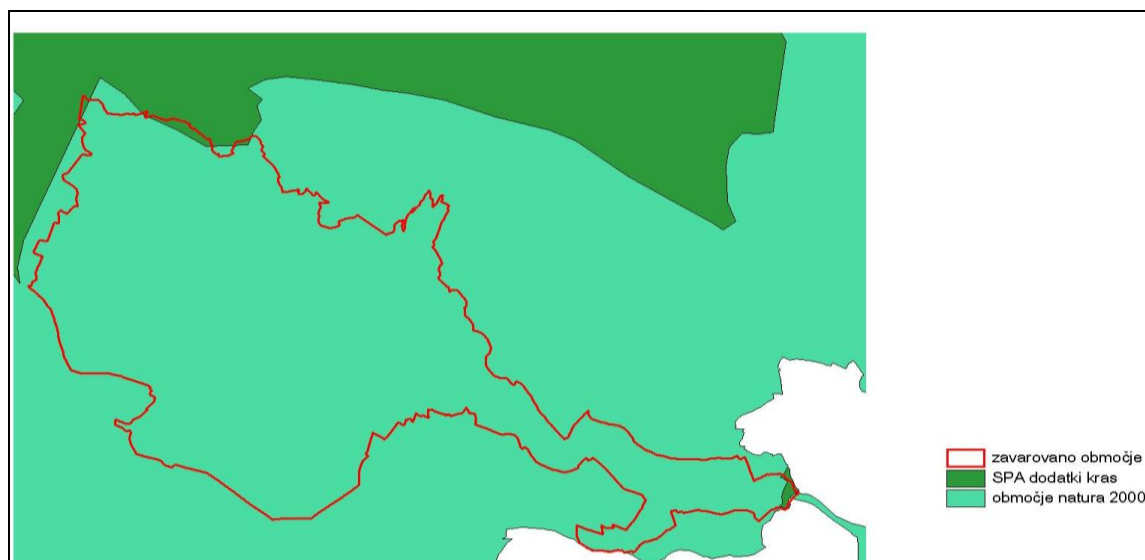
Program varstva omenja tudi razvojne usmeritve za naravne vrednote. Usmeritve so za rabo naravnih vrednot z namenom, da se naravne vrednote ohranja. Naravne vrednote se prednostno namenja za doživljanje narave, izobraževanje, vzgojo, znanstveno – raziskovalno delo ali naravi prijazno rekreacijo (Program ..., 2011).

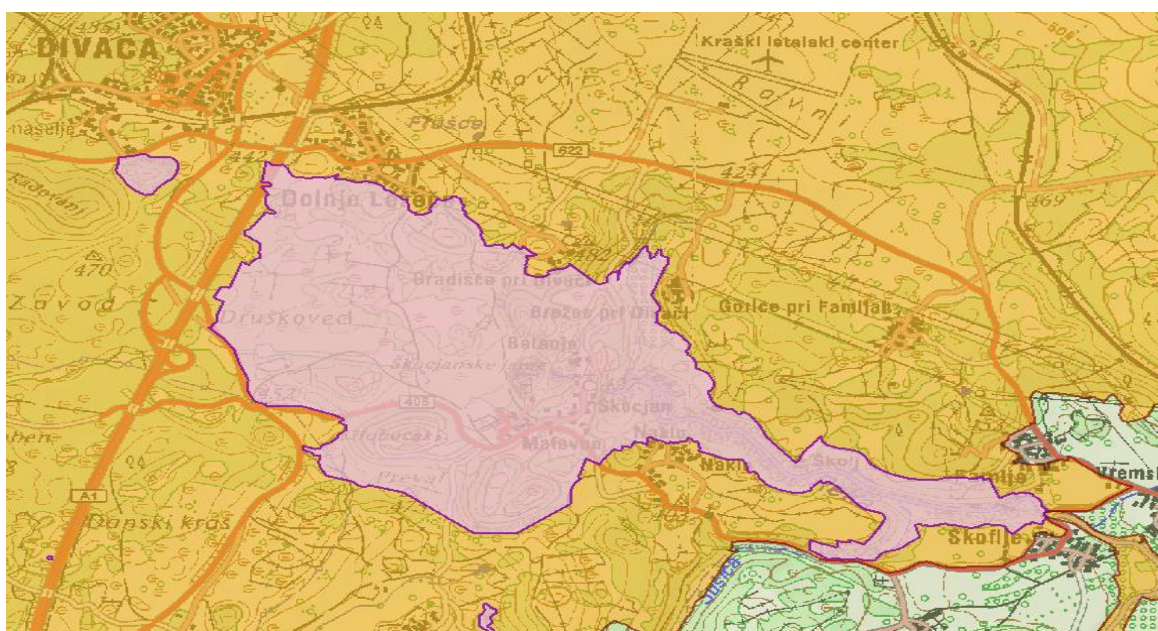
Slika 50: Prikaz lokacij naravnih vrednot v parku (Program ..., 2011: 23)

5.3 OBMOČJE NATURA 2000

Celotni park je v območju Nature 2000 (Slika 51). Vrsta varovanega območja je posebno območje varstva Kras (SI5000023) in posebno ohranitveno območje Kras (SI3000276). V park sega tudi skrajni zahodni del posebnega ohranitvenega območja Reka (SI3000223). V manjši robni del parka na severozahodu sega območje, ki ni območje Nature 2000, vendar po mnenju Evropske komisije izpolnjuje pogoje za posebno območje varstva (Uredba o ..., 2004).

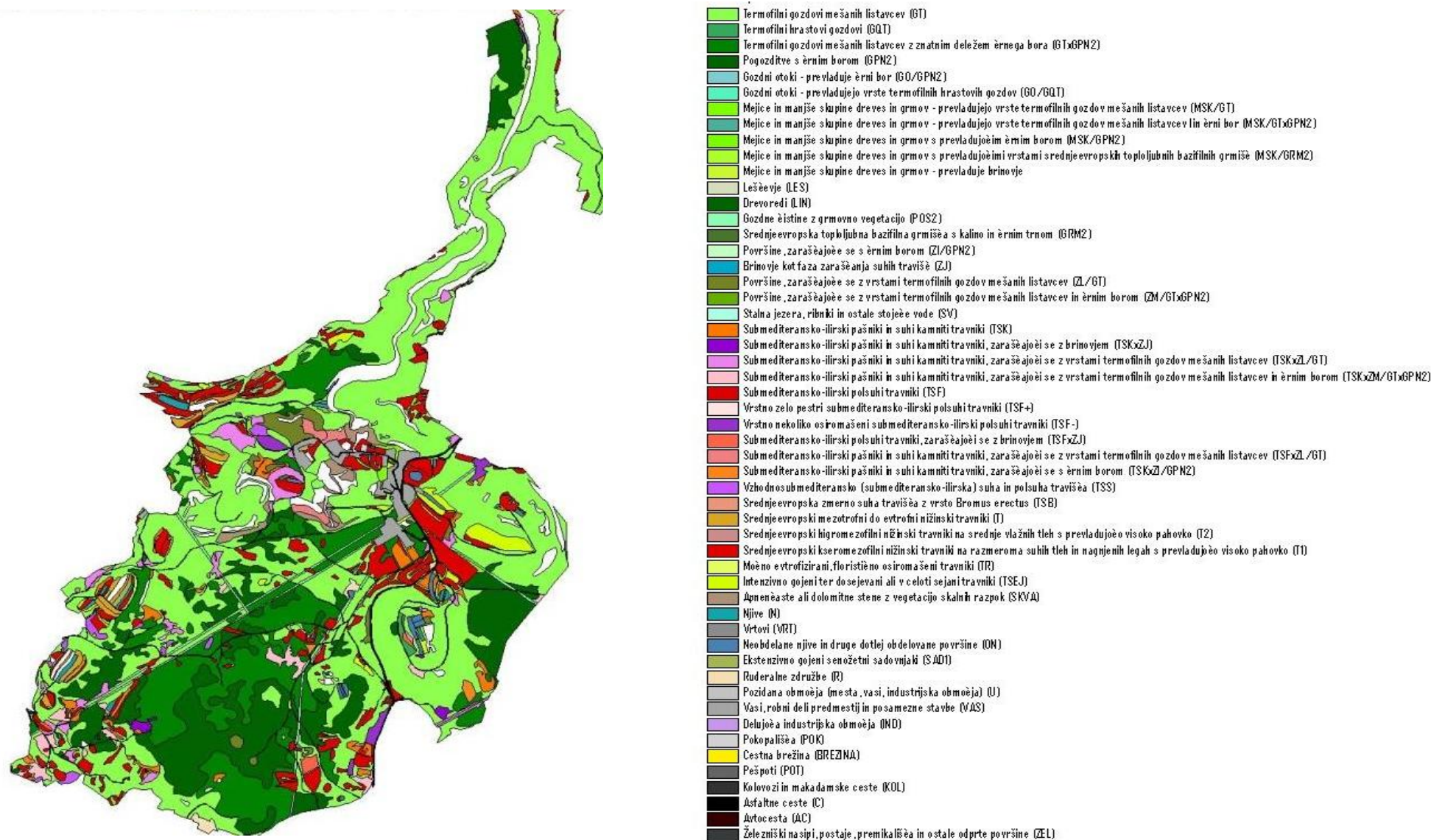

Slika 51: Območje Natura 2000 v parku (Program ..., 2011: 27)

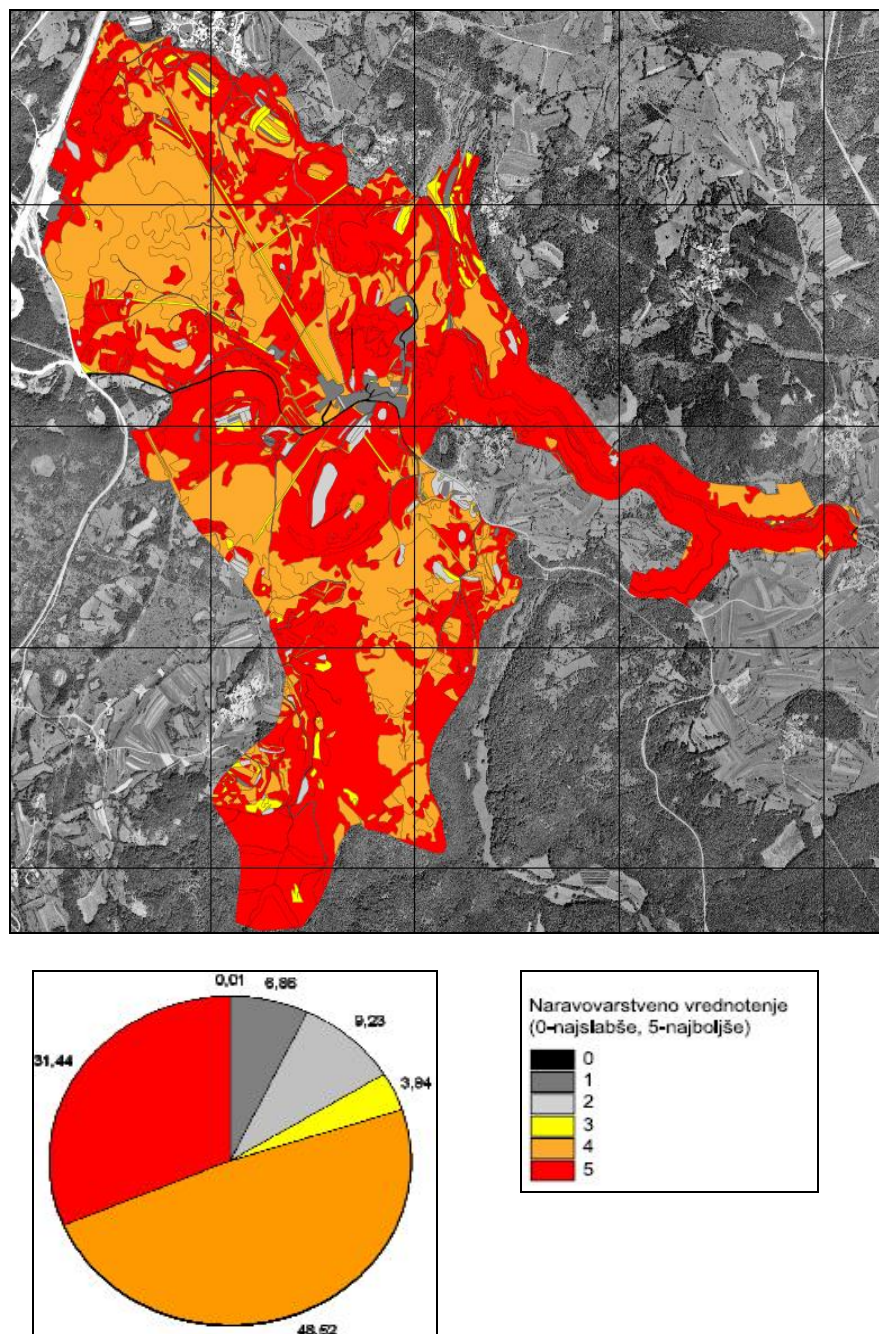

Slika 52: Ekološko pomembno območje Kras, ki v celoti pokriva park (Program ..., 2011: 28)

Za park Škocjanske jame je značilna tudi velika pestrost rastlinskih in živalskih vrst ter habitatnih tipov, med katerimi so številni zavarovani, redki ali ogroženi. Veliko pestrost habitatnih tipov prikazuje slika 53. Najznačilnejši habitatni tipi, ki so prisotni v parku so melišča, skalne stene, jame, sklenjene gozdne površine, ostale površine z drevesnimi vrstami, ekstenzivna suha travnišča, vode, prodišča in obvodna vegetacija. Habitatni tipi so v zelo dobrem (5 – rdeča) in dobrem stanju (4 – oranžna) ohranjenosti, kar prikazuje slika 53.

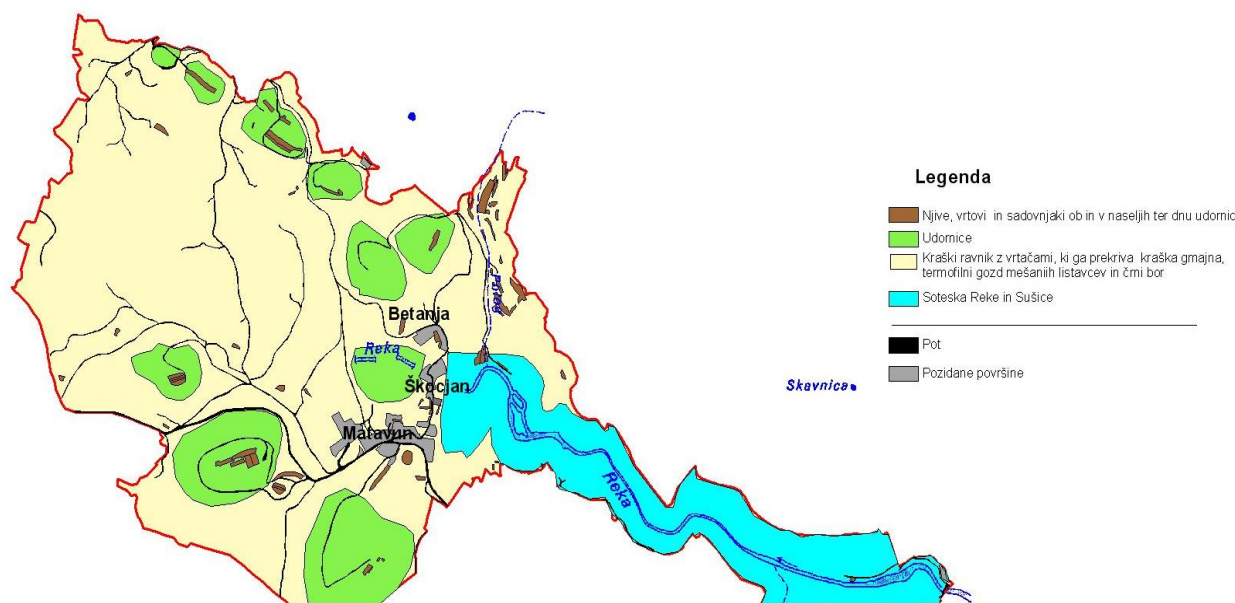
Slika 53: Karta habitatnih tipov v parku (Program ..., 2011: 17)

Slika 54: Karta habitatnih tipov v parku z vidika naravovarstvenega vrednotenja (Program ..., 2011: 18)

5.4 KRAJINSKA PESTROST

Park leži na skrajnem jugovzhodnem delu matičnega Krasa. Park zaznamuje naravno okolje z mnogimi, lepo razvitimi kraškimi pojavi, ki so plod dolgotrajnih naravnih procesov. Gre za uravnano kraško površje, preprejeno s številnimi depresijami, tipičnimi za ponorni del kontaktnega krasa. Globoke udornice, jame in brezna, soteska Reke in številne vrtače, ki skupaj pokrivajo večji del zavarovanega območja so značilnost območja. Za številne udornice, sotesko Reke, so značilne prepadne stene, ki nudijo življenjski prostor različnim rastlinskim in živalskim vrstam. V večini udornic/dolov v parku (Bušljevec, Lazni dol, Lesendol, Jablanc, Sapendol, Mali dol, Globočak, Sokolak, Jurjev dol) so zaradi obilice prsti na dnu obdelovalne površine, kot so njive in sadovnjaki, ki pa se počasi opuščajo in ponekod že zaraščajo (Mali dol, Jablanc). Ti se skupaj z vrtovi pojavljajo še v neposredni okolici vasi Matavun, Škocjan in Betanja. Soteska Reke predstavlja bolj ali manj ohranjeno in v veliki meri nedotaknjeno območje, kjer se obdelovalne površine nahajajo le ob bolj dostopnih poteh na začetku in koncu soteske, v njenem osrednjem delu pa je človek pustil svoj pečat v obliki pohodnih poti in številnih mlinov na Reki, od katerih so danes vidne le ruševine. Preostalo območje parka na zahodni strani zaznamuje tipična kraška krajina s številnimi vrtačami, travniki in gmajnami, ki jih obdajajo suhi zidovi, ter gozdovi, ki se vse bolj razraščajo. Obdelovalne površine v vrtačah se opuščajo in tudi tu se razraščajo gozd (Program ..., 2011).

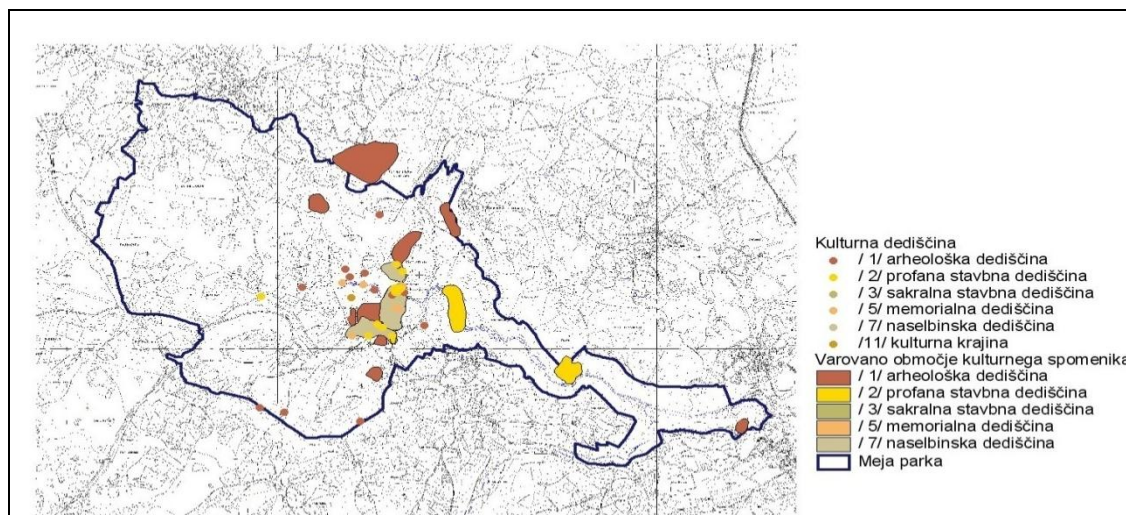

Slika 55: Karta krajskih in geomorfoloških oblik v parku (Program ..., 2011: 30)

5.5 KULTURNA DEDIŠČINA

Na območju parka je nepremična in premična kulturna dediščina ter kulturna krajina (slika 56). V parku je 44 enot kulturne dediščine. Od tega je 35 objektov zavarovanih kot kulturni spomenik, 9 pa razglašanih kot kulturna dediščina. Značilna je tipična kraška arhitektura v

naseljih Škocjan, Betanja in Matavun. Na območju parka je tudi več evropsko pomembnih arheoloških območij in lokacij (naselbine, grobišča in jamska najdišča), ki izvirajo iz različnih arheoloških obdobij od kamene, bronzaste do železne dobe. V soteski Reke so ohranjene ruševine številnih mlinov, v parku in okolici so še ohranjene ledenice in kali.

Slika 56: Območje kulturne dediščine v parku (Program ..., 2011: 31)

5.6 OBISKOVANJE PARKA IN TURIZEM

Na območju parka so prisotne organizirane in individualne oblike obiskovanja parka. Organizirane oblike so povezane z dejavnostjo zavoda, ki obsega strokovno vodenje po:

- delu sistema Škocjanskih jam in Veliki dolini,
- učni poti Škocjan,
- muzejskih zbirkah v Škocjanu, in sicer etnološka, zgodovina raziskovanja Škocjanskih jam, biološka, geološka in arheološka zbirka.

Sezonska dinamika obiskovalcev je precejšnja, vezana večinoma na obdobje od spomladi do jeseni oziroma na glavno sezono obiskovanja. Škocjanske jame letno obišče od 90.000 do 100.000 obiskovalcev, park pa še več. Od leta 2000 do 2008 se je število obiskovalcev konstantno povečevalo. Leta 2000 je bilo 51.757 obiskovalcev, leta 2008, ko si je Škocjanske jame ogledalo rekordno število obiskovalcev, pa 100.299. Leta 2009 si je Škocjanske jame ogledalo 7% manj obiskovalcev, kot leta 2008 (predvidevajo, da zaradi gospodarske krize). V povprečju je okrog 70% tujih in okrog 30% slovenskih gostov. Jezikovno je največ angleško govorečih gostov, po narodnosti pa so od tujih gostov na prvem mestu italijanski gostje, sledijo jim gostje iz Nemčije. V zadnjih letih je opazen porast gostov iz vzhodno evropskih držav (Poljska, Madžarska in Češka) (Program ..., 2011).

Obiskovalci parka, poleg Škocjanskih jam pogosto obiskujejo tudi muzejske zbirke ter učno pot. Muzejske zbirke so za individualne goste odprte v času glavne sezone, od maja

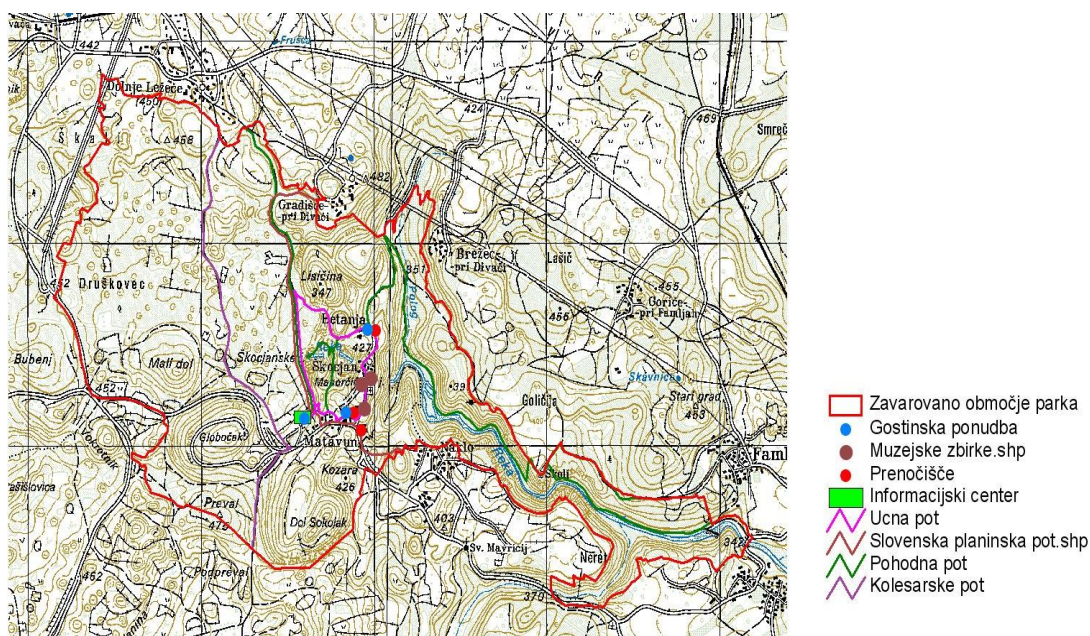
do oktobra. Leta 2009 si je vsako izmed muzejskih zbirk ogledalo okrog 10.000 obiskovalcev. Učna pot pa je na voljo preko celega leta, prav tako tudi pohodništvo, kolesarjenje in izleti. V letu 2001 je bila s sredstvi programa Phare (projekt z naslovom »Ureditve, predstavitve in oprema naravoslovne učne poti v zavarovanem območju svetovne naravne dediščine pri UNESCO«), v sodelovanju z Agencijo Republike Slovenije za okolje ter s številnimi strokovnjaki z različnih univerz, inštitutov, šol, iz muzejev, zavodov in društev postavljena Učna pot Škocjan.

Pot vodi okoli Velike in Male doline ter skozi vsa tri naselja v parku. Od leta 2003 do 2010 je učna pot z vodenim ogledom prehodilo okrog 10.000 najavljenih obiskovalcev, veliko več pa tudi samostojno. Samo leta 2009 je učna pot spoznalo 54 šolskih skupin (večinoma osnovnošolskih in gimnazijskih), kar pomeni 1272 učencev in dijakov. Večinoma se za vodene ogledne učne poti odločijo slovenski gostje.

Poleg že omenjene učne poti Škocjan območje parka prečkajo številne druge poti državnega in mednarodnega pomena, kot so:

- Slovenska planinska transverzala,
- Via Alpina,
- Evropska pešpot,
- kolesarske poti – Divaški krog in S kolesom po Kraškem parku.

Označena in urejena je tudi pohodna pot po desnem bregu Reke do Školja in Škofelj. Na turistični karti parka obstajajo še nekatere sprehajalne poti, ki pa niso v celoti urejene in označene (Program ..., 2011).

Slika 57: Prikaz poteka različnih poti v parku (Program ..., 2011: 40)

5.7 IZOBRAŽEVANJE

V parku veliko pozornost posvečajo izobraževalnim programom. Ti so prirejeni za zaposlene, honorarne vodnike, prostovoljne naravovarstvene nadzornike, učence osnovnih in srednjih šol, njihove mentorje, študente ... V ta namen je bila tudi v parku zgrajena Učna pot Škocjan, izdani so bili učni listi. Sodelavci parka skrbijo za voden obisk po jami in po učni poti s strokovno razlago.

Leta 2001 je bila ustanovljena mreža šol parka, v katero so vključene osnovne šole vzdolž toka Reke od njenih izvirov pri Zabičah, ob njenem površinskem toku v Ilirski Bistrici in Gornjih Vremah, do ponora v podzemni tok, kjer je šola v Divači. Dve šoli sta tudi na italijanski strani, in sicer v Trebčah in Sesljanu, prva slovenska šola v zamejstvu, druga pa povsem italijanska šola, kar daje mreži mednarodni značaj. V sklopu njenega delovanja so bile organizirane številne delavnice, ekskurzije, manjši projekti, okrogle mize, razstave in podobni dogodki. Mnoge šole so obisk parka že vključile v svoje vsakoletne programe.

V prihodnosti si želijo ustanoviti tudi mrežo fakultet parka, saj je bil za takšno zvezo že večkrat izpostavljen interes posameznih visokošolskih programov.

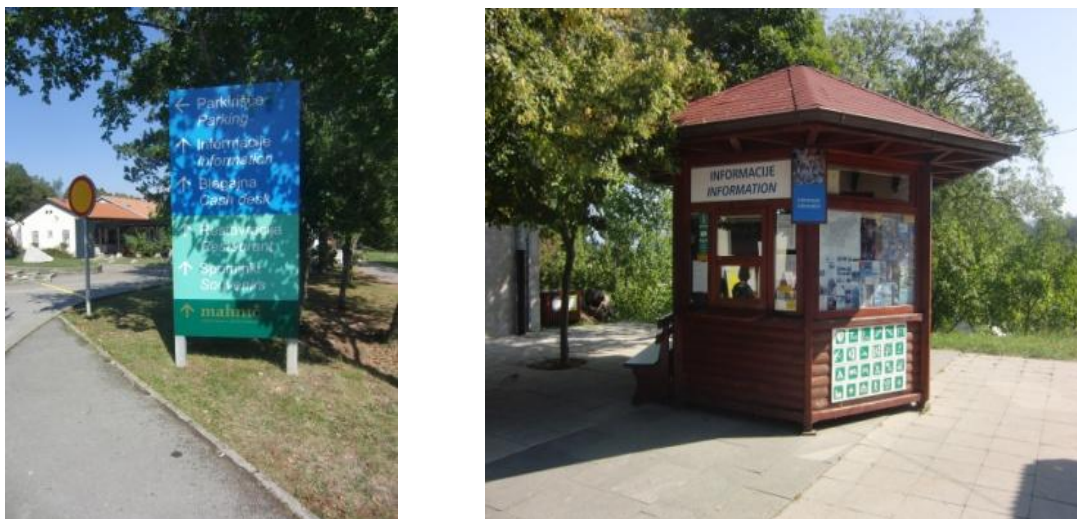
5.8 OPIS UČNE POTI ŠKOCJAN

Pot je idejno zasnovana kot naravoslovno – kulturna učna pot ter obravnava zanimivosti na 24 točkah (Slika 58) kjer so prikazani različni pojavi in procesi. Z njeno vzpostavitvijo je dosežen cilj prikazati kompleksnost narave in istočasno kulturo življenja ljudi v prostoru parka.

Slika 58: Informacijska tabla pred začetkom učne poti Škocjan

Pot se začne in konča pred informacijskim centrom v Matavunu (Slika 59), kjer lahko obiskovalci dobijo vse informacije ter vodnik, ki jih spremlja skozi učno pot. Ogled učne poti je mogoče pričeti na več lokacijah in ga nadaljevati v poljubni smeri, saj se teme prepletajo tako, da dajejo obiskovalcu najboljši prikaz flore, favne, krasoslovja in zgodovine območja. Prednost tako postavljene poti je usmerjanje obiskovalcev na zelene objekte in tako preprečevanje zadrževanja na delih, kjer to ni zaželeno.

Slika 59: Tabla na vhodu v park (levo) ter informacijski center (desno)

Slika 60: Primer razlagalne table na učni poti Škocjan

Pot je dobro označena, dolga dva kilometra, hoja po njej pa je lahka, ponekod srednje težka, tako, da jo lahko prehodimo in preučimo v dveh urah. Primerna je tako za posameznike kot tudi za večje skupine, predvsem šolske otroke (Slika 61). Del učne poti sta tudi J'kopinov in Jurjev skedenj v Škocjanu, kjer sta urejeni etnološka in arheološka – krasoslovna zbirka.

Slika 61: Tabla prilagojena otrokom

Na Štefanjem razgledišču se odpira pogled na udornici Veliko in Malo dolino ter vas Škocjan. V uvodnem delu se seznanimo s posebnostmi s področja gozdarstva, geomorfologije, ornitologije, hidrologije in zgodovine. Pot nato skozi gozd zavije mimo Jurjevega dola proti vasi Betanja, pred katero je urejeno še eno razgledišče, nekoč imenovano Micin razglednik. Od tu z nekoliko drugačnim pogledom na Malo dolino in s pomočjo razlage laže dojamemo izjemno moč vode ter bolje spoznamo netopirje in tipične predstavnike rastlinskega sveta. Pot nas seznani z mlini na Reki, burjo ter kraško arhitekturo, proti vasi Škocjan z razglediščem pri cerkvi proti Snežniku (slika 62). Zadnji del učne poti je usmerjen proti trgu v Matavunu, kjer so med drugimi predstavljeni tipi zidov in že izumrla dejavnost iz neposredne bližine parka, premogovništvo. Od tu se po označeni poti vrnemo do informacijskega centra in parkirišča.

Ob poti se lahko ustavimo v medijskem centru, kjer nam ponuja obilo informacij o parku ter avdio – video prikaz o parku (slika 63) (Zorman, 2003).

Slika 62: Primer razlagalnih tabel in varnostnih informacij

Slika 63: Razlagalne table v medijskem centru (levo) ter avdio – video prikaz informacij v medijskem centru (desno)

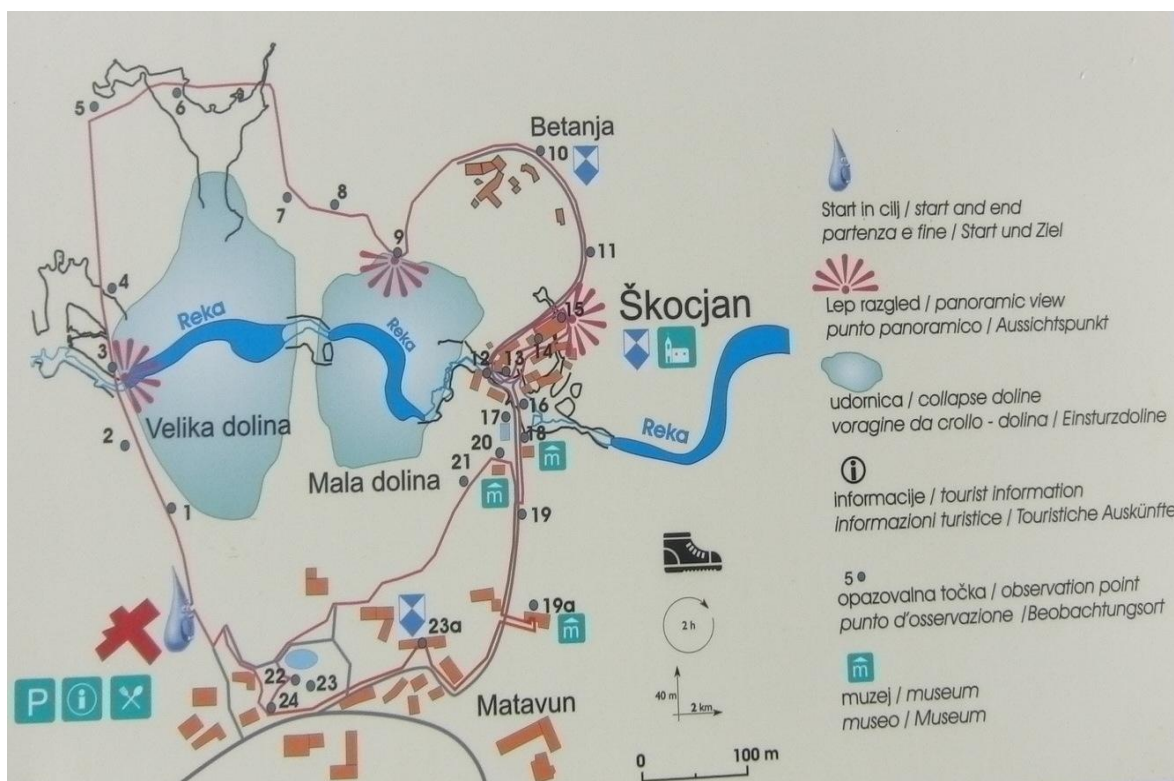
Pot je zasnovana je tudi tako, da se lahko nadgrajuje in povezuje v sistem učnih poti tudi v mednarodnih projektih Via Alpina, Mediteranska pot ter naravoslovna pot od Trsta do Reke (Zorman, 2003).

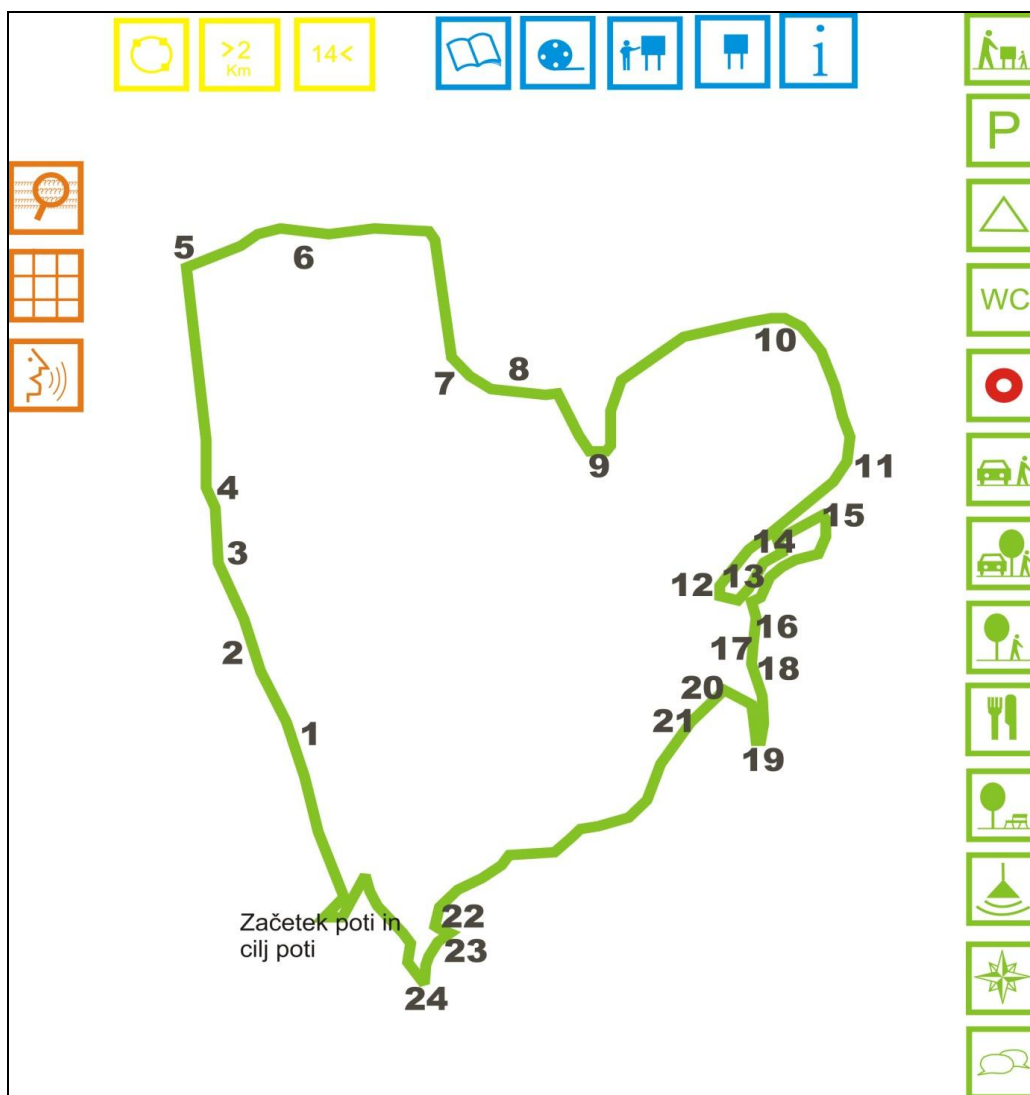
Slika 64: Primer prikaza razlagalne table s piktogrami

Slika 65: Območje celotnega parka Škocjanske jame in lokacija učne poti Škocjan

Slika 66: Potek učne poti Škocjan

Slika 67: Potek učne poti Škocjan s piktogrami in legendo (spodaj)

Učna pot Škocjan zajema vse parametre po katerih je bila razdeljena analiza učnih poti, kar je razvidno iz slike 64. Pot poteka krožno, dolga je 2km ter ima več kot 14 informacijskih točk. Upošteva vse cilje interpretacije (vedenjski, izobraževalni, promocijski). Na razpolago imamo medije interpretacije kot so brošura (brošura je poleg slovenskega, tudi v angleškem jeziku), medijski center, razlagalne table, možnost vodenega ogleda ter informacijski center. Na začetku poti lahko pridobimo informacije kot so informacije o vodilni temi, času hoje, zemljevid poti ter varnostne informacije. Tema je predstavljena v dveh jezikih, slovenščini in angleščini. Pot nudi parkirišče za osebne avtomobile kot tudi avtobuse. Na poti so vidne markacije, dobro je poskrbljeno za varnost. Analiza je pokazala, da ima obiskovalec možnost uporabe WC-ja in možnost gostinske ponudbe. Orientacija na poti je dobra. Pot na nekaterih mestih ni ločena od prometa, na nekaterih mestih deloma, nekje pa pot poteka ločeno od prometa. Ob poti so klopi, vsa oprema pa je dobro vzdrževana.

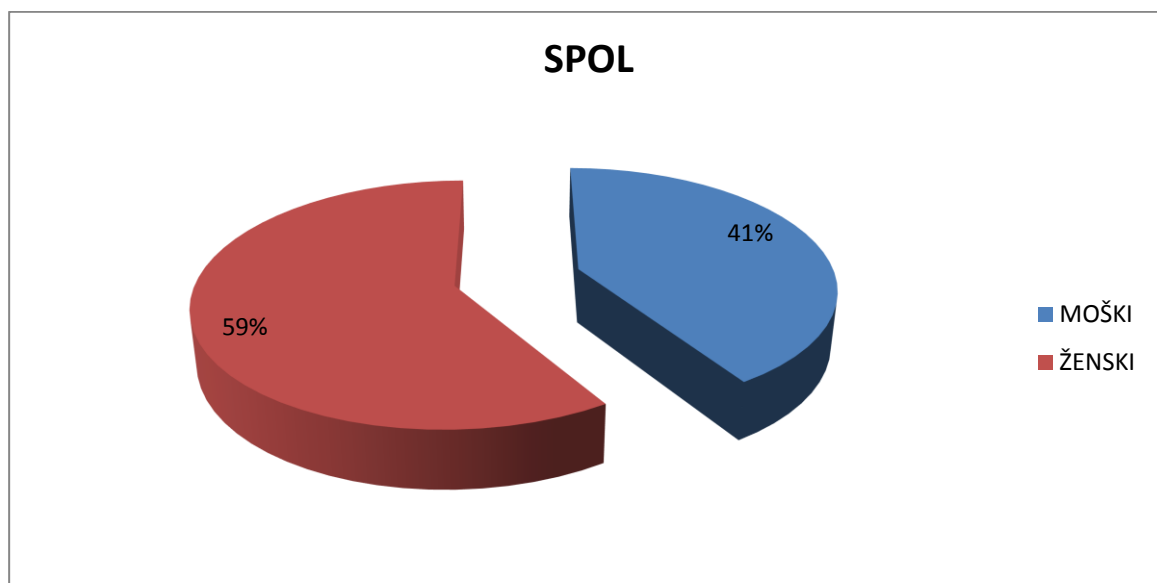
6 ANKETA

Anketa je bila izvedena med obiskovalci učne poti Škocjan v obdobju od meseca oktobra 2012 do januarja 2013. Izvajala se je dokler nismo zbrali odgovore 100 – ih obiskovalcev.

Namen ankete je ugotoviti kako obiskovalci sprejemajo način podajanja informacij oziroma interpretacije na izbrani učni poti Škocjan ter kakšen učinek ima na njihovo razumevanje pomena ohranjanje narave. Ciljna populacija so bili vsi obiskovalci, ne glede na spol, starost in namen obiska.

Anketa je sestavljena iz devetnajstih vprašanj ter štirih dodatnih vprašanj v obliki kviza, s katerimi sem želela preveriti, koliko so dejansko anketiranci spoznali učno pot v času obiska. Vprašanja so večinoma zaprtega tipa z možnostjo izbora zgolj enega odgovora. Pri enem vprašanju je bilo mogoče izbrati več odgovorov. Pri štirih vprašanjih so anketiranci lahko tudi dopisali odgovor, če jim ponujeni odgovori niso ustrezali. Dve vprašanji sta odprtega tipa.

V nadaljevanju so rezultati grafično in tabelarno prikazani z ustreznimi opombami. Glede na to, da je anketo izpolnilo 100 obiskovalcev, so podani rezultati hkrati tudi odstotki. Pri rezultatih, kjer so manjkajoči podatki, so odstotki izračuni glede na število podanih odgovorov.

Slika 68: Grafični prikaz spola anketirancev

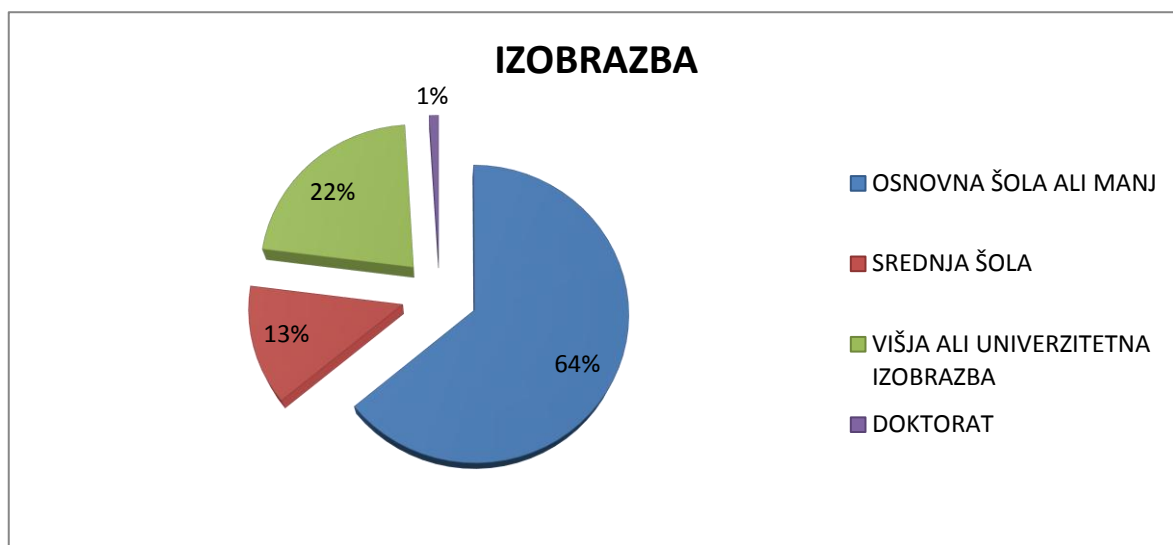
Anketo je izpolnilo 59 žensk in 41 moških.

Preglednica 10: Starosti anketirancev glede na spol

STAROST					
MOŠKI	ŠTEVILO	%	ŽENSKE	ŠTEVILO	%
13 let	8	8,0	13 let	2	2,0
14 let	14	14,0	14 let	34	34,0
15 let	3	3,0	15 let	2	2,0
21 let	3	3,0	21 let	3	3,0
35 let	2	2,0	22 let	2	2,0
40 let	3	3,0	24 let	3	3,0
58 let	2	2,0	25 let	3	3,0
59 let	2	2,0	29 let	3	3,0
65 let	2	2,0	35 let	1	1,0
70 let	2	2,0	39 let	2	2,0
			60 let	3	3,0
			65 let	1	1,0
SKUPAJ	41	41,0	SKUPAJ	59	59,0

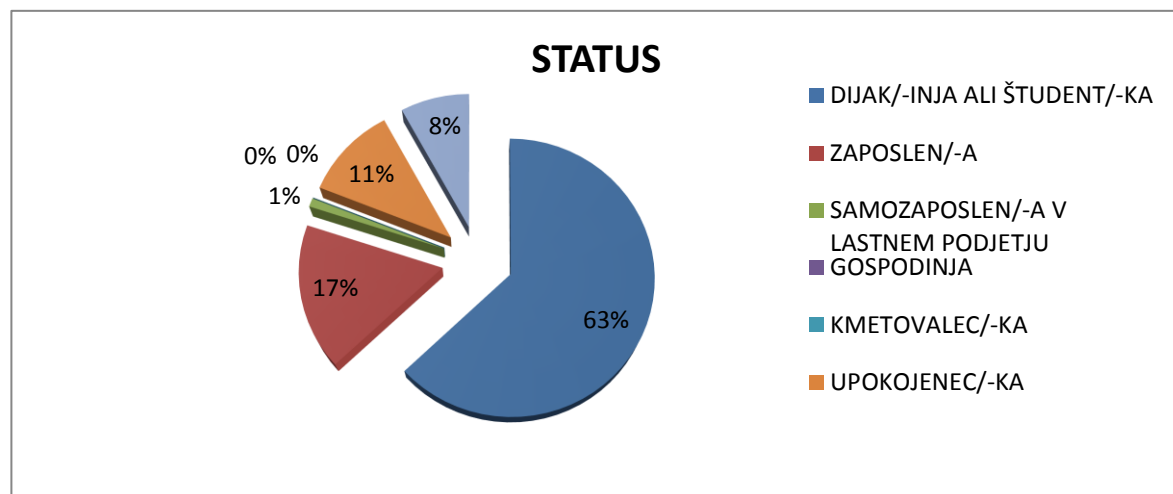
Iz tabele je razvidno, da so anketiranci, ki so izpolnjevali anketo, različne starosti. Za lažjo interpretacijo smo podatke razdelili v starostne razrede. V prvem razredu, do 18 let, je tako skupaj 43 anketirancev, s prevladujočo starostjo 14 let. V drugem razredu, od 18 – 28 let, je 14 anketirancev. 6 anketirancev se je po starosti uvrstilo v tretji razred, od 28 – 38 let, 5 anketirancev pa v četrti razred, od 38 – 48 let. V peti razred, od 48 – 58 let, se po starosti ni uvrstil noben anketiranec. V zadnjem razredu, starejši od 58, je bilo v času anketiranja 10 anketirancev.

V parku izvajajo izobraževalne programe v sklopu mreže šol in učne poti Škocjan. Veliko delajo z mladimi, večinoma šolarji in dijaki saj organizirajo različne aktivnosti, ekskurzije po učni poti in parku, varovanje dediščine, tematske delavnice, razstave in predavanja (Park ..., 2013). Vzorec, ki smo ga zajeli v času anketiranja na učni poti kjer prevladujejo šolarji in dijaki je zato reprezentativen za obiskovalce učne poti.

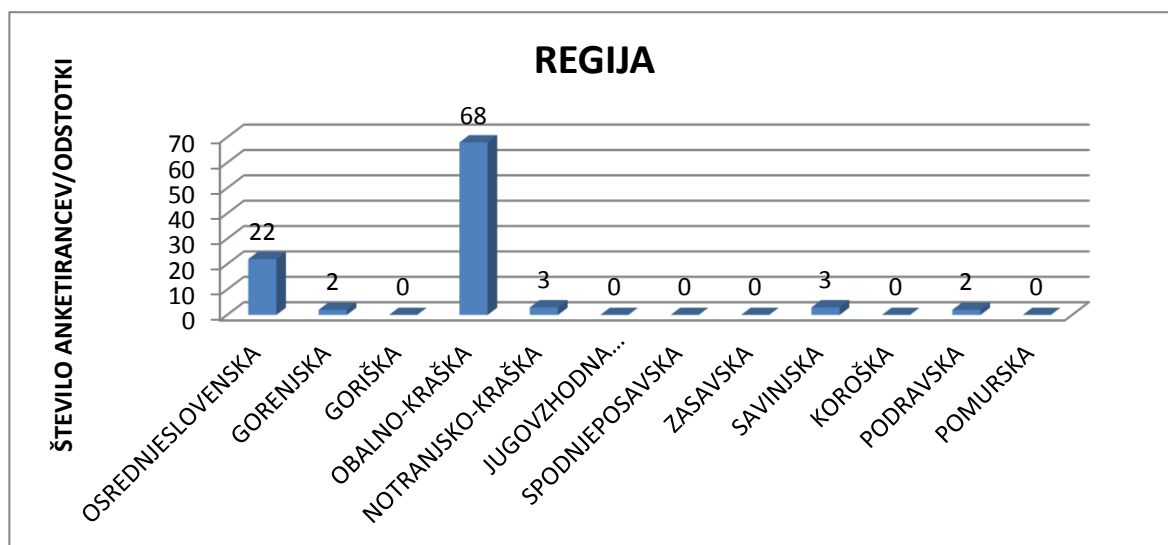
Slika 69: Grafični prikaz dokončane izobrazbe anketirancev

Na grafičnem prikazu izobrazbe je razvidno, da ima največ, 64 anketirancev (ne)dokončano osnovnošolsko izobrazbo. Rezultati se tudi ujemajo s starostjo anketirancev, saj je bilo največ obiskovalcev ravno šolarjev, starih do 15 let. 22 (22 %) anketirancev ima dokončano višjo ali univerzitetno izobrazbo, 13 srednješolsko izobrazbo ter 1 anketiranec z doktoratom.

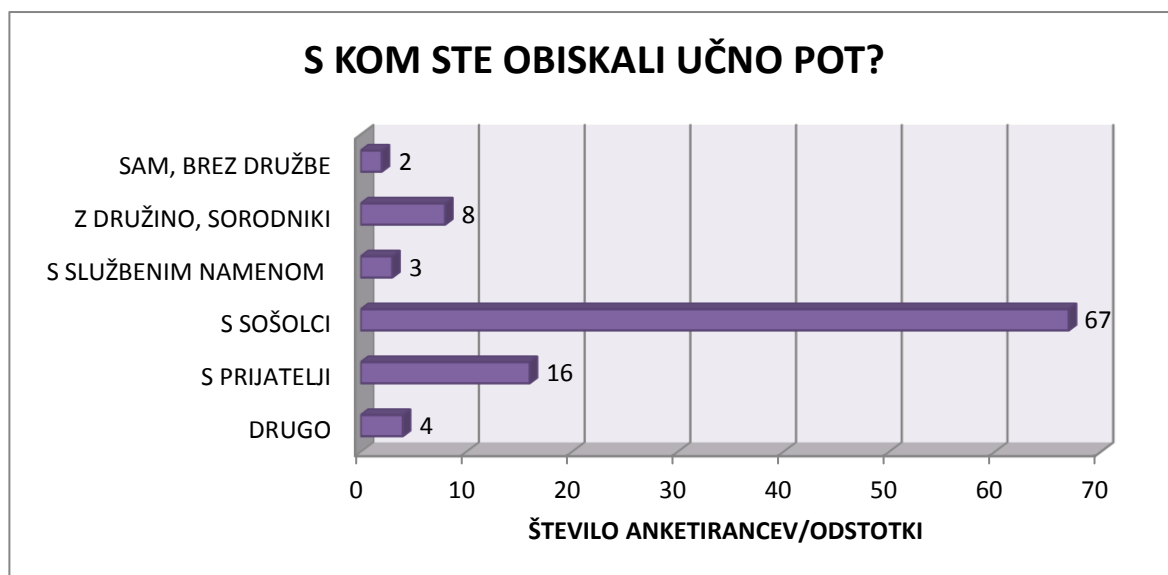
Slika 70: Grafični prikaz statusa anketirancev

Po statusu je tako največ, 63 anketirancev dijakov ali študentov. Rezultati se ponovno ujemajo tako s starostno strukturo kot tudi dokončano izobrazbo. 17 obiskovalcev je zaposlenih, 8 brezposelnih, 11 upokojencev ter 1 samozaposlen v lastnem podjetju. Med anketiranci nima nihče statusa gospodinje ali kmetovalca.

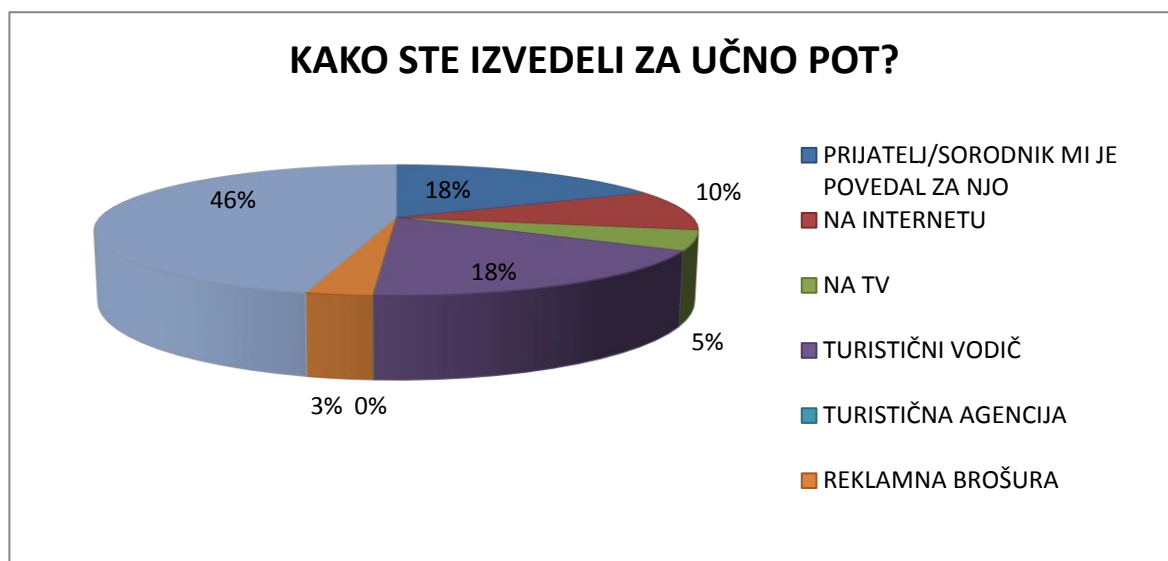
Slika 71: Grafični prikaz regij iz katerih prihajajo anketiranci

Med anketiranci je največ, kar 68 obiskovalcev iz Obalno-kraške regije, 22 iz Osrednjeslovenske, 2 iz Gorenjske, 3 iz Notranjsko – kraške, 3 iz Savinjske ter 2 iz Podravske regije. Glede na to, da je učna pot Škocjan v Obalno – kraški regiji, je tudi razumljivo, da je največ anketirancev ravno iz te regije.

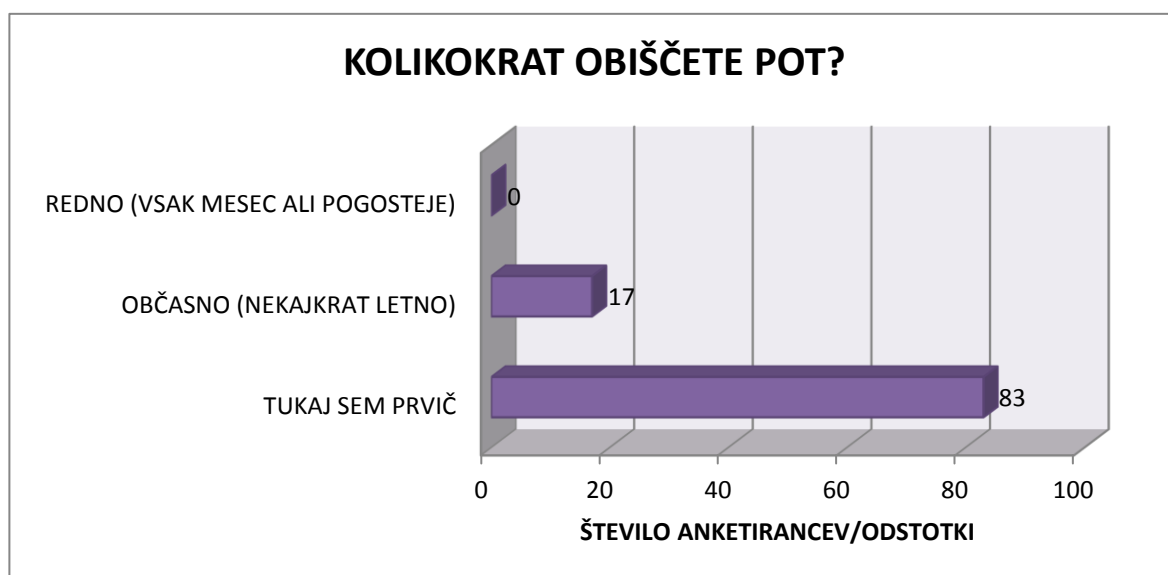
Slika 72: Grafični prikaz obiskanosti učne poti

Obiskanost učne poti je pri večini anketirancev, 67 potekala v družbi sošolcev. 16) anketirancev je pot obiskalo s prijatelji, 8 z družino oz sorodniki ter 3 s sodelavci. 4 so izbrali odgovor drugo, pri čemer svojega odgovora niso utemeljili.

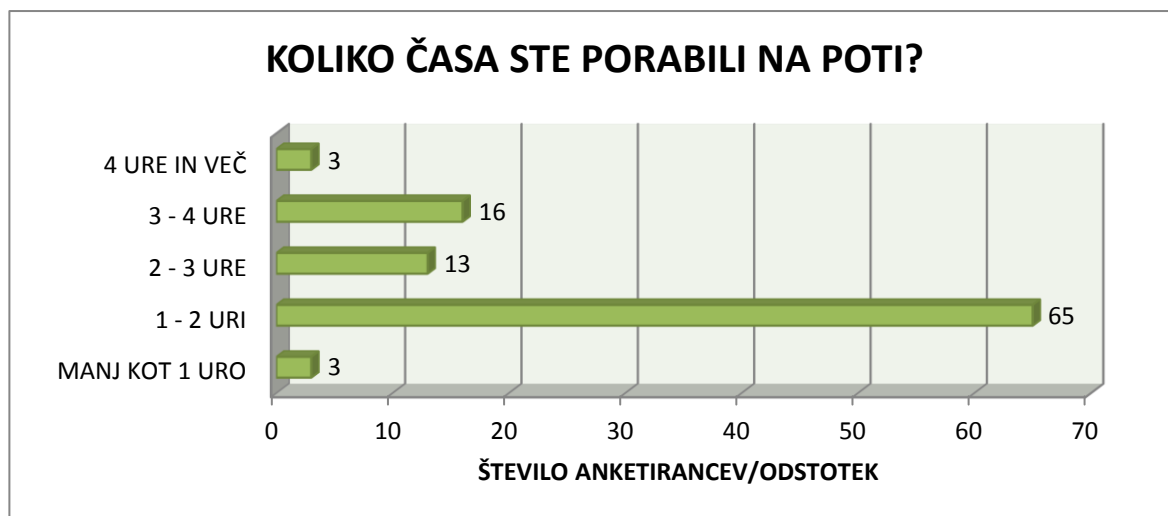
Slika 73: Grafični prikaz načina seznanjenosti anketirancev z učno potjo

Na vprašanje, kako so izvedeli za učno pot, jih je 46 izbralo odgovor drugo. Ponovno niso argumentirali oziroma dopisali odgovora vendar lahko predvidevamo, da so za pot izvedeli v šoli, glede na to, da je bilo največ obiskovalcev ravno dijakov. 18 anketirancev so za pot povedali prijatelji ali sorodniki, prav toliko pa jih je za pot izvedelo iz turističnega vodiča. 10 anketirancev je za pot izvedelo preko interneta, 5 preko televizije ter 3 preko reklamne brošure. Nihče ni za učno pot Škocjan izvedel preko turistične agencije.

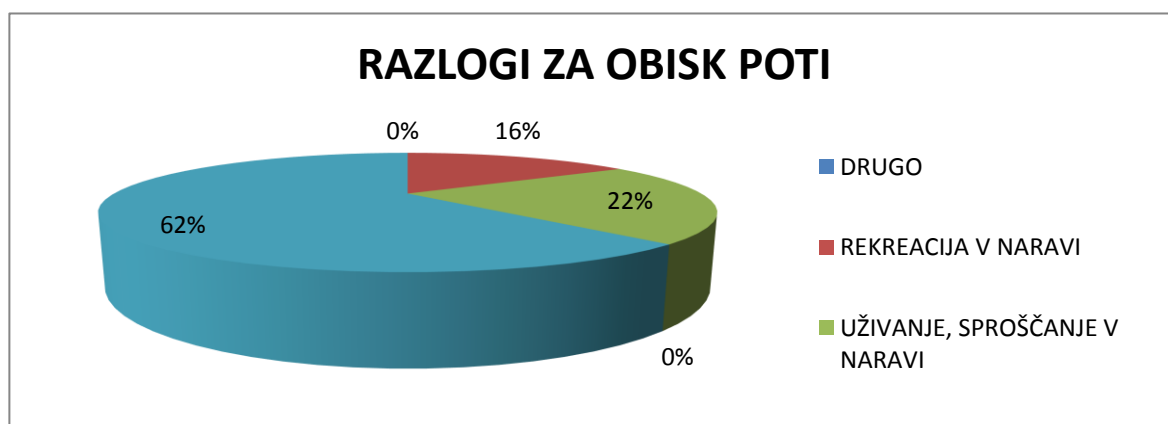
Slika 74: Grafični prikaz pogostosti obiska učne poti

Med anketiranci je 83 takih, ki so prvič obiskali učno pot, ostalih 17 pa učno pot obišče občasno oziroma nekajkrat letno. Nihče od anketirancev ne obiskuje učne poti redno, vsak mesec ali pogosteje.

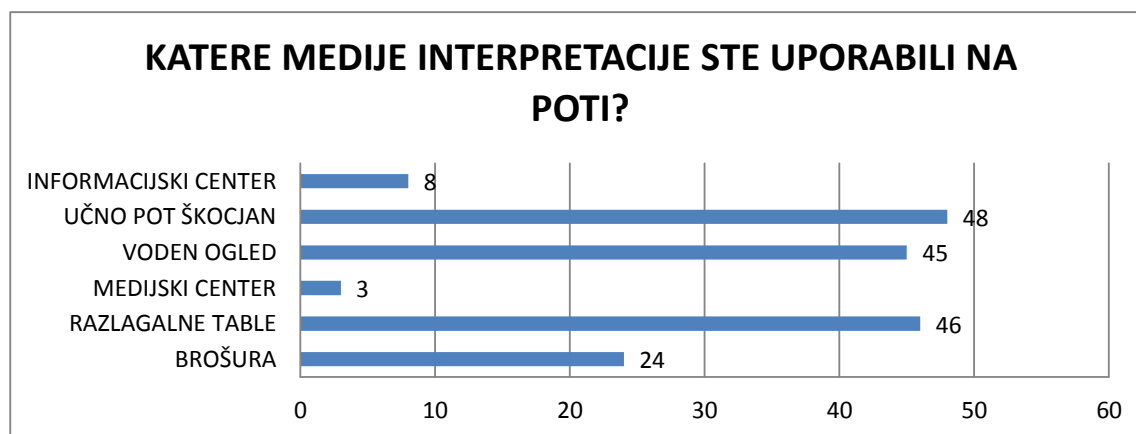
Slika 75: Grafični prikaz porabe časa anketirancev na učni poti

65 anketirancev je za obisk celotne učne poti porabilo 1 – 2 uri, 16 se jih je zadržalo na poti 3 – 4 ure, 13 2 – 3 ure ter 3 4 ure in več. Manj kot 1 uro so za pot porabili 3 anketiranci. Učna pot Škocjan je dolga približno dva kilometra in jo lahko prehodimo predvidoma v manj kot eni uri, kolikor so porabili zgolj 3 anketiranci

Slika 76: Grafični prikaz razlogov za obisk učne poti

Razlogi anketirancev za obisk poti so razumljivo različni 22 anketirancev je pot obiskalo z namenom uživanja in sproščanja v naravi ter 16 z namenom rekreacije v naravi. Nihče ni obiskal poti z namenom, da bi se družil z ljudmi, ki imajo iste interese. Prav tako ni nihče podal lastnega odgovora. Med podanimi odgovori je tudi možnost "drugo", kar je izbralo 62 anketirancev. Glede na strukturo obiskovalcev lahko predvidevamo, da so razlogi za obisk povezani z šolo oziroma izobraževalnimi programi, ki jih park ponuja v okviru mednarodne mreže šol z namenom poučevanja in izobraževanja na področju ohranjanja narave, kulturne dediščine in naravnih pojavov.

Slika 77: Grafični prikaz uporabe medijev interpretacije na učni poti¹

Na vprašanje o mediju interpretacije na učni poti je bilo mogoče izbrati več odgovorov. Zaradi tega se rezultati ne ujemajo s številom anketirancev. Nekateri so obkrožili zgolj en odgovor, večina pa jih je izbrala več odgovorov. Skupno je bilo podanih 174 odgovorov. Na podlagi rezultatov je razvidno, da so najbolj uporabljeni mediji interpretacije učna pot Škocjan, razlagalne table ter voden ogled. Učno pot Škocjan je izbralo 48 (27 %) anketirancev, razlagalne table 46 (26 %) anketirancev ter voden ogled 45 (26%) anketirancev. Brošuro je uporabilo 24 (14 %) anketirancev, informacijski center pa 8 (5 %) anketirancev. Zgolj 3 (2 %) so uporabili medijski center.

Preglednica 11: Mnenja anketirancev o lastnostih učne poti

Mnenja	1	2	3	4	5	Mnenja
<u>Pot je prijetna</u> ²	<u>50</u>	25	14	0	8	Pot ni prijetna
<u>Dobra orientacija</u>	<u>54</u>	27	11	3	5	Slaba orientacija
<u>Dobra varnost</u>	<u>53</u>	24	8	10	5	Slaba varnost
<u>Informacije na učnih tablah so razumljive</u>	<u>61</u>	20	11	3	5	Informacije na učnih tablah niso razumljive
<u>Pot ima preveč informacij</u>	11	28	<u>52</u>	8	1	<u>Pot ima premalo informacij</u>
<u>Informacije so natančno podane</u> ³	<u>46</u>	29	5	13	3	Informacije niso natančno podane
<u>O učni poti sem se naučil/a veliko novega</u> ⁴	<u>40</u>	38	11	5	3	O učni poti se nisem naučil/a nič novega
<u>Po obisku poti se mi ohranjanje narave zdi bolj pomembno</u>	<u>45</u>	26	21	5	3	Po obisku poti se mi ohranjanje narave zdi manj pomembno
<u>Učno pot bom še kdaj obiskal/a</u> ⁵	<u>35</u>	13	<u>35</u>	11	5	Učne poti ne bom več obiskal/a

¹ Pri rezultatih so dokaj velika odstopanja, posebej za medijski center. Predvidevam, da zaradi več možnih odgovorov niso obkrožili vseh medijev, saj je bil medijski center dokaj obiskan.

² Manjkajoči podatek za 3 anketirance.

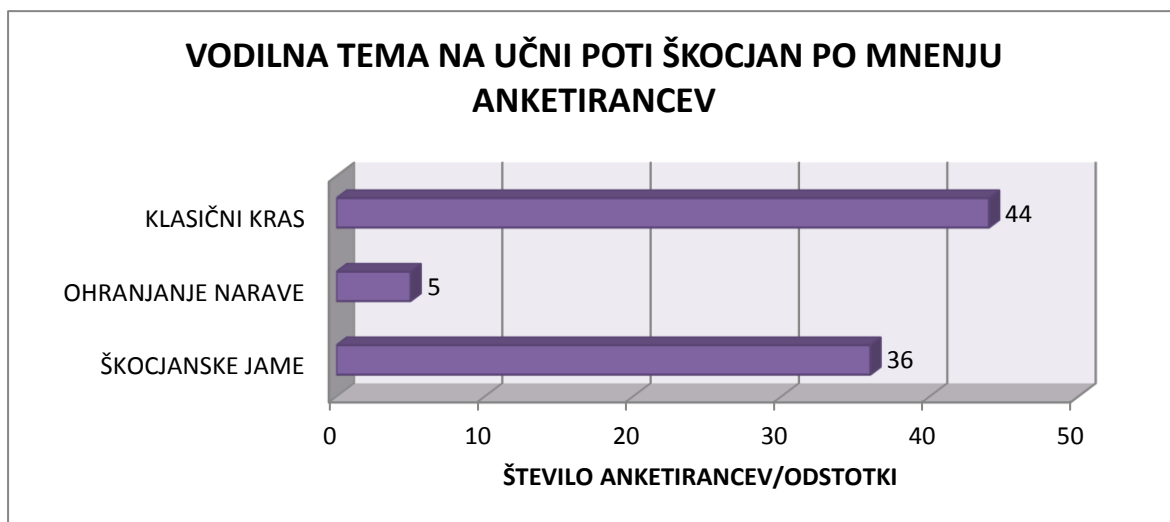
³ Manjkajoči podatek za 4 anketirance.

⁴ Manjkajoči podatek za 3 anketirance.

⁵ Manjkajoči podatek za 1 anketiranca.

Anketiranci so podali tudi svoje mnenje o lastnostih učne poti s tem, da so jo ocenjevali od 1 do 5, pri čemer 1 predstavlja lastnost na levi strani, 5 pa lastnost na desni strani. Za vsako izbrano lastnost smo, poleg rezultatov, podali tudi povprečno oceno, v razponu od 1 (dobro) do 5 (slabo), ki bolj natančno opredeli vrednost same lastnosti.

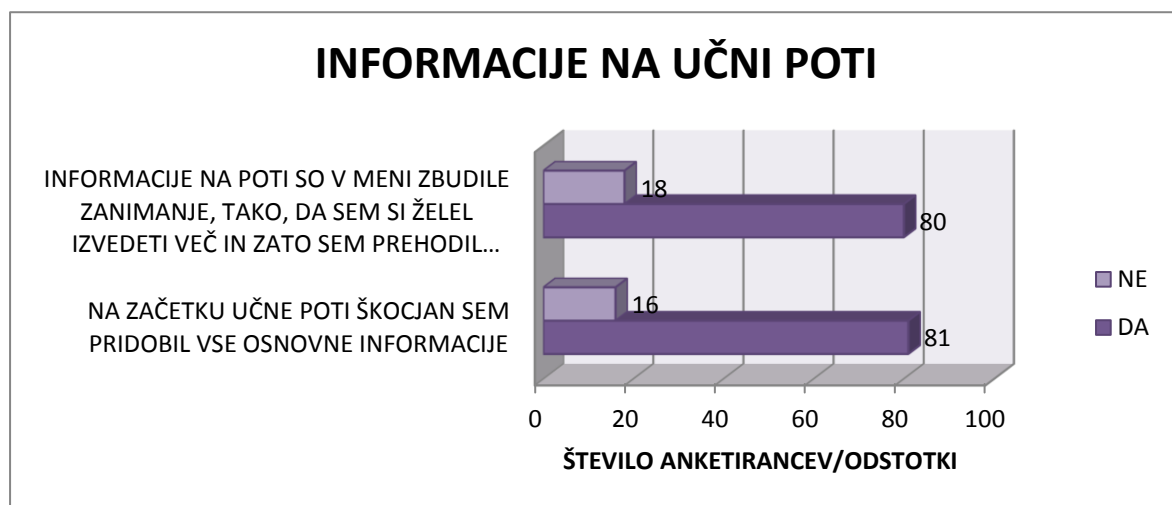
Po mnenju 50 anketirancev je pot prijetna s povprečno oceno 1,6. 54 anketirancev je ocenilo, da ima pot dobro orientacijo. Pri tem je povprečna ocena 1,8. Varnost na poti 53 anketirancev ocenjuje kot dobro, s povprečno oceno 1,9. 61 anketirancev meni, da so informacije na učnih tablah razumljive. Informacije so ocenjene s povprečno oceno 1,7. Glede obsega informacij je kar 52 anketirancev podalo srednji odgovor, kar pomeni, da po njihovem mnenju učna pot nima niti preveč niti premalo informacij. Povprečna ocena 2,6 nakazuje, da se odgovori bolj nagibajo k temu, da ima pot preveč informacij. 46 (48 %) anketirancev je mnenja, da so informacije podane natančno s povprečno oceno 1,5. 40 (41 %) anketirancev se je o učni poti naučilo veliko novega, Povprečna ocena za ta odgovor je 1,7. Po obisku poti je 45 anketirancev mnenja, da se jim ohranjanje narave zdi bolj pomembno, kar potrjuje tudi povprečna ocena 1,7. Zgolj 35 anketirancev je učna pot toliko navdušila, da jo bodo sigurno še kdaj obiskali, 35 pa jih je izbralo srednji odgovor, kar pomeni, da niti niso toliko prepričani, da bodo ali ne bodo še kdaj obiskali učne poti Škocjan. S povprečno oceno 1,9 se odgovori bolj nagibajo k temu, da bodo pot še kdaj obiskali.

Slika 78: Grafični prikaz mnenja anketirancev o vodilni temi na učni poti⁶

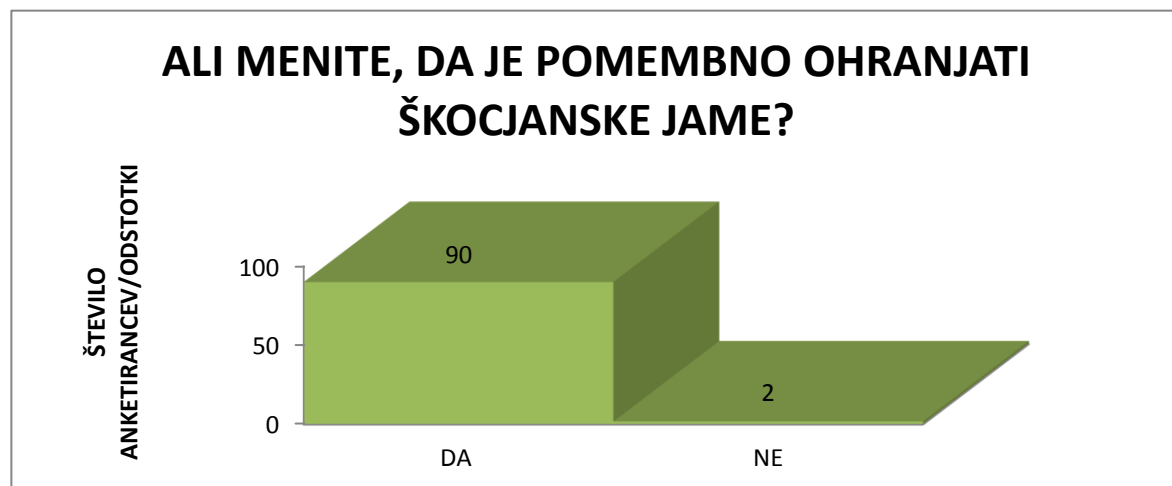
Anketiranci si niso preveč enotni o tem, kaj je vodilna tema na učni poti Škocjan. 44 (52 %) jih meni, da je vodilna tema klasični kras in 36 (42 %) anketirancev, da so vodilna tema Škocjanske jame. 5 (6 %) anketirancev meni, da je vodilna tema ohranjanje narave.

⁶ Manjkajoči podatek za 15 anketirancev.

Slika 79: Grafični prikaz mnenja anketirancev o pridobljenih informacijah na učni poti⁷

Velika večina anketirancev je zadovoljna s pridobljenimi informacijami na učni poti saj jih 80 (82 %) meni, da so informacije na poti v njih zbudile tako zanimanje, da so si želeli izvedeti več in so zato prehodili celotno pot. 18 (18 %) anketirancev pa ni takega mnenja in menijo, da jim informacije na poti niso bile dovolj zanimive. 81 (84 %) anketirancev je na začetku učne poti pridobilo vse potrebne osnovne informacije. 16 (16 %) pa jih meni, da na začetku poti niso pridobile potrebnih osnovnih informacij.

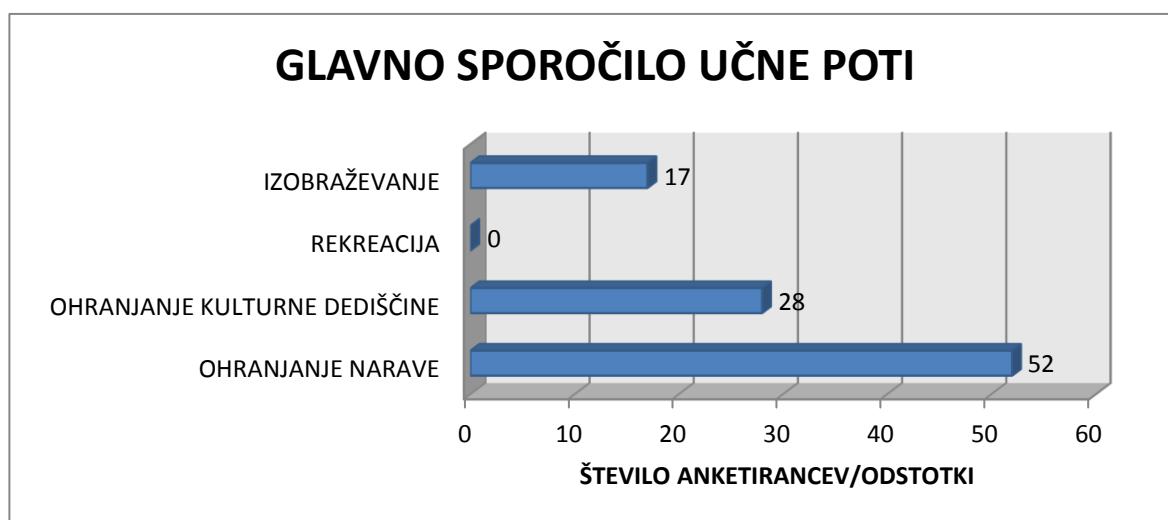
Slika 80: Grafični prikaz mnenja anketirancev o pomembnosti ohranjanja Škocjanskih jam⁸

Veliki večini oziroma kar 90 (98 %) anketirancev je mnenja, da je Škocjanske jame pomembno ohranяти, le 2 (2 %) se to ne zdi pomembno.

⁷ Manjkajoči podatek za 5 anketirancev.

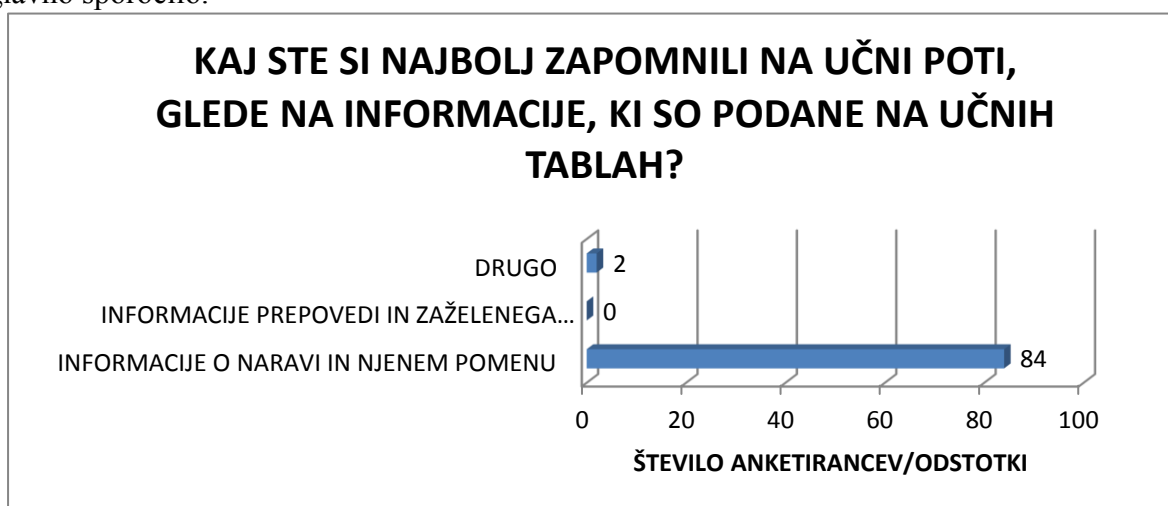
⁸ Manjkajoči podatek za 8 anketirancev

Tisti, ki so odgovorili na to vprašanje odgovorili z da, so svoj odgovor argumentirali predvsem s tem, da so Škocjanske jame območje svetovnega pomena in da so edinstven primer. Poleg tega je velika večina poudarila tudi to, da je pomembno ohranjati naravno dediščino tudi za naše potomce. Odgovori se med seboj niso bistveno razlikovali, saj se jih večina zaveda, da je to dejansko potrebno ohranjati. Pri tem jih je na to vprašanje svoj odgovor dopisalo zgolj 43 anketirancev.

Slika 81: Grafični prikaz glavnega sporočila učne poti po mnenju anketirancev⁹

52 (54 %) anketirancev je mnenja, da je glavno sporočilo učne poti ohranjanje narave, 28 (29 %) jih meni, da je to ohranjanje kulturne dediščine. 17 (17 %) anketirancev meni, da je izobraževanje glavno sporočilo poti. Nihče od anketirancev ne meni, da je rekreacija glavno sporočilo.

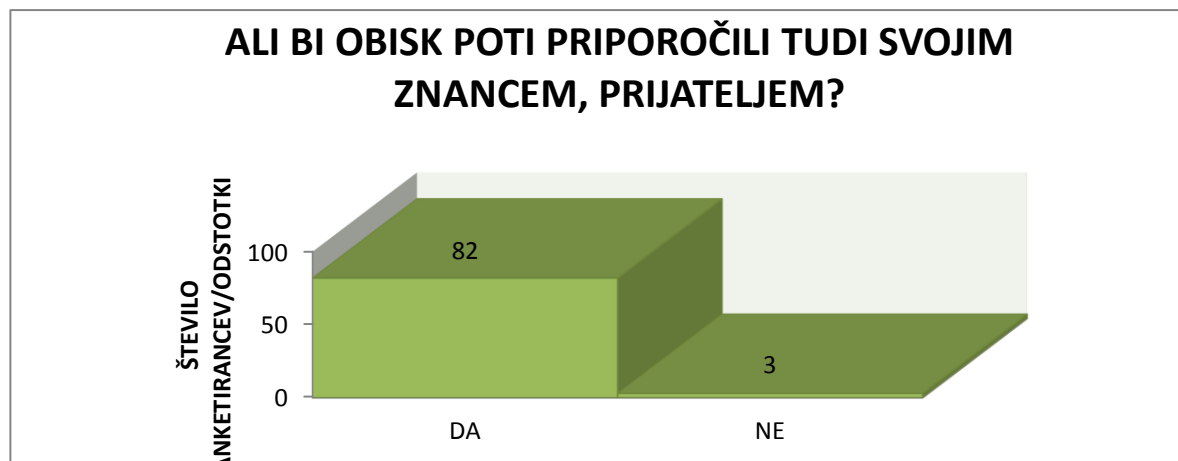

Slika 82: Grafični prikaz informacij, ki so se jih anketiranci najbolj zapomnili¹⁰

⁹ Manjkajoči podatek za 3 anketirance.

¹⁰ Manjkajoči podatek za 14 anketirancev

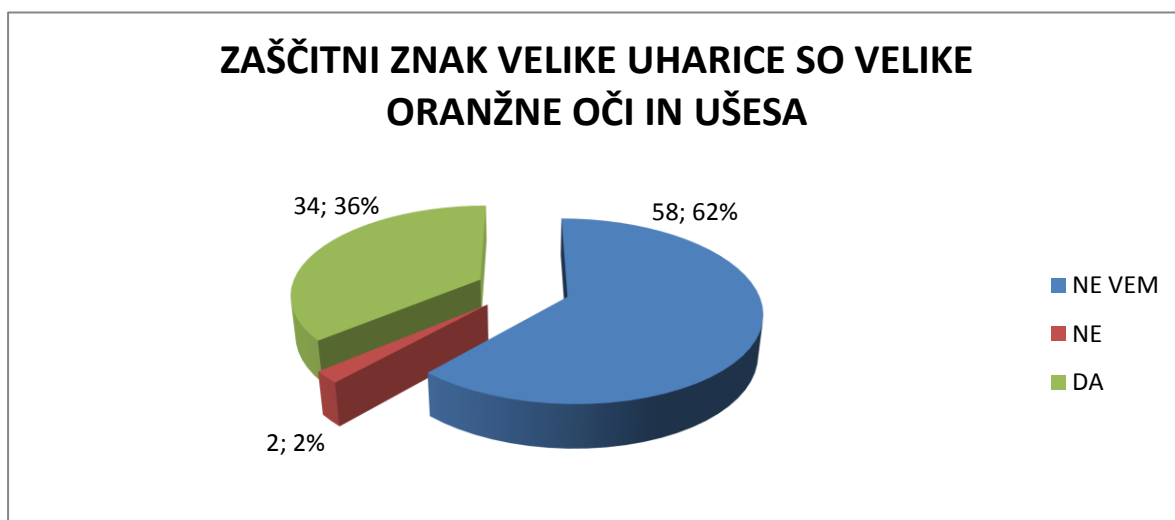
Informacije o naravi in njenem pomenu si je 84 (98 %) anketirancev najbolj zapomnilo. 2 (2 %) anketiranca sta označilo drugo vendar odgovora nista argumentirala. Nihče ni izbral, da bi si med informacijami na učnih tablah, najbolj zapomnil informacije prepovedi ter zaželenega vedenja.

Slika 83: Grafični prikaz¹¹

Svojim znancem in prijateljem bi učno pot Škocjan priporočilo 82 (96 %) anketirancev. 3 (4 %) poti ne bi priporočili.

Z zadnjimi vprašanji smo želeli preveriti pridobljeno znanje anketirancev o učni poti po samem ogledu.

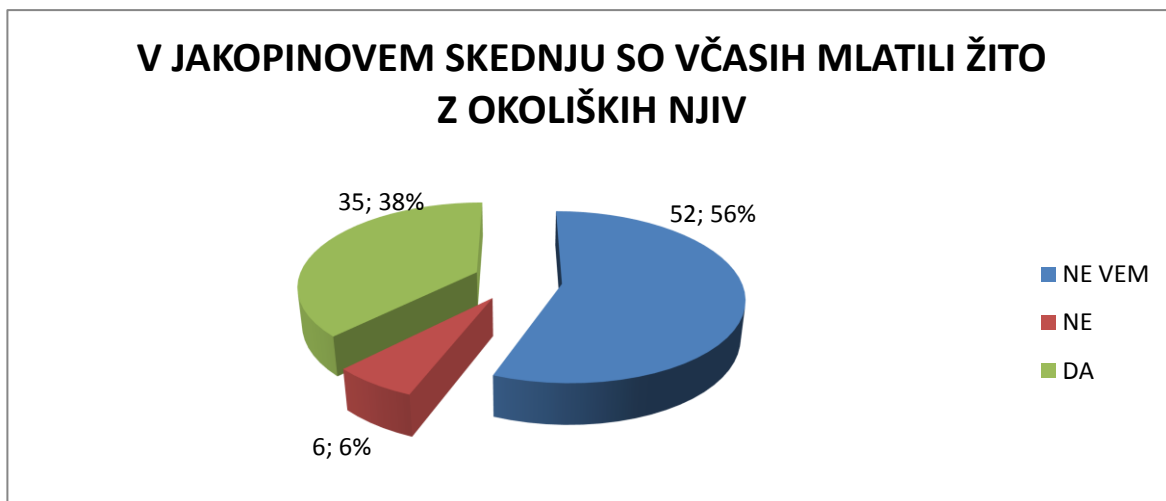

Slika 84: Preverjanje znanja o zaščitnem znaku velike uharice¹²

¹¹ Manjkajoči podatek za 15 anketirancev.

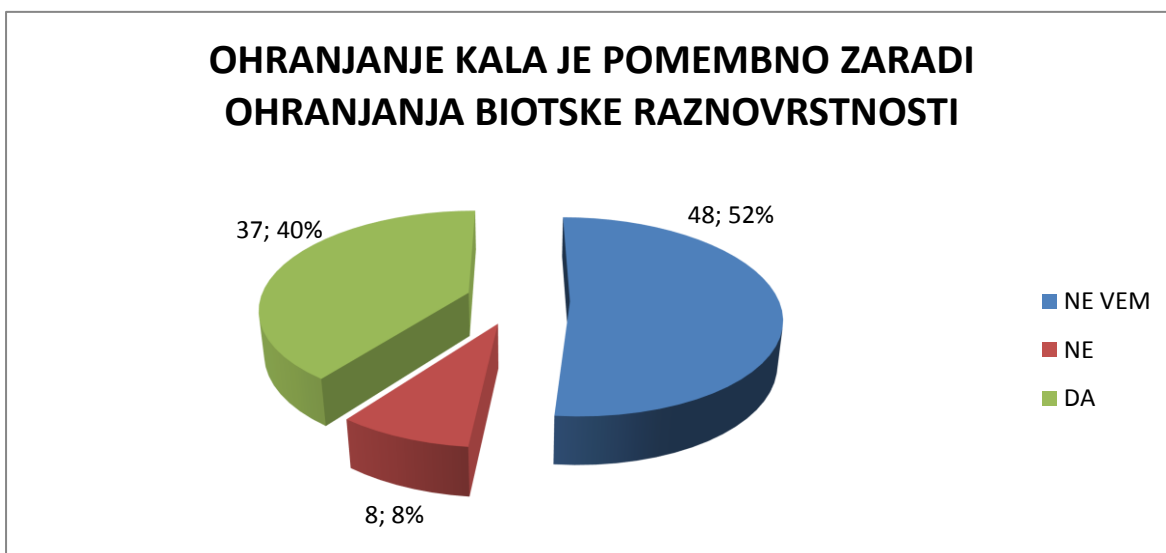
¹² Manjkajoči podatek za 6 anketirancev.

58 (62 %) anketirancev ne ve ali so zaščitni znak velike uharice velike oranžne oči in ušesa. 34 (36 %) anketirancev je na to vprašanje odgovorilo z da in 2 (2 %) anketiranca pravita, da to ni res. Pravilen odgovor je Da.

Slika 85: Preverjanje znanja o Jakopinovem skednju¹³

52 (56 %) anketirancev ne ve, če so v Jakopinovem skednju včasih mlatili žito z okoliških njiv. 35 (38 %) anketirancev je odgovorilo, da je to res in 6 (6 %), da to ni res. Pravilen odgovor je Da.

Slika 86: Preverjanje znanja o pomembnosti ohranjanja Kala¹⁴

¹³ Manjkajoči podatek ta 7 anketirancev.

¹⁴ Manjkajoči podatek za 7 anketirancev.

48 (52 %) anketirancev ne ve, če je ohranjanje Kala pomembno zaradi ohranjanja biotske raznovrstnosti. 37 (40 %) anketirancev je odgovorilo pravilno z da in 8 (8 %) napačno z ne.

Slika 87: Preverjanje znanja o breznu Okroglica¹⁵

56 (61 %) anketirancev ne ve, če bi lahko v brezno Okroglica spravili znameniti stolp iz Pise. Ta podatek je na ogledu učne poti zasledilo le 24 (26 %) anketirancev. 12 (13 %) je na to vprašanje odgovorilo z ne.

Na podlagi zadnjih štirih vprašanja, ki so bila zastavljena v obliki kviza, lahko zaključimo, da je, kljub vsem informacijam, ki so dobro vidne in dovolj obsežne na učni poti, osnovno znanje o posameznih znamenitostih in posebnostih učne poti Škocjan, pridobila zgolj ena tretjina anketirancev. Kljub temu, da so bila vprašanja zastavljena tako, da bi lahko anketiranci vsaj predvidevali pravilen odgovor, rezultati pridobljenega znanja niso zadovoljivi. Bodisi je temu lahko vzrok sama starost populacije in nezanimanje za take informacije ali pa niso želeli preverjati svojega znanja, na kar kaže veliko število odgovorov "ne vem".

Pri celotni analizi je potrebno upoštevati, da se je 45 anketirancev (slika 77) udeležilo vodenega ogleda kot enega izmed medijev interpretacije. Voden ogled lahko vpliva na doživljanje same poti, saj je obiskovalec voden s strani vodiča in dejansko posluša zgolj izbrane informacije. Na vodenem ogledu se izpostavi lahko zgolj ključne stvari, na kar vpliva tudi čas obiska, ki ga imajo obiskovalci na voljo.

¹⁵ Manjkajoči podatek za 8 anketirancev.

7 SKLEP

Komunikacijski mediji služijo v namen stalnega izobraževanja in ozaveščanja splošne javnosti o naravi in pomenu njenega varstva. Razlog za varstvo narave je zavedanje o vrednostih in pomenu, ki jo ima narava sama po sebi in za ljudi. Ozaveščanje o vrednotah narave ter neposredna komunikacija z ljudmi je pomembna naloga ohranjanja narave. Z uspešnim komuniciranjem varstva narave lahko spremenimo neželene vedenjske vzorce obiskovalcev. S poznavanjem svoje dediščine pridobijo ustrezen odnos do nje in skladno s tem tudi vest. Naravovarstveniki se soočajo s problemom uspešne interpretacije naravovarstvenih vsebin za različne obiskovalce. Interpretacija rešuje vprašanja, kako vzpostaviti stik s ciljnim skupinami, ali je zgodba in sporočilo razumljivo ciljnim skupinam ali pritegne obiskovalca, ali se obiskovalec poistoveti z zgodbo. Celovit načrt interpretacije in same infrastrukture sta pomembna za zmanjševanje obremenitev okolja, smotrnejšo rabo naravnih virov ter usmerjanje obiskovalcev na manj občutljive predele.

Raziskava in podrobna analiza učnih poti v Sloveniji je pokazala, da učne poti le deloma upoštevajo priporočila učinkovite interpretacije iz literature, zato lahko potrdimo zastavljeno hipotezo, da gre na učnih poteh v Sloveniji velikokrat za podajanje informacij in ne za interpretacijo. Po teoriji morajo učne poti potekati krožno, dolžina poti je od 2 do 4 km (srednje dolga), število informacijskih točk od 7 do 10, na začetni točki so priporočljivi osnovni informacijski podatki, varnostna priporočila, pot mora biti varna ter vzdrževana. V praksi je bilo v analizi 23 poti ugotovljeno, da več kot $\frac{3}{4}$ poti poteka krožno, večina poti je kratkih do srednje dolgih, le 4 poti imajo od 4 do 7 informacijskih točk, ostale več ali manj. Analiza na začetni točki je pokazala, da 15 poti upošteva predstavitev vodilne teme ter sam zemljevid poti. Le dobra polovica poti podaja varnostne informacije, manj kot polovica pa tudi predviden čas hoje. Iz analize lahko povzamemo, da je le nekaj učnih poti (Mašunska učna pot, učna pot Pliskovica, učna pot Tromejnik, učna pot Škocjan), ki dokaj upoštevajo navodila načrtovanja interpretacije. Nobena pot pa priporočila ne upošteva v popolnosti. Učna pot Tromejnik in učna pot Škocjan upoštevata skoraj vse elemente, vendar ponujata več informacijskih točk kot jih predpisuje planiranje interpretacije narave. Vsi vidiki pa morajo biti izpolnjeni, da je interpretacija narave lahko učinkovita.

Učna pot Škocjan zajema vse parametre po katerih je bila razdeljena analiza učnih poti ter parametre, ki so potrebni, da je interpretacija narave lahko učinkovita. Iz analize je bilo ugotovljeno, da ima učna pot Škocjan preveč informacijskih točk. Učinkovita interpretacija narave vzpostavlja stik s ciljnim skupinami, zato smo želeli preveriti ali je ta stik pri obiskovalcih na učni poti Škocjan uspešen. Zanimalo nas je ali so informacije in sporočilo, ki je na razlagalnih tablah, razumljivo ciljnim skupinam. Rezultati so pokazali, da so obiskovalcem oziroma anketirancem informacije na tablah razumljive ter natančno podane. Naučili so se veliko novega in se jim po obisku zdi ohranjanje narave bolj pomembno, kar je tudi cilj interpretacije na učni poti Škocjan (izobraževanje obiskovalcev ter prikaz kompleksnosti narave in istočasno kulture življenja ljudi v prostoru parka). Pot ima 24 informacijskih točk, priporočila so od 7 do 10 točk, na kar kaže tudi rezultat anketirancev, saj jih polovica meni, da ima pot preveč informacij, ostala polovica pa meni, da ima pot premalo informacij. Preveč informacij lahko zmede obiskovalce in jih odvrne od obiska. S

tem sklepamo, da bi bilo morda potrebno informacije na poti zmanjšati in ta ukrep letno spreminjati z menjavanjem informacij. Takšen ukrep bi vplival tudi na samo promocijo poti, kar je tudi eden izmed ciljev interpretacije. Dobra tretjina anketirancev bi pot po obisku še kdaj obiskala. Z menjavanjem informacij in sporočil bi bila pot zanimiva za ponoven obisk. Sicer je na splošno prvotni motiv obiska učnih poti rekreacija in uživanje narave in ne pridobivanje številnih informacij. Slabi dve tretjini anketirancev učne poti Škocjan so navedli drug motiv obiska in ne rekreacijo. Rezultat lahko navežemo na to, da je bilo dve tretjini anketirancev osnovnošolcev, kateri so prišli v sklopu organizirane ekskurzije. Zato lahko predvidevamo, da jim je bilo izobraževanje prvotni motiv in ne rekreacija v naravi oziroma uživanje, sproščanje v naravi. Zgolj zaradi podatka o izobraževalnem motivu bi lahko predvideli, da si je večina obiskovalcev zapomnila podane informacije na učni poti. Vendar del ankete, ki je preverjal osnovno znanje o posameznih znamenitostih in posebnostih učne poti Škocjan pri obiskovalcih poda rezultat, da je znanje pridobila zgolj ena tretjina anketirancev. Kljub temu, da so bila vprašanja zastavljena tako, da bi lahko anketiranci vsaj predvidevali pravilen odgovor, rezultati pridobljenega znanja niso zadovoljivi. Bodisi je temu lahko vzrok sama starost populacije in nezanimanje za take informacije ali pa niso želeli preverjati svojega znanja, na kar kaže veliko število odgovorov "ne vem". Pri celotni analizi je potrebno upoštevati, da se je 45 anketirancev izbralo voden ogled kot enega izmed medijev interpretacije. Voden ogled lahko tudi vpliva na doživljanje same poti, saj je obiskovalec voden s strani vodiča in dejansko posluša zgolj izbrane informacije. Na vodenem ogledu se izpostavi lahko zgolj ključne stvari, na kar vpliva tudi čas obiska, ki ga imajo obiskovalci na voljo.

Iz analize učnih poti po Sloveniji, učne poti Škocjan in ankete, ki predstavlja vrednotenje interpretacije in njeno učinkovitost, lahko sklepamo, da interpretacija na učni poti Škocjan ni popolnoma učinkovita. Zato lahko ponovno potrdimo drugi del zastavljene hipoteze (da interpretacija narave na učni poti Škocjan ni dovolj učinkovita). Veliko informacij, ki jih učna pot podaja, lahko zmede obiskovalca in ga odvrne od obiska ali morda odvrne od razmišljanja o temi, informacijah, ki jih v parku želijo podati. Potrebno je poudariti, da je pri interpretaciji pomembno tudi kako je oblikovano besedilo, kakšne so slike, način pisanja, kar pa analiza ni zajemala oziroma upoštevala. Stil pisave tudi vpliva na določeno ciljno skupino (upokojeanci – velikost, vrsta pisave, otroci – višina tabel...).

Za učinkovito interpretacijo ni vedno dovolj dobro zasnovan in zanimiv program. Zavedati in poznati je potrebno tudi psihologijo obiskovalca. Potrebno je vedeti kako se ljudje učijo in zapomnijo stvari. Ljudje si 90% stvari zapomnijo, če stvari delajo, zato bi bilo potrebno obiskovalcem ponuditi tudi to možnost na samih učnih poteh, kar pri nekaterih učnih poteh lahko to tudi zasledimo (npr. Učna pot Pliskovica, Tromejnik...), ne pa tudi na učni poti Škocjan. Potrebno je vključiti tudi čim več človeških čutov, da si ljudje stvar bolje zapomnijo. Priporočljivo je tudi, da so besedila zelo kratka, jedrnata, direktna in oblikovana kot pripoved. Posamezni odseki na učni poti so tako oblikovani, vendar je bilo ugotovljeno, da je teh točk preveč, da bi si obiskovalci vse zapomnili in nadaljevali pot. Raziskava je pokazala, da je na učni poti preveč informacij in točk, ki bi jih bilo potrebno zmanjšati in v prihodnje letno menjavati informacije.

V prihodnje bi lahko tudi samo anketo prilagodili glede na ciljne skupine, ki bi podala podrobnejše rezultate. Vse ankete bi bilo potrebno časovno podaljšati in povečati nabor

anketirancev, da bi pridobili reprezentativen vzorec za različne ciljne skupine (otroci, odrasli, seniorji, tujci...). Pri obiskanosti parka od 90.000 do 100.000 obiskovalcev letno bi najprej morali pridobiti številčne podatke za posamezne ciljne skupine, da bi na podlagi te informacije izračunali potrebno število anketirancev za reprezentativen vzorec. Anketo bi tako bilo časovno potrebno izvajati vsaj 1 leto.

Takšen način raziskave poda koristne informacije upravljavcem učnih poti in parkov ter njihov nadaljnji razvoj ter promocijo. Vpliva lahko tudi na nadaljnji razvoj in načrtovanje prihodnjih študij oziroma prihodnjih analiz v zvezi z območjem, kjer učna pot poteka. Na interpretacijo je potrebno gledati celostno.

8 POVZETEK

Delo obravnava interpretacijo narave na učnih poteh in njeno učinkovitost s strani obiskovalcev. Učne poti so pri nas v porastu prav tako tudi z njimi povezana interpretacija. Interpretacija narave je ključnega pomena pri varovanju in ohranjanju narave, saj je pomembno kako obiskovalec samo pot doživlja in kaj si na poti zapomni. V ohranjenosti narave in njeni pestrosti je tudi razvojna priložnost določenega kraja. Zato ima interpretacija tudi bistveno vlogo pri trajnostnem turizmu. Poleg gospodarskega donosa in uživanju obiskovalcev v naravi, ki ga interpretacija nudi, gre tudi za povezavo med obiskovalcem ter krajem, ki ga obiščejo.

Na učnih poteh gre velikokrat za informiranje ter podajanje informacij in ne za interpretacijo. Table in ostale oznake so pogosto preobremenjene s preveč strokovnimi informacijami.

Primer preobremenjenosti z informacijami je tudi učna pot Škocjan, ki ima sicer pomembno izobraževalno vlogo v parku ter s tem povezano njegovo upravljanje in naravovarstveni nadzor v parku. Ravno zaradi slabe interpretacije in neprilagojenosti ciljnim skupinam, je park lahko slabše obiskan, slabše predstavljen, obiskovalci pa manj zadovoljni. Z vrednotenjem interpretacije dobimo podatke in sliko danega območja, ali je interpretacija uspešna in morebitne potrebne izboljšave.

Poglavitna metoda naloge je analiza učnih poti v Sloveniji (vzorec 23 poti) in vrednotenje učinkovitosti interpretacije pri obiskovalcih na učni poti Škocjan. Diplomsko delo analizira učne poti v Sloveniji z vidika interpretacije in poskuša podati optimalne usmeritve za nadaljnji razvoj na učni poti Škocjan. Cilj raziskave je bil ugotoviti učinkovitost interpretacije pri obiskovalcih z vidika ohranjanja narave in trajnostnega turizma, podati pregled in ovrednotenje učnih poti v Sloveniji, ovrednotiti učinkovitost interpretacije narave na učni poti Škocjan ter oblikovati smernice in predloge za boljše upravljanje v parku Škocjanske jame na temo učne poti, ki tam poteka. Moja predpostavka je bila, da gre na učnih poteh, katere so v Sloveniji v porastu, velikokrat za podajanje informacij in ne za interpretacijo ter da interpretacija narave na učni poti Škocjan ni dovolj učinkovita.

Metoda dela sestoji iz več sklopov. Z deskriptivno metodo so opisani temeljni pojmi in dejstva o interpretaciji in njeni začetki v svetu in pri nas.

Sledi predstavitev ciljev interpretacije, opis psihologije obiskovalca, predstavljen postopek planiranja interpretacije in mediji interpretacije.

Sledi obrazložitev pojmov na temo učnih poti in pojavom učnih poti v tujini in pri nas ter raziskava namena učnih poti. Namen učne poti je, da obiskovalca informira, sprošča in na splošno razvija zavest ljudi do vrednot okolja ter s tem dviguje kakovost sodobnega življenja. Podrobno je predstavljena klasifikacija učnih poti pri nas po sistemu pohodniških

poti ter njihova pravna ureditev. Sledi predstavitev in postopek planiranja učnih poti ter prostorski pogoji za njihovo umestitev v prostor.

Sledi podrobna analiza stanja učnih poti pri nas po v naprej določenih parametrih. Parametri so bili izbrani glede na postopek interpretacijskega planiranja in prostorskih pogojih, ki veljajo za učne poti ter po nekaterih priporočilih načrtovalcev učnih poti. Cilj analize je bil izbrati čim več podatkov o učnih poteh, katere potekajo ali vsaj delno potekajo v varovanem območju Nature 2000. Analiza stanja je potekala v dveh fazah. V prvi fazi je bil najprej izbran vzorec za obravnavo. Med avgustom 2011 in januarjem 2012 so bili izvedeni terenski ogledi učnih poti, beleženje stanja po v naprej pripravljenem postopku oz. parametrih ter fotografiranje terena. Kontaktiranje upraviteljev učnih poti, zbiranje podatkov o učnih poteh ter njihovih brošur. V drugi fazi je bilo na vrsti pregledovanje podatkov in pridobljenega gradiva, obdelava podatkov, izdelovanje shem ter podaja rezultatov.

V zadnjem delu naloge se podrobneje seznanimo z analizo učne poti Škocjan, kjer jo tudi vrednotimo po načelih vrednotenja interpretacije.

Podrobno je analizirano območje učne poti Škocjan. Predstavljeno je celotno območje, kjer pot poteka, splošne značilnosti območja Škocjanskih jam, opis naravnih vrednot, krajinske pestrosti, kulturne dediščine, turizem v parku, pomen izobraževanja, ter podroben opis učne poti.

Na koncu je bila izvedena anketa med obiskovalci te učne poti. Anketa je bila izvedena med obiskovalci učne poti Škocjan v obdobju od meseca oktobra 2012 do januarja 2013. Izvajala se je dokler nismo zbrali odgovore 100 – ih obiskovalcev.

Namen ankete je bilo ugotoviti kako obiskovalci sprejemajo način podajanja informacij oziroma interpretacije na izbrani učni poti Škocjan ter kakšen učinek ima na njihovo razumevanje pomena ohranjanje narave. Ciljna populacija so bili vsi obiskovalci, ne glede na spol, starost in namen obiska.

Rezultati so pokazali, da je bilo večino anketiranih starih okoli 14 let, na kar nakazuje tudi osnovnošolska izobrazba iz obalno-kraške regije. Obiskovalci so največkrat pot obiskali s sošolci, prijatelji, preko katerih so tudi izvedeli za njo. Večina obiskovalcev je pot obiskala prvič in od 1 do 2 h. Največkrat so si izbrali voden ogled in razlagalne table. Anketiranci so podali tudi svoje mnenje o lastnostih učne poti s tem, da so jo ocenjevali od 1 do 5. Primeri ocenjenih lastnosti so bili na temo orientacije, varnosti, o informacijah na tablah itd. Pot je bila zadovoljivo ocenjena pri večini lastnostih. Preverili smo tudi znanje obiskovalcev o sami poti po obisku in raziskava je pokazala, da kljub vsem informacijam, ki so dobro vidne in dovolj obsežne na učni poti, osnovno znanje o posameznih znamenitostih in posebnostih učne poti Škocjan, pridobila zgolj ena tretjina anketirancev.

Na podlagi teorije in ključnih rezultatov ankete sem izoblikovala smernice in ugotovitve, ki podajajo koristne informacije upravljavcem učnih poti in parkov ter njihov nadaljnji razvoj in promocijo. V samo interpretacijo je potrebno vključiti čim več človeških čutov,

da si ljudje stvar bolje zapomnijo. Priporočljivo je, da so besedila zelo kratka, jedrnata, direktna in oblikovana kot pripoved. Na učni poti Škocjan je bilo ugotovljeno, da so posamezni odseki na učni poti oblikovani, vendar je bilo ugotovljeno, da je teh točk preveč, da bi si obiskovalci vse zapomnili in nadaljevali pot. Raziskava je pokazala, da je na učni poti preveč informacij in točk, ki bi jih bilo potrebno zmanjšati in v prihodnje letno menjavati informacije. Prilagojena anketa glede na ciljne skupine, bi v prihodnje podala podrobnejše rezultate.

9 VIRI

- Anko B. 1987. Naše učne poti ob desetletnici. Gozdne učne poti v Sloveniji. V: Zbornik republiškega seminarja. Radovljica, 21. in 22. nov. 1986. Anko B. (ur.). Ljubljana, Biotehniška fakulteta, VTOZD za gozdarstvo: 69 – 82
- Arsenijević M. 2006. Model učne poti na primeru parka Rafut. Diplomaska naloga. Nova Gorica, Politehnika Nova Gorica, Šola za znanosti o okolju: 58 str.
- Belokranjske pešpoti. 2007. RIC Bela krajina.
<http://www.belakrajina.si/sl/sport-in-rekreacija/pohodne-poti> (20. okt. 2012)
- Berginc M., Kremesec – Jevšenak J., Vidic J. 2006. Sistem varstva narave v Sloveniji. Ljubljana, Ministrstvo za okolje in prostor: 34 str.
- Brochu L. 2003. Interpretive planning. The 5 – M Model for successful planning projects. Fort Collins, The National association for interpretation: 2–3
- Carter J. 2001. A sense of place. An interpretive planning handbook. 2nd edition. Scottish Interpretation Network: 55 str.
<http://www.jamescarter.cc/files/place.PDF> (11. apr. 2011)
- Conine A., Xiang W., Young J., Whitlay D. 2004. Planning for multi-purpose greenways in Concord, North Carolina. Landscape and Urban Planning, 68: 271 – 287
- Čebelarska učna pot na Cerkniskem jezeru. 2007, Cerknica, Čebelarsko društvo: zgibanka
- Fabos J. G. 2004. Greenway planning in the United States: its origins and recent case studies. Landscape and Urban Planning, 68: 321– 42
- Gabrovšek I. 2006. Predstavitev zavarovanih območij v Sloveniji z vidika geografskega izobraževanja. Magistrsko delo. Tržič, Filozofska fakulteta: 294 str.
- Gorenjske učne poti. 2007. Za ljubitelje narave.
<http://www.za-ljubitelje-narave.mop.gov.si/> (20. maj 2012)
- Gozdna učna pot Planina – Mirna Gora. 2012. Občina Semič.
http://www.semic.si/content.asp?sif_co=G2B (20. maj 2012)
- Interpretation Canada. 2003.
<http://www.interpscan.ca/> (16. feb. 2011)
- Jeršič M. 1999. Prostorsko planiranje na prostem. Ljubljana, Ministrstvo za okolje in prostor, Urad Republike Slovenije za prostorsko planiranje: 104 str.
- Jongman R. H. G., Külvik M., Kristiansen I. 2004. European ecological networks and greenways. Landscape and Urban Planning, 68: 305 – 319

- Kobal Grum D., Musek J. 2009. Perspektive motivacije. Ljubljana, Znanstvena založba Filozofske fakultete: 316 str.
- Kosi B. 2000. Učna gozdna pot Mrtvice reke Mure. Bistrica, Turistično društvo: zgibanka
- Lesnik A. 2006. Razvoj gozdnih učnih poti in njihov pomen za turizem. V: Stanje in perspektive razvoja turizma v gozdnem prostoru – posvet. Ljubljana, 28. mar. 2006. Ljubljana, Zavod za gozdove Slovenije: 1 – 10
- Naravoslovna učna pot Rožek. 2008. Za ljubitelje narave.
http://www.za-ljubitelje-narave.mop.gov.si/ucne_poti/dolenjska.htm (20. apr. 2012)
- Ogorelec B. 2006. Pomen interpretacije za turizem v zavarovanih območjih. V: Posvet Turizem v zavarovanih območjih. Krajinski park Goričko, 6. dec. 2005. Ljubljana, Turistična zveza Slovenije: 44 – 50
- Izobraževalni programi. 2013. Park Škocjanske jame.
<http://www.park-skocjanske-jame.si/cgi-bin/news.cgi?kaj=3> (12. jul. 2013)
- Pikon J. 2008. Barje Goreljek.
<http://www.gore-ljudje.net/novosti/39978/> (11. apr. 2011)
- Pravilnik o določitvi in varstvu naravnih vrednot. Ur.l. RS, št 111/04
- Program varstva in razvoja parka Škocjanske jame za obdobje 2011-2015. 2011. Škocjan.
<http://www.docstoc.com/docs/116674658/PROGRAM-VARSTVA-IN-RAZVOJA-PARKA-%C5%A0KOCJANSKE-JAME-ZA-OBDOBJE-2011-2015-%C5%A0kocjan-2011-POVZETEK> (20. jun. 2012)
- Ribeiro L., Barão T. 2006. Greenways for recreation and mainenance of landscape quality: five case studies in Portugal. Landscape and Urban Planning, 76: 79 – 97
- Roškar S. 2007. Študija izvedljivosti tematskih poti Gorenjske. Kranj, Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije: 66 str.
- Simić M. 2013. Varstvo naravnih vrednot. Agencija RS za okolje
<http://www.arso.gov.si/narava/naravne%20vrednote/> (15.sept. 2013)
- Slovar slovenskega knjižnega jezika. 2002. Ljubljana, DZS: 1714 str.
- Strategija razvoja turističnega proizvoda pohodništva v Sloveniji. 2005. Ljubljana, Slovenska turistična organizacija: 133 str.
- Študija o označevanju in vzdrževanju tematskih pohodnih poti. 2010. Ljubljana, Služba Republike Slovenije za lokalno samoupravo in regionalno politiko: 142 str.

Thorsten L. 2003. Basic Interpretative Skills. Werleshausen, Bildungswerk interpretation: 66 str.

Tilden F. 1977. Interpreting our heritage. 3rd edition. Univerity of North Carolina Press, Chapel Hill: 20 str.

Toccolini A., Fumagalli N., Senes G. 2004. Greenways planning in Italy: the Lambro River Valley Greenways Syste; Landscape and Urban Planning, 76: 98 – 111

Turk I., Mežan U. 2010. Kazalci okolja v Sloveniji. Ljubljana, Agencija Republike Slovenije za okolje.
http://kazalci.arso.gov.si/?data=indicator&ind_id=333 (18. apr. 2012)

Učna pot Barje Goreljek. 2012. Triglavski narodni park.
<http://www.tnp.si/doziviljati/C51/> (20. maj 2012)

Učne poti v osrednji Sloveniji. 2011. Za ljubitelje narave.
<http://www.za-ljubitelje-narave.mop.gov.si/> (20. maj 2012)

Uredba o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000). Ur.l. RS, št. 49/04.

Veverka J. 1994. Interpretive master planning. California, Tustin: 19 str.

Veverka J. 2004. Interpretacija narave. Poročilo o seminarju in delavnici. Ljubljana – Bistra, sept. 2004. Hlad B. (ur.). Ljubljana, Agencija Republike Slovenije za okolje: 45 str.
http://www.gov.si/aplikacije/mop/interpretacija_narave/arhiv/porocilo_bistra.pdf (20. nov. 2013)

Vodna učna pot Grabnarca. 2012. Radolca.
<http://www.radolca.si/vodna-ucna-pot-grabnarca/> (14. okt. 2012)

What is interpretation? 2007. Association for Heritage Interpretation.
http://www.ahi.org.uk/www/about/what_is_interpretation/ (16. feb. 2011)

What is interpretation? 2009. Interpretation Australia.
<http://www.interpretationaustralia.asn.au/about-ia/what-is-interpretation> (16. feb. 2011)

Who's afraid of the big bad wolf? 2001. Interpret Scotland, 4: 3 – 4
[http://www.interpretsotland.org.uk/website/interpretsotland.nsf/byunique/pastissues.html/\\$FILE/interpescot4.pdf](http://www.interpretsotland.org.uk/website/interpretsotland.nsf/byunique/pastissues.html/$FILE/interpescot4.pdf) (18. feb. 2011)

Zakon o planinskih poteh. Ur.l. RS, št 61/07

Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o graditvi objektov. Ur.l. RS, št 126/07

Zorman T. 2003. Vodnik po učni poti Škocjan. Škocjan, Park Škocjanske jame: Zgibanka

Zupan M., Petretič M., Fajdiga B. 2005. Gozdna učna pot Draga. Občina IG: Zgibanka

ZAHVALA

Najprej bi se iz srca rada zahvalila mentorici prof. dr. Mojci Golobič za temeljite in predvsem koristne napotke.

Predsednici doc. mag. Mateji Kregar Tršar in recenzentu doc. dr. Janezu Pirnatu.

Gospodu Tomažu Zormanu iz naravovarstvene nadzorne službe v Parku Škocjanske jame, vsem vodičem na vseh učnih poteh ter vsem, ki so kakorkoli pripomogli k nastajanju diplomske naloge.

Hvala staršema za potrpežljivost, hvala možu za spodbudo in družbo na popotovanju po učnih poteh.

Največja zahvala pa gre predvsem hčerkama, ki sta mi pokazali pravo »učno« pot.

PRILOGE

Priloga A

Anketa

Ime mi je Urška Janjevak in sem študentka krajinske arhitekture. V okviru diplomskega dela izvajam anketo, katere namen je raziskava uporabnosti poti in zadovoljstva obiskovalcev učne poti Škocjan. Vaši odgovori bodo namenjeni samo potrebam diplomske naloge. Za vaš čas in sodelovanje se lepo zahvaljujem.

Spol: M Ž

Starost: _____ let

Izobrazba (obkrožite):

- a) Osnovna šola ali manj
- b) Srednja šola
- c) Višja šola ali univerzitetna izobrazba

Zaposlitev:

- a) Dijak/-inja ali študent/-ka
- b) Zaposlen/-a
- c) Samozaposlen/-a v lastnem podjetju
- d) Gospodinja
- e) Kmetovalec/-ka
- f) Upokojenec/-ka
- g) Brezposeln/-a

Iz katere regije prihajate:

- a) Osrednjeslovenske
- b) Gorenjske
- c) Goriške
- d) Obalno-kraške
- e) Notranjsko-kraške
- f) Jugovzhodne Slovenije
- g) Spodnjeposavske
- h) Zasavske
- i) Savinjske
- j) Koroške
- k) Podravske
- l) Pomurske

S kom ste obiskali učno pot?

- a) Sam, brez družbe
- b) S prijatelji

- c) S sošolci
- d) S službenim namenom
- e) Z družino, sorodniki
- f) Drugo_____

Kako ste izvedeli za učno pot?

- a) Prijatelj/sorodnik mi je povedal za njo
- b) Na internetu
- c) Na TV
- d) Turistični vodič
- e) Turistična agencija
- f) Reklamna brošura
- g) Drugo_____

Pot obiskujete:

- a) Tukaj sem prvič
- b) Občasno (nekajkrat letno)
- c) Redno (vsak mesec ali pogosteje)

Dolžina časa, ki ste ga preživeli na poti:

- a) Manj kot 1h
- b) 1h – 2h
- c) 2h – 3h
- d) 3h – 4h
- e) 4h in več

Razlogi za obisk poti

- a) Naučiti se nekaj novega, izobraževati
- b) Rekreativna v naravi
- c) Uživanje, sproščanje v naravi
- d) Družiti se z ljudmi z istim interesom
- e) Drugo_____

V parku Škocjanske jame sem uporabil sledeče medije interpretacije (izberete lahko več odgovorov):

- a) Brošuro
- b) Razlagalne table
- c) Medijski center
- d) Voden ogled
- e) Učno pot Škocjan
- f) Informacijski center

Ocenite učno pot Škocjan glede na spodaj navedene lastnosti oziroma trditve. Obkrožite številko na lestvici od 1 do 5, pri čemer ocena 1 predstavlja lastnost na levi strani, ocena 5 pa tisto na desni.

Pot je prijetna	1	2	3	4	5	Pot ni prijetna
Dobra orientacija	1	2	3	4	5	Slaba orientacija
Dobra varnost	1	2	3	4	5	Slaba varnost
Informacije na učnih tablah so razumljive	1	2	3	4	5	Informacije na učnih tablah niso razumljive
Pot ima preveč informacij	1	2	3	4	5	Pot ima premalo informacij
Informacije so natančno podane	1	2	3	4	5	Informacije niso natančno podane
O učni poti sem se naučil/a veliko novega	1	2	3	4	5	O učni poti se nisem naučil/a nič novega
Po obisku poti se mi ohranjanje narave zdi bolj pomembno	1	2	3	4	5	Po obisku poti se mi ohranjanje narave zdi manj pomembno
Učno pot bom še kdaj obiskal/a	1	2	3	4	5	Učno pot ne bom več obiskal/a

Vodilna tema na učni poti Škocjan je po vašem mnenju (obkrožite en odgovor):

- a) Škocjanske jame
- b) ohranjanje narave
- c) klasični Kras

Na začetku učne poti Škocjan sem pridobil vse osnovne informacije (obkrožite)?

DA NE

Informacije na poti so v meni zbudile zanimanje, tako, da sem si želel izvedeti več in zato sem prehodil celotno pot?

DA NE

Ali mislite, da je pomembno ohranjati Škocjanske jame? DA NE

Če ste zgornje vprašanje odgovorili z DA, potem prosim utemeljite odgovor?

Kaj menite, da je glavno sporočilo učne poti (obkrožite en pojem od spodaj navedenih)?

- ohranjanje narave,
- ohranjanje kulturne dediščine,
- rekreacija,
- izobraževanje.

Kaj ste si najbolj zapomnili na učni poti, glede na informacije, ki so podane na učnih tablah?

- informacije o naravi in njenem pomenu,
- informacije prepovedi in zaželenega vedenja,
- drugo: _____

Ali bi obisk poti priporočili tudi svojim znancem, prijateljem? DA NE

Naslednja vprašanja so v obliki kratkega kviza. Z vprašanji želim izvedeti ali ste si po obisku poti kaj zapomnili oz. naučili? S tem želim izvedeti ali so informacije na tablah dovolj privlačne za obiskovalca. Če niste prepričani ali je trditev pravilna/nepravilna, prosim obkrožite ne vem.

1. Zaščitni znak Velike uharice so velike oranžne oči in ušesa?

DA NE NE VEM

2. V J'kopinovem skednju so včasih mlatili žito z okoliških njiv?

DA NE NE VEM

3. Ohranjanje Kala je pomembno zaradi ohranjanja biotske raznovrstnosti?

DA NE NE VEM

4. Ali mislite, da bi lahko znameniti stolp v Pisi spravili v Okroglico?

DA NE NE VEM